

DZIENNIK BYDGOSKI

Wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt.
Do „Dziennika“ dołącza się co tydzień „TYGODNIK SPORTOWY“.
Redakcja otwarta od godziny 8—12 przed południem i od 5—6 po południu.
Redaktor naczelny przyjmuje od godziny 11—12 przed południem.
Rekopiesów niezamówionych nie zwraca się.
Redakcja i Administracja w Bydgoszczy, ulica Poznańska 29/30.
Filje: w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 2 — w Toruniu, ul. Mostowa 17
w Grudziądzu, ul. Groblowa 5.

Przedpłata wynosi w ekspedycji i agenturach 3.15 zł. miesięcznie, 9.45 zł. kwartalnie; przez pocztę w dom 3.54 zł. miesięcznie, 10.61 zł. kwartalnie.
Pod opaską: w Polsce 7.15 zł., za granicę 9.65 zł. miesięcznie.
W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie, strajków itp., wydawnictwo nie odpowiada za dostarczanie pisma, a abonenci niemają prawa do odszkodowania.

Telefony: Redakcja 326, Naczelny redaktor 316, Administracja 315, Buchalteria 1374. — Filje: Bydgoszcz 1299, 699. Toruń 800, Grudziądz 294.

Numer 201.

BYDGOSZCZ, niedziela dnia 31 sierpnia 1930 r.

Rok XXIV.

Bezpartyjność i partyjność.

III.

Przywódcy stronnictw a dobro publiczne.

Osiąganie dobra pozytywnego jest ważniejsze niż unikanie zła. Chodzi o to, aby to dobro było jasno zrozumiane, a to się osiąga, gdy ponad interes partii stawia się powołanie narodu. Powołanie to jest pełnieniem woli Bożej wbrew jednostronnym zachciankom i opinjom ludzkim.

Różnice opinii między ludźmi wynikają z różnic wykształcenia i poziomu umysłowego, a także z różnej postawy moralnej. Ludzie o najwyższym poziomie moralnym i umysłowym zawsze i wszędzie łatwo dojdą do porozumienia. Ostatecznym powodem rozdziewków bywa różnica temperamentu, która w polityce się określa jako konserwatyzm i radykalizm. Jest to charakter wrodzony i każdy z nas jest z usposobienia konserwatystą lub radykałem. Ale rozumny konserwatysta stara się zrozumieć radykała, i choć będzie hamował jego krańcowe zapędy, uzna niektóre trafne pomysły i dopomoże do wprowadzenia ich w życie, byle nie narażały zdobywcy wiekowej tradycji, w tem, co ona ma najlepszego.

Z drugiej strony rozumny, zacny i kochający swój naród radykał także uzna zasługi konserwatystów i gotów będzie do ustępstw dla utrzymania tego, co ma istotną wartość. Krańcowy radykalizm jest nie mniej szkodliwym niż krańcowy konserwatyzm, utrzymujący puste formy, pozbawione treści.

Człowiek świadomy możliwości błędu wdzięczny jest przeciwnikom, którzy go ostrzegają i zmuszają do gruntownego ze wszech stron rozważania swych zamierzeń.

Taki wzajemny stosunek umożliwia współpracownictwo między ludźmi, których celem jest dobro narodu. Natomiast niema możliwości kompromisu między złodziejami, szukającymi osobistego zysku kosztem publicznego dobra — a ludźmi uczciwymi, którzy tym złodziejom pragną zapobiedz. Tutaj walka musi być nieublagana, lecz ta walka nie prowadzi do rozpędzenia się bloku narodowego na stronnictwa, gdyż złodzieje sami nigdy osobnego stronnictwa nie utworzą, tylko zawsze starają się uchodzić za uczciwych obywateli i w ten sposób pozyskują współdziałanie uczciwych ludzi, aby się nimi zastawiać.

Pesymiści nieraz dochodzą do rozpaczliwego wniosku, że wszyscy politycy muszą być złodziejami, że w polityce uczciwość wogóle być nie może. Ale temu przeczy cała historia. Wielkie dzieła tylko przez uczciwych ludzi mogą być wykonane. Pracują oni w cichości, i nie zwracają na siebie takiej powszechnej uwagi, jak to czynią złodzieje. Lecz uczciwa, wytrwała praca zawsze w końcu zostanie uznana, gdy wszelkie samolubne kombinacje złodziej zawiodą.

Interesy osobiste bywają sprzeczne, tylko interes ogółu jednoczy. Interes partii lub warstwy społecznej różni się zupełnie od interesu ogółu. Targi partii lub grup, zapewniające korzyści materialne jednostkom, zawsze się odbywają kosztem państwa. Rzeczywistością społeczną najwyższą jest naród, a nie żadna kasta lub klasa, nie poszczególne

Rozwiązanie Sejmu i Senatu

Nowe wybory pod hasłem naprawy Konstytucji.

Warszawa, 30. 8. godz. 11,10 (PAT) Oredzie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie rozwiązania sejm i senatu:

Po dojrzałym namyśle stwierdzam, iż najważniejszą rzeczą dla pracy wszystkich obywateli jest naprawa zasad praw rządzących Rzeczypospolitą, gdyż stanowią one podstawę do wszystkich prac istniejących w państwie. Naprawa jest koniecznością. Niestety dotąd uniknąć nie można było chaosu prawnego istniejącego w Rzeczypospolitej. Kiedy przekonałem się że naprawy tej pomimo moich usiłowań dokonać nie potrafię za pomocą istniejącego obecnie Sejmu Rzeczypospolitej, zdecydowałem się rozwiązać istniejący Sejm i Senat.

Wobec tego na podstawie artykułu 26 §§ 2 i 3 Konstytucji rozwiązuję na wniosek Rady Ministrów Sejm i Senat z dniem 31 sierpnia 1930 r., wyznaczając termin wyborów do Sejmu

na 16 listopada 1930 r., zaś wyborów do Senatu na dzień 23 listopada 1930 roku.

Warszawa, dnia 29 sierpnia 1930 r.

Prezes Rady Ministrów
(—) Marszałek Józef Piłsudski.
Prezydent Rzeczypospolitej
(—) Ignacy Mościcki.

Rozwiązanie Sejmu i Senatu po ostatnim wystąpieniu marszałka Piłsudskiego stanowi nareszcie czyn logiczny. Ostateczny dopuszczalny termin wyborów przypadłby 29 listopada. Rząd skracca go o prawie dwa tygodnie, co dowodzi, że śpieszno mu do rozgrywki. Wątpimy, czy rozgrywka przy pomocy głosowania da rządowi zwycięstwo.

Korespondent nasz warszawski donosi, że dziś rano o godz. 8 wszystkie dyrekcje kolejowe i wojewódzkie komendy policji państwowej otrzymały zawiadomienie o tem, że mandaty i przywileje posłów wygasły.

Nauka nie poszła w las...

Obito wicemarszałka Sejmu posła Dąbskiego.

(Telefonem od własnego korespondenta)

Warszawa, 30. 8. Wczoraj wieczorem o godz. 7,20, gdy wicemarszałek sejm posel Dąbski ze Stronnictwa Chłopskiego wracał z przechadzki, przystąpili do niego przed jego domem dwaj osobnicy, jeden w mundurze oficerskim i drugi plutonowy. Dowiedziawszy się i zapytawszy się kim on jest, oświadczyli mu, że mają do niego interes. Posel Dąbski zaprosił ich do swego mieszkania, gdzie obaj rzucili się na niego i zaczęli go bić. Na krzyk służącej i wobec zbliżania się publiczności obaj napastnicy połączywszy się z dwoma innymi osobnikami przechadzającymi się również w mundurach oficerskich, pospieszyli w kierunku Żoliborza. Napad nastąpił o godz. 7,20 a napastnicy przechadzali się przed mieszkaniem już od godz. 5 po południu. Widziano także jak rozmawiał z nimi kapitan żandarmerji Jakób Zapala.

Sanacyjna agencja prasowa „Iskra“ donosi, o napadzie tym co następuje: Dowiadujemy się, że w dniu 28 bm. około godz. 10 wieczorem pod salą Filharmonji warszawskiej, jednego z przechodzących posłów na sejm znieważył czyn-

nie inny przechodzień, podając przytem jako motyw powody polityczne. Policja która nadbiegła na widok zbierającego się tłumu nie zdołała stwierdzić nazwisk ani znieważonego posła (?) ani napastnika i poszukuje obu.

Ministerstwo skarbu Rzeszy gospodarzy źle.

Berlin, 29. 8. (PAT) W kołach gospodarczych Berlina krążyła pogłoska, że wobec niepomyślnego stanu finansowego Rzeszy, minister Dietrich zmuszony był zwrócić się do wielkich banków niemieckich o pożyczkę, celem uzyskania sumy, potrzebnej na wypłatę pensji urzędnikom w dn. 1-go września. Ze strony ministerstwa pogłoska ta spotkała się z zaprzeczeniem, niemniej jednak już możliwość powstania takiej pogłoski daje dużo do myślenia.

Brüning udzieli Treviranusowi nauczkę?

Kanclerz nie pojedzie do Genewy.

Berlin, 29. 8. (PAT) Kanclerz Brüning wygłosił w niedzielę 31 bm. w Trewirze programową mowę polityczną, w której m. in. poruszył kwestje polityki zagranicznej. W mowie swej kanclerz poświęcił ma dużo miejsca sprawie wystąpienia ministra Treviranusa.

Gabinet Rzeszy zbierze się z początkiem września na posiedzenie, na którym omówione mają być przedewszystkiem sprawy związane ze zgrupowaniem

Ciekawym krótką, ale uczciwą odpowiedź.

Czytelnicy zarzucają nas pytaniami na następujące tematy: 1) jak zamierzamy ustosunkować się do obecnego rządu; 2) czy zamierzamy zaniechać akcję naszą na rzecz uśmierzenia walk partyjnych i 3) czy teraz — po wystąpieniu marszałka Piłsudskiego — nie zmienimy stanowiska naszego wobec Centrolewu.

Aby nie było wątpliwości, dajemy następującą krótką, ale wyraźną odpowiedź:

1) Nad pojawieniem się wywiadu marszałka Piłsudskiego szczerze ubolewamy, gdyż zarówno treść jak forma nie odpowiadają ani dobrem obyczajom ani ustalonym pojęciom prawnym. Do tego dolewają oliwy do ognia walk wewnętrznych, który płonie już oslepiającym blaskiem.

Nieprawdą jest obiektywnie, że metody marszałka Piłsudskiego mają cel wychowawczy i mogą go osiągnąć. Bat w szkole dawno został zarzucony, a lżyć i znieważać uczniów nauczycielowi również nie wolno.

W stosunku do posłów p. marszałek Piłsudski nie ma racji, bo nie wszyscy są złodziejami; jest w Sejmie — poza BB — wielu ludzi uczciwych i dobrze krajowi życzących. Ci mogą słusznie czuć się znieważonymi. W klubie BB nie wygląda tak dobrze, jak się p. marszałkowi zdaje.

Wywiad marsz. Piłsudskiego nie zawiera programu, wbrew przeciwnym twierdzeniom. Mówił o potrzebie zmiany Konstytucji, ale nie powiedział, w jaki sposób zmiana ma nastąpić.

Mimo wszystko obecnemu rządowi nie potępiamy z góry, bo popadlibyśmy w ten sam błąd, co marszałek Piłsudski wobec sejm. Oceniać go będziemy według jego czynów.

2) Akcji naszej nie zaniechamy i nadal nawoływać będziemy do zlagodzenia walk partyjnych. Z czasem — wierzymy — akcja nasza jednak odniesie skutek, gdyż nie możemy uwierzyć, aby społeczeństwo nie chciało uznać potrzeby wewnętrznego wzmocnienia, do którego drogą nieustannie wskazujemy.

3) Do Centrolewu stosunek nasz w niczem zmianie nie ulegnie. Uważamy go nadal za twór nienaturalny i dla zdrowej myśli państwowej i społecznej szkodliwy. Dlatego pracować będziemy nad tem, aby Chrześcijańską Demokrację wydobyć z centrolewskiego bagna.

Warszawa, 30. 8. (tel. wł.). Pułkownik Rajski, szef departamentu lotnictwa M. S. Wojsk podał się do dymisji. (Skutki nieudanego rajdu. — Uw. red.).

grupa lub partja. Zrozumienie tej prawdy przez ludzi dobrej woli kładzie kres walkom politycznym między państwami.

W miarę wzrostu świadomości narodowej coraz to liczniejsi będą ci obywatele, co uznają nade wszystko dobro całego narodu. Oni będą tworzyć ośrodek życia narodowego w harmonji wszelkich klas i temperamentów.

W. Lutosławski.

niem Ligi Narodów, oraz z konferencją paneuropejską. W łonie gabinetu rozważany był projekt, ażeby obok ministra Curtiusa również kanclerz Rzeszy stanął na czele delegacji niemieckiej, wyjeżdżającej do Genewy. Plan ten został jednak zaniechany — prawdopodobnie na skutek odstąpienia od zamiaru nawiązania przerwanych w Paryżu rokowań z Francją o zwrot zagłębia Saary.

Kronika telegraficzna.

Warszawa, 29. 8. (PAT). Wyjechali do Tokio na nadzwyczajną sesję międzynarodową Instytutu Statystycznego dyrektor polskiego Głównego Urzędu Statystycznego Edward Sturm de Strem oraz naczelnik wydziału statystycznego, finansowego i samorządowego dr. Jan Piekielekiewicz.

WILNO. Nieszczęśliwy wypadek porucznika. Został poważnie ranny porucznik pionierów 85 pp. Leonard Niemirów. Wypadek zdarzył się koło miejscowości Sosienka w pow. wilejskim podczas ćwiczeń. Por. Niemirów otrzymał przypadkowo ciężki postrzał w klatkę piersiową. Odwieziono go do szpitala powiatowego w Wilejce.

KATOWICE. Tragiczny wypadek właściciela młyna. W Straduniu na Śląsku Opolskim właściciel młyna Umlauf został pochwycony przez koła zębate podczas smarowania przekładni. Żona jego usłyszawszy krzyk pośpieszyła mężowi z pomocą i zatrzymała maszynę, lecz już za późno.

W oczekiwaniu...

Warszawa, 30. 8. (tel. wł.). Wczoraj odbyło się posiedzenie rady ministrów które trwało od godz. 19.40. Po posiedzeniu marszałek Piłsudski pojechał na zamek, gdzie był do późnego wieczora.

Wieczorem kursowały pogłoski, że zapadły decyzje co do **rozwiązania sejm.** Do tej chwili jednakże nie można było tej wiadomości skontrolować.

Marszałek Piłsudski przyjął w ciągu dnia ponownie ministra Cara, min. Matuszewskiego, na co zwrócono specjalną uwagę.

Zmiany na stanowiskach wojewodów.

Na wniosek ministra spraw wewnętrznych, gen dr. Sławoj-Skiadkowski rada ministrów postanowiła przedstawić do podpisu Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej dekret, mianujący **dr. Bronisława Nakoniecznikoff - Klukowskiego** wojewodą we Lwowie.

Urząd wojewódzki w Stanisławowie po dr. Nakoniecznikoff - Klukowskim obejmie w charakterze kierownika województwa, Zygmunt Jagodziński, były starosta w Lunińcu, pochodzący z Włocławka.

Redaktor, który „Dziadka” ubrał, wziął urlop...

Naczelnym redaktorem sanacyjnej „Gazety Polskiej” — Bogusław Miedziński, b. minister poczt i telegrafów oraz poseł Be-Be, który się wstawiał wydrukowaniem ostatniego wywiadu, rozpoczął z dniem 27 b. m. urlop wypoczynkowy i wyjechał z Warszawy.

Umowa handlowa fińsko-niemiecka jednak odnowiona.

Berlin, 29. 8. (PAT.) Półrządowo potwierdzają informację o podpisaniu w Helsińgforsie nowej umowy handlowej między Niemcami a Finlandją. Komunikat niemiecki podkreśla jako moment polityczny ze stanowiska Niemiec ważny, że **udało się znieść cła konwencyjne na masło, ser i margarynę.** Nowa umowa wypowiedziana może być po upływie 2½ lat z terminem 6-miesięcznym.

Rajd samolotów sowieckich.

Moskwa, 29. 8. (PAT) W pierwszych dniach września odbędzie się rajd eskadry sowieckiej. Obejmuje on marszrutę: Moskwa—Sewastopol—Ankara—Tyflis—Teheran—Taszkent—Orenburg—Moskwę. Przestrzeń ma wynosić 9.000 klm. W rajdzie mają wziąć udział 3 samoloty pasażerskie zupełnie nowej konstrukcji, wykonane w Rosji sowieckiej.

Trudności dokoła utworzenia nowego rządu w Rumunii.

Bukareszt, 29. 8. (PAT). Dnia 5 września odbędzie się ważne posiedzenie komitetu wykonawczego stronnictwa staro-liberalnego. Jak słyhać, stoi Vintila Bratianu nadal na **nieprzejednanym stanowisku zarówno wobec króla Karola, jak i wobec narodowej partii chłopskiej.** Życie polityczne ożywi się z początkiem września, gdyż także Ave-rescu wróci do Bukaresztu i ma zamiar wystąpić **przeciwko rządowi.** Idea gabinetu koncentracyjnego łączona jest znowu z nazwiskiem generała Presana.

Poznański Bank dla Handlu i Przemysłu

SP. AKC.

Oddział w Bydgoszczy, Dworcowa 96 / TELEFONY: 464, 465, 445

Przyjmuje wkłady złotowe i dolarowe za wysokim oprocentowaniem
Wykonuje wszelkie transakcje bankowe

Wielkie nadużycia celne w Gdańsku.

Urzednicy pocztowi przemycali towar w samochodach służbowych.

Gdańsk, 29. 8. (PAT.) Pisma gdańskie donoszą o ogromnych nadużyciach celnych, mianowicie gdańskie władze celne wpadły w ostatnich dniach na ślad wielkich oszustw celnych, w które zawikłani są **urzednicy pocztowi Gdańska oraz wiele firm gdańskich.** Rozmiary tej afery oraz rozmiary strat poniesionych przez Gdańsk, nie dadzą się narazie określić, ponieważ nadużycia sięgają jeszcze r. 1927, mimo to jednak na podstawie dotychczasowych danych można powiedzieć, że szkody idą w setki tysięcy guldenów. Na podsta-

wie dotychczasowego śledztwa aresztowano 4 urzędników **poczty gdańskiej,** pełniących służbę w samochodach pocztowych na linii Gdańsk-Malborg. Defraudacja celna umożliwiona została dzięki pomocy wielu urzędników pocztowych Rzeszy niemieckiej, zatrudnionych w urzędzie pocztowym w Malborgu i współpracujących z urzędnikami pocztowymi w Gdańsku. Urzednicy pocztowi działali w porozumieniu z różnymi firmami gdańskimi, **przeważnie z branży włókienniczej.** Obecnie toczy się w tej sprawie **22 dochodzeń karnych.**

Rozłam w szeregach skrajnej prawicy niemieckiej.

(Telefmem od własnego korespondenta)

Berlin, 30. 8. W obozie narodowo-socjalistycznym okręgu berlińskiego nastąpił rozłam. Mianowicie tzw. oddziały szturmowe, należące do tego okręgu, odmówiły posłuszeństwa, zwracając się głównie przeciwko kierownikowi okręgowemu Goebbelsowi. W dzisiejszą sobotę odbyć się ma w pałacu sportowym w Berlinie wielkie zebranie, na którym przedstawiciele oddziałów szturmowych

zamierzają publicznie wytlumaczyć **złamanie dyscypliny partyjnej.**

Powodem zajścia są **sprawy finansowe.** Zarzuca się bowiem kierownictwu nadużywanie pieniędzy partyjnych i dążność do uzyskania korzyści materialnych, co naturalnie nie zgadza się z ideologią partji. Rozłam w szeregach hitlerowców obejmie prawdopodobnie wkrótce również prowincję. A.

Z rozkazu wyższego służył oficer Reichswehry w czerwonej armji.

(Telefmem od własnego korespondenta).

Berlin, 30. 8. Samobójstwo żony rotmistrza Amlingera odsłania jedną z tajemniczych kart współdziałania Reichswehry z Rosją sowiecką. Wychodzi bowiem obecnie na jaw, że Amlinger, który był czynnym oficerem, nagle z końcem ubiegłego roku wystąpił czasowo z szeregów Reichswehry, aby udać się z **połączenia władzy przełożonej do Rosji** jako instruktor lotniczy. Mianowicie był on dowódcą eskadry myśliwskiej aparatów Junkersa, z którymi objeżdżał poszczególne placówki lotnicze, aby

pokazać **nowy system zmiany zbiornika w czasie lotu.** Odkrycie faktu, że istotnie z rozkazu wyższego Amlinger pracował w Rosji, skłoniło ministerstwo Reichswehry do wydania **dementi, któremu nikt nie wierzył.** Natomiast prasa nacjonalistyczna nazywa rozgłaszanie sprawy Amlingera **porpostu zdradą stanu.** A.

(Bliższe szczegóły tej sprawy znajdują czytelnicy nasi w dzisiejszym numerze na innem miejscu.)

Niemiecki wiceminister pracy w Warszawie.

W przejeździe z Rumunii i Jugosławji do Niemiec wstąpił do Warszawy wiceminister pracy Rzeszy Niemieckiej **dr. Herman Geib.**

Najpierw złożył wizytę ministrowi pracy i opieki społecznej Prystorowi, a następnie na specjalnie urządzonej konferencji z wyższymi urzędnikami ministerstwa pracy i opieki społecznej informował się dr. Geib o **stanie bezrobocia w Polsce,** o zagadnieniach umów zbio-

rowych, bezpieczeństwa pracy, ubezpieczeń społecznych, **zaopatrzenia inwalidów wojennych** oraz o możliwościach ratyfikacji dalszych międzynarodowych konwencyj o **ochronie pracy.**

Wiceminister dr. Geib zwiedził urządzenia ochronne w niektórych fabrykach warszawskich, ambulatorjum kasy chorych przy ul. Wolskiej oraz żłóbki dla niemowląt.

Tragiczna wędrowka trzech żołnierzy Wielkiej Wojny.

Z Katowic donoszą: Trzech b. żołnierzy niemieckich z czasów wojny światowej, którzy w ostatnich tygodniach wojny dostali się do niewoli rosyjskiej i przebywali **na Syberji** — przed 15-ma miesiącami, korzystając ze sprzyjających warunków zdecydowali ruszyć do kraju. Wszyscy trzej żołnierze pochodzili ze

Śląska, a mianowicie szeregowy **Niezdralski** — z Gliwic, szer. pułku kirasjerów wrocławskich, **Jan Michalski** — ze Starego Bierunia i szer. **Kutz** — z Nowego Radzionkowa.

Drogę z Syberji przez całą niemal Rosję, a następnie Moskwę, Prusy Wschodnie i Warszawę odbyli trzej żołnierze **pieszo.** W drodze — tuż nad granicą Prus Wschodnich **Niezdralski zmarł z wycieńczenia,** a Michalski i Kutz przed dwoma dniami dotarli do swoich wsi rodzinnych.

„Święty” muzumański skazany na 10 lat więzienia.

Karachi, 28. 8. (PAT). Wplywowy przywódca muzulmanów Pir, czczony w okręgu Sukkur przez tysiączne rzesze jako święty, skazany został na 10 lat więzienia i grzywnę w kwocie 2.000 rupij za pogwałcenie ustawy o noszeniu broni i za pozbawienie wolności. **Dom Pira przypominał zupełnie fortecę** otoczoną wysokimi murami. Z zarzutu zabójstwa Pir został uwolniony.

Aresztowanie Pira na początku rb., które wywołało prawdziwą sensację, miało następujący przebieg: Wskutek rozpaczliwych krzyków i wołania o pomoc kobiet zamkniętych w haremie Pira policja o północy wkroczyła do fortecy Pira i **uwolniła kilkanaście kobiet z jego haremu.** W czasie rewizji przeprowadzonej w fortecy w trzy miesiące później policja wykryła znaczną ilość nielegalnie przechowywanej broni. Stwierdzono pozatem, iż w zamkniętej klatce więzienia był od lat 4-ch **pewien chłopiec.**

Złamanie się sowieckiej waluty.

W obrotach pozagiełdowych w Warszawie notowane jest dalsze bardzo znaczne obniżenie się wartości sowieckiej waluty.

Kurs czerwońca, który nie tak dawno wynosił w Warszawie przeszło 9 złotych, obniżył się obecnie przy wielkim zaofiarowaniu i niemal zupełnym braku odbiorców do kursu 7 złotych 50 groszy za jednego czerwońca.

Jest to kurs najniższy, jaki kiedykolwiek notowany był na giełdach europejskich.

Śmierć kapitana na posterunku.

W porcie nowojorskim parowiec „Neches” zderzył się ze statkiem „Lowerbay”, skutkiem czego zatonał. Kapitan parowca zginął. Jest to jedyna ofiara katastrofy.

Z PROWINCJI.

Wyjazd ks. biskupa Dembka do Warszawy.

Z Grudziądza donoszą: Ks. Biskup nominat Dembek wyjechał do Warszawy, aby złożyć uroczystą przysięgę i w nuncjaturze apostolskiej odebrać bullę papieską, potwierdzającą jego nominację na biskupa sufragana diecezji łomżyńskiej.

Zabił swego szwagra.

Z Poznania donoszą: W restauracji przy ul. Półwiejskiej 15 wydarzył się tragiczny wypadek. Do właściciela lokalu p. Różyńskiego przybył szwagier jego Kubiak, zamieszkały Piekary 25. W czasie sprzeczki na tle rodzinnym Różyński w chwili podniecenia dobył rewolweru i celnym strzałem zranił Kubiaka w klatkę piersiową poniżej łopatki. Na miejsce krwawego wypadku zawezwano pogotowie ratunkowe. Po przewiezieniu do szpitala Kubiak zmarł.

Powodem zabójstwa były nieporozumienia rodzinne. Zabójca śp. Kubiaka twierdzi, że działał w obronie własnej. Szczegóły wyświetli śledztwo policyjne-sądowe.

Wypadek samochodowy na szosie Szubin — Kcynia.

Na szosie Szubin — Kcynia samochód P. Z. 11.330 wskutek gwałtownego zahamowania wpadł do rowu. Maszynę kierował szofer Leon Kempka z Chodzieży. Wypadek ten spowodował robotnik Fr. Michalek, który jadąc wozem na skrzyżowaniu szosy nie zważał na sygnały ostrzegawcze.

Przegląd religijny i społeczny.

W sprawie wychowania wychowawców.

1. Kultura roli, obory i człowieka.

Jesteśmy u progu nowego roku szkolnego. Oczy społeczeństwa skierowane znowu na zagadnienia wychowawcze. Wywiązując się z danej na tem miejscu obietnicy zdajemy dzisiaj krótko sprawę z obrad „IV Międzynarodowego Kongresu Wychowania Rodzinnego”, jaki odbył się niedawno temu w Liège, w Belgji. Myśli wypowiedziane na tym kongresie mogą w niejednym przyczynić się do ożywienia pracy pedagogicznej i u nas.

Kilka słów najpierw o „zewnątrznej” szacie kongresu. W obradach wzięło udział zgórą 500 osób, w tem przeszło 40 narodów. W imieniu Polski przemówił p. Sobański. Obrady podzielono na pięć sekcji, na których wygłoszono **dwieście** sprawozdań i referatów, w ciągu trzech dni! Prasa belgijska podkreśla jako oryginalność kongresu — godną zapamiętania i u nas — że nie było wcale **żadnego wspólnego rautu...** Natomiast „przyjęcie” gości odbyło się „partjami” w zamożniejszych rodzinach miasta Liège. Komitet i prezesura kongresu była w rękach „śmietanki” belgijskiej, pod wysokim patronatem Jego Królewskiej Mości.

Sekcji — jak wspomnieliśmy — obradowało pięć: Pierwsza poświęcona metodzie studjów pedagogicznych — druga praktycznym wskazówkom wychowania religijnego w domu — trzecia ważności t. zw. „pierwszego” wychowania — czwarta współpracy szkoły i rodziny, piąta wreszcie sposobem społecznego popularyzowania podstaw wychowawczych przez różnego rodzaju organizacje.

Trudno wchodzić tutaj w szczegóły obrad, tem więcej, że nie ukazała się jeszcze „pamiątkowa książka”, która zawierać będzie wszystkie referaty i przemówienia. Podkreśliśmy tylko niektóre rzeczy.

KSIĘGARNIA I SKŁAD PAPIERU

„ŚWIT”

właściciel **Zdzisław Zdebski**
Bydgoszcz, ul. Śniadeckich 50, telefon 1169

poleca w wielkim wyborze

książki szkolne i naukowe, mapy i atlasy.

Poleca również **tanie bruliony, zeszyty, bloki rysunkowe, cyrkle, linje, farbki i inne przybory szkolne**, które oddaje po cenach znacznie zniżonych. (22148)

Skandaliczne stosunki w szkołach litewskich.

Radjostacja kowieńska nadała dłuższy komunikat, wyjaśniający konieczność zakładania przez rząd szkół państwowych na miejsce prywatnych, mających zabarwienie polityczne.

Komunikat podkreśla, że rząd nie może popierać szkół, zakładanych przez jeden odłam społeczeństwa, na niekorzyść szkół innych grup.

Następnie występuje przeciwko organizacjom szkolnym na Litwie, podkreślając, że wobec swego zabarwienia politycznego prowadzą one do **rozbięcia młodzieży na poszczególne, wzajemnie się zwalczające obozy polityczne**, kierowane przez stronnictwa. W żadnym kraju, oświadcza komunikat, niema podobnych stosunków. Komunikat przytacza szereg faktów, które mają wskazywać na negatywne a niekiedy nie-

przychylne wprost ustosunkowanie się organizacji szkolnych na Litwie do szkoły, z której młodzież litewska ironizuje, oraz do personelu nauczycielskiego, jeśli ten nie jest zwolennikiem danej organizacji. W szkolnictwie litewskim wytworzyło się poprostu **nie-normalne zjawisko: wzajemne zwalczanie się młodzieży szkolnej na tle politycznym oraz także zwalczanie się personelu nauczycielskiego.**

Komunikat zaznacza w końcu, że nie-normalna sytuacja ta wymaga wkroczenia rządu, który też powzięnie odpowiednie środki w kierunku przekształcenia litewskich organizacji szkolnych na organizacje apolityczne, obejmujące cały ogół młodzieży, a nie jak dotychczas jedno jakieś stronnictwo.

1. Kongres zwrócił baczną uwagę opinii europejskiej — zwłaszcza katolickiej — na konieczność zapoznania się z najnowszymi zdobyczami pedagogii i psychologii eksperymentalnej. Aby móc wychowywać, trzeba się najpierw uczyć zasad wychowywania.

Poświęca się dzisiaj wiele czasu, by się zapoznać ze sposobami kultury roli, pasieki, sadu, obory, — zaniedbuje się zaś prawie zupełnie studjum kul-

tury człowieka. Niema zawodu wznioślejszego, delikatniejszego, trudniejszego niż wychowywanie „człowieka”. Tymczasem wychowawcy częstokroć sami nie mają pojęcia, jak ze „zwierzęcia społecznego” animal sociale), uczynić „człowieka uspołecznionego” (homo associatus). Nie wystarczy tu „dobra wola” i „poczciwość” wychowawcy. Nie wystarczy tragedia form. Trzeba „z żywymi naprzód iść” — badać, obser-

wować, kontrolować wyniki, ulepszać metody.

I to nietylko w szkole. Wszystkie te metody, zagadnienia itd. powinni znać już rodzice, gdyż dziecko przychodzi do szkoły już „wychowane”. Aby zaś rodzice mogli zapoznać się z nowoczesną pedagogią, trzeba ich tego w szkole nauczyć. A więc konieczność pedagogiki nietylko w seminarjach nauczycielskich!

2. Powaga czyli autorytet w wychowaniu.

Wiele uwag poświęcono zagadnieniu autorytetu w wychowaniu. Kryzys wielkich „powag”, zaznacza się i w rodzinie. Liczne są wypadki, gdzie ojciec i matka już „nie imponują” dziecku. Jakiego tego przyczyną? Jakiego wyjście z trudnego położenia — kolizji powagi rodziców i „praw” dzieci?

Kongres omówił w szeregu referatów zagadnienie t. zw. „wieku przejściowego”, w czasie którego młodzież „przewartościowywuje” wszelkie wartości. Podkreślam konieczność wczucia się w psychologię dziecka w tym okresie, zdobycia jego zaufania łagodnością ale i stanowczością. Podnoszono bardzo dobitnie, że **szkodliwym** jest dla dziecka, skoro ojciec lub matka zmienia swą rolę na „kolegę” lub „towarzysza starszego” swego dziecka. Tego rodzaju „koleżeństwo” sprzeciwia się naturze i przynosi ujemne skutki. Ojciec i matka muszą pozostać **ojcem i matką**. Powaga rodzicielska opiera się na Boskim przykazaniu i nie wolno nikomu z tej godności rezygnować. Ale **posługiwanie się powagą rodzicielską** ma różne formy: rozkaz, prośbę, przykład, milczenie, radę, miłość. Trzeba wiedzieć, kiedy i jak której formy użyć.

Podnoszono jak niesłychanie ważną pomoc w wychowaniu stanowi jedność i zgoda między rodzicami, względnie nauczycielstwem.

Przewodniczący kongresu, p. baron de Fenffe, ujął w końcowym przemówieniu całe obrady kongresu w następujące tezy: „Wychowanie rodzinne winno opierać się na trzech podstawach: 1. Wychowaniu fizykiem — (co głosił już nasz Jędrzej Śniadecki), — 2. Dobrej filozofji, — 3. Uśmiechu” (Zasada Froebela). **Tensam.**

St. Brandowski.

24

Tajemnica nieboszczyka Płosiewiczza

Powieść współczesna.

(Ciąg dalszy).

Robota szła mu niesporo, bo trumna była dembowa, a więc twarda, młotkiem sobie pomagać nie mógł, i tylko siłą dłoń do drzewa zapychał i łupał je powoli. Był przytem w ruchach skrępowany ciasnotą grobu, a niekiedy znów wieko trumny, oparte o ścianę grobu, zesuwało się wskutek wstrząśnień na dół i zaważało mu w robocie.

Po jakimś czasie spociał się. Nie ze zmęczenia, tylko z irytacji. Obtarł więc czoło, poczem chustkę zarzucił na linkę, jaka tuż nad jego głową zwisiała do wnętrza grobu. Zwieszał się mianowicie środek liny, bo oba jej końce były przywiązane, jeden do grobowca, drugi do trupa Płosiewiczza.

Gdyby miał trumnę na górze, na powierzchni cmentarza, to raz-dwa dałby sobie i nią radę. Ale tu, w głębi grobu, wszystko mu przeszkadzało i krępowało w pracy.

Spociał się znowu, znów zdjął chustkę z linki, wytarł nią twarz i szyję i chciał znów chustkę na lince zawiesić. Ale zdziwił się, nie mogąc już linki nad głowę znaleźć, choć przed sekundą tam była.

Spojrzał w górę — i z przerażenia tak mu z głowy, z piersi i z rąk krew uciekała, że poczuł się jak bryła lodu, twarda, sztywna, szczypiącym mrozem ścięta.

Linka powoli i niespokojnie podnosiła się do góry. Za jeden jej koniec ktoś na górze szarpał i ciągnął ją ku sobie.

Powiedzieliśmy już, że Szymon tchórzem nie był. Ale trudno żądać i od najodważniejszego człowieka, aby w no-

cy wykopywał na cmentarzu nieboszczyka z tym samym spokojem, z jakim w jasny dzień wybiera się marchew albo kartofle w polu. To też widok uciekającej do góry linki zamienił Szymona w dzikie zwierzę, które niespodzianie wpadło w zasadzkę i szaleje z przerażenia.

Pierwszym jego odruchem było, że skoczył do góry, aby uciekającą linkę złapać. Jednak linka była już za wysoko, a po chwili zniknęła mu zupełnie z oczu.

Teraz zimna krew i zastanowienie całkiem go opuściły. Rzucił się ku ścianie grobowca, aby po niej wspiąć się na górę. Był to jednak zamiar fizycznie niewykonalny. To też Szymon w dzikiej trwodze zatapiał palce w ziemi, rwał ją i kopał nogami, a ona się pod nim obsuwała tylko, spadając głucho do trumny, co potęgowało jeszcze przerażenie w starym przemymniku.

Rzucając się jak wściekły, uderzył nogą nareszcie o wieko, oparte prostopadle o ścianę grobu. Odzyskał na tyle przytomności, że postanowił wyskoczyć na wieko i po niem dopiero dostać się na wierzch grobu. Po dwukrotnej próbie udało mu się to. A gdy z zimnej atmosfery grobu wydobył się na wierzch ziemi na ciepłe powietrze lipcowej nocy, z tą chwilą wróciło mu panowanie nad sobą.

Wylazł z grobu na czworakach, po przeciwej stronie od tego miejsca, gdzie złożył Płosiewiczza, i tak samo na czworakach przyczał się zaraz, aby zbadać, kto linkę wyciągnął do góry.

Spojrzał na kopiec, usypany po przeciwej stronie grobu, i zdumiał się gdy nie ujrzał leżącego na nim trupa Płosiewiczza, którego tam przecie przed kwadransiem własnoręcznie ułożył.

To odkrycie, zamiast go przerazić, zdziwiło go ogromnie. Powoli, a ciągle na czworakach, począł obchodzić grób dookoła. Aż przyszedł na tę stronę, gdzie leżeć powinien Płosiewicz na ziemnym kopcu. Spojrzał — podniósł wyżej głowę — zastanowił się — a potem usiadł na ziemi i uderzył się dłonią w kolana.

— A to ci cholera dopiero! — zaklął ze złością, nie mogąc się jednak równocześnie i od śmiechu powstrzymać.

Teraz miał wytłumaczenie zagadki, która go tak przeraziła. Na wierzchu ziemnego wału, jaki usypał wzdłuż grobu, złożył trupa. Widocznie jednak zle go tam ułożył, a może się i ziemia pod nim obsunęła, bo trup skulnął się z wierzchu wału na dół. A że był linką przewiązany, więc rzecz prosta, że linkę ciągnął za sobą, aż i z grobu ją wyciągnął.

Szymon, siedząc tak na ziemi i tłomacząc sobie całe zajście, o jednym pomyślał ze strachem: gdyby tak nieboszczyk, zamiast skulnąć się z wału na przeciwną stronę grobu, byłby się stoczył ku grobowi i niespodzianie na lew mu zleciał — co byłoby wtedy?

— Ano — rzekł sam do siebie — byłby nad ranem dwa nieboszczyki, albo jeden nieboszczyk, a drugi warjat!

Płosiewicz zaś leżał u spodu kopca plecami do wierzchu. Nogi mu się rozkroczyły, a łokieć jednej ręki podniesiony miał poza sobą do góry.

Patrząc na tę zmianę, tak łatwą zresztą do wytłomaczenia, Szymon przypomniał sobie swój przestrah w głębi grobu i z gniewu na siebie samego zaciął zęby.

— Widzisz, kapcanie jeden, na drugi raz, zanim się wściekniesz ze strachu, to popatrz przynajmniej, czy jest o co...

Udzieliwszy sobie takiej nagany i rady równocześnie, pomyślał z kolei o tem, że należy wracać do grobu i szukać tych przeklętych dokumentów na dnie trumny. A nie bardzo się kwapił z powrotem. Tu, na górze, ciepły powiew letniego wieczoru — tam, w dole chłód aż dreszczem przejmujący. Tu srebrzyste jasne powietrze, tam ciemnia, że po omacku pracować trzeba.

— A ile się to ziemi do trumny nawaliło! — pomyślał z gniewem — i wszystko przez moją głupotę. Trza ją znowu wybierać i wyrzucać...

Już miał wracać do dawnej roboty, do łupania trumny, gdy spojrzał na tru-

pa i poczuł, jak go razi widok jego rozkraczonych nóg i zadartego do góry łokcia. A także trup leżał na brzuchu. A był to przecie jego dawny chlebobawca, teraz jego zięć, mąż jego córki...

— Trza go położyć, jak się należy — powiedział sobie, i na czworakach tak jak klęczał podszedł ku niemu, ściągnął mu do kupy nogi, opuścił mu rękę na dół i przewrócił go na drugą stronę, tj. plecami do ziemi.

A potem pogroził mu palcem i mrugnął:

— Dzisz, Jasiek, jakiego mi strachu napędziłeś! Leż-że teraz spokojnie, jucho jedna!

I oparł się rękami o ziemię, aby wstać.

Ale nie wstał. Ręce mu się ugięły, nogi osłabły i zaparło mu oddech w piersiach. Stracił władzę w całym ciele i pochylał się coraz bardziej ku Płosiewiczowi, jakby miał się zwalić na niego całym ciężarem ciała.

Trup Płosiewiczza leżał w cieniu świerka. Tylko głowa jego wychylała się poza cień i obłana była jasnym światłem księżycowym. I w świetle tem widział Szymon wyraźnie, jak Płosiewicz otworzył oczy i znów je zamknął. Potem znów je otworzył i wpatrywał się w niego trupim, i jakby przerażonym wzrokiem. (Ciąg dalszy nastąpi)

Kawa Słodowa Kneippa kosztuje tylko 1/3 swej ceny

jeżeli się uwzględni znaczną wartość składników pożywnych oraz jej **wydajność**, która jest 3 razy większa niż zwykłej kawy jęczmiennej. **Każda kropla Kawy Słodowej Kneippa jest pożywieniem!** (21677)

Dwa wypadki morderstwa w jednym dniu w Gdyni.

Przedwczoraj znaleziono w lasku za szosą Gdańską za dworcem kolejowym w Gdyni trupa portjera z kina „Morskie Oko”. Zamordowany został uderzony tępe mierzwiem w głowę, że dostał przed śmiercią krwiotoku z nosa i ust. Sprawca morderstwa nieznany. Policja śledzi.

Przedwczoraj znaleziono trupa mężczyzny na Kamiennej Górze w Gdyni. Według opowiadań ludności, zamordowany miał przy sobie pieniądze, które mu zrabowano. Zamordowany po napa-

dzie gdy został już pobity, uciekał w kierunku lasu wołając ratunku „O Jezus, o Jezus, policja, policja”, rękami trzymał się za głowę, z której ciekła mu krew. Bandyci dopędzili go i widocznym w lasku na Kamiennej Górze doбили. Tego samego wieczora złapano w kawiarni „Grand” trzech mężczyzn podejrzanych o to morderstwo. Mieszkańcy ulicy Świętojańskiej żalą się, że tam policja nigdy nie pełni służby, to też bandyci mogą tam grasować bezkarnie.

Żydzi w Polsce.

Żyd sprzedał żonę handlarzom żywym towarem.

Niedaleko Równego w małej miejscowości koło Horochowa, mieszkała z jedną córką, niejaką Mindla Rochman. Żyłła ona w wielkiej nędzy, utrzymując siebie i swe dziecko z prania bielizny. Mąż jej wywędrował przed trzema laty do Ameryki i przepadł za nim wszelki ślad.

Przed kilku miesiącami do biednej kobiety przyjechał jakiś starszy pan i przedstawił się, że przyjechał z Ameryki, wręczył jej list od męża. Uradowana kobieta własnym oczom nie wierzyła, czytając list, w którym pisał jej mąż, że bardzo dobrze się mu powodzi i żeby ona koniecznie natychmiast wyjechała z oddawcą tego listu do Ameryki.

Po kilku dniach p. Rochman jechał już z nieznajomym do Hamburga. Po-

doradze wysłannik męża oznajmił jej, że w razie, gdyby się ją pytało kim jest, więc niech powie, że jest jego żoną.

W Hamburgu zauważyła p. Rochman, że oprócz niej znajduje się jeszcze kilka kobiet w towarzystwie tajemniczego nieznajomego.

Przezuwając w tem coś niedobrego, udała się do miejscowego rabina. Rabin zawiadomił policję, która aresztowała podejrzanego osobnika.

Przesłuchany wysłannik męża Rochmanowej okazał się znanym handlarzem żywego towaru, który przyjechał do Europy po „nowy transport”. W sprawie p. Rochmanowej zeznał, że jej mąż sprzedał ją wraz 10-letnią córką z 400 dolarów i wręczył mu list, aby w ten sposób zwiabił do Ameryki nieśczęśliwą kobietę.

Demonstracje antypolskie na terenie Wolnego Miasta.

O niedzielnych antypolskich demonstracjach nacjonalistów niemieckich i Stahlhelmowców w polskich wioskach Wolnego Miasta **Elganowo, Postolowo i Wielkie Trąbki** przynosi „Baltische Presse” szereg szczegółów przedstawiających zajścia w Trąbkach **poprostu jako progrom tamtejszej ludności polskiej**. Po wysłuchaniu szeregu przemówień skierowanych przeciwko miejscowej ludności polskiej Stahlhelmowcy i nacjonałści niemie-

cy w liczbie **około 200 osób, uzbrojeni w ciężkie kije i palki dębowe rzucili się na polskich mieszkańców w Trąbkach**, z których wielu ciężko pobili. Jedną z kobiet polskich z trudem wyrwano z rąk Stahlhelmowców groźących jej sztyltem. Stahlhelmowcy napadli też na lokal miejscowej ochrony polskiej pragnąc go zdemolować został jednak **odparci przez policję**. Wówczas Stahlhelmowcy zaczęli napadać na poszczególne domy, w których zabarykadowali się Polacy przewidując, że siły policyjne są nabyt słabe.

Pisząc o tem „Baltische Presse” wskazuje, do jakich następstw prowadzi ustawiczne podżeganie młodzieży niemieckiej Wolnego Miasta Gdańska przez niemiecko-nacjonalistyczne żywiły i organizację Stahlhelmu. Świadczy o one również o **niesłychanie ciężkim położeniu ludności polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku**.

Korzystajmy wszechstronnie

z dobrodziejstw, jakie nam daje świetnie zorganizowana **komunikacja powietrzna dla przewozu pasażerów — poczty — towarów**. Polska sieć komunikacji powietrznej obejmuje miasta: Bydgoszcz — Katowice — Kraków — Lwów — Poznań — Warszawę — Gdańsk — Brno — Wiedeń — Czerniowce — Galati — Bukareszt.

Dr. JAN PIECHOCKI.

Migawki wakacyjne z Kresów.

1. W pociągu Paryż — Niegorełoje.

Z pierwotnych planów wakacyjnych ziszczo się tylko jedno: jazda kurjerem, zaopatrzoną tablicą „Paris — Niegorełoje”. Coprawda nie, jak się marzyło przez całe miesiące, ku źródłu nowoczesnej cywilizacji, lecz w kierunku odwrotnym — ku ostatnim łacińskiej kultury forpocztom. Kiedy znajomym bydgoskim oświadczyłem, że spędzę wywczas na Kresach północno-wschodnich, patrzano na mnie jak na dotkniętego lekkim obłędem. Pewna nadobna pani ujęła swój sąd w paradoks: „Jeśli pan już pozostaje w Polsce, to wszystko jedno, dokąd pan jedzie”.

Pocieszony takim powiedzonkiem, niebardzo pochlebnym dla Zakopanego, Krynicy, Gdyni, śpię kilka godzin później w pociągu mknącym na wschód. Przesiadając się w Warszawie na kurjer międzynarodowy, zmierzający do granicy rosyjskiej, mam małą nieprzyjemność z bagażem. Tragarze widocznie nie umieją czytać. Miał w przedziale dla palących ulokować imię pan bagażowy walizy w przedziale dla kobiet, wziął suty — według pojęć bydgoskich — napiwek (bez podziękowania) — i zniknął. Gdy opadły tumany kurzu, wzniecone przez

służbę, robiącą porządki w kurjerze, rozglądam się za miejscem nie kolidującym z moją plcią. Trudno się dogadać z pasażerami: przeważają Amerykanie, przynajmniej w I. i II. klasie. W końcu znalazł się jakiś pan, który oświadczył mi, że w jego przedziale jest miejsce, a nawet pomógł ulokować walizy w siatce. Znalazłem w tym panu miłego i aż nadto gadatliwego towarzysza podróży. Jest to Polak, przebywający od 20 lat w Ameryce. Mechanik z zawodu, jedzie z polecenia swej „kompanji” pod Moskwę, do Stalingrodu, aby być instruktorem przy montażu traktorów. Pytam się, jakie odnosi wrażenia w Polsce. Nie tai swej niechęci do Europy wogóle, do Polski w szczególności. Jak tyłu innych Amerykan stał się w Warszawie przedmiotem podłego wyzysku. Ktoś „uprzejmy”, jakiś warszawski „kombinator” podjął się wykupić memu znajomemu, zajętemu pilnowaniem miejsca w pociągu, bilet. Ów „uprzejmy” wrócił coprawda z biletem, lecz „za fatywę” sam sobie zgóry odciągnął 6 złotych. Poczciwego Amerykanina wprawia to samowolne dysponowanie czystemi pieniędzmi w prawdziwą pasję. „Nie chodzi mi o pieniądze, powtarza, dalbym mu nawet więcej, bo dolara, lecz nie mogę pojąć podobnego postępowania. U nas w Ameryce...”

Tu rozpoczyna charakterystyczną dla jankesów pochwałę wszystkiego co amerykańskie: systemu kapitalistycznego, kolei, szkół, obyczajów. Zapoznaje mnie także

Z KRAJU.

KATOWICE. Defekt koła przyczyną katastrofy samochodowej. Na zakręcie szosy pod Tychami wpadł samochód osobowy głównego komendanta policji wojewódzkiej inspektora Zółtaszka do rowu. Inspektor Zółtaszek, który jechał na inspekcję do Bielska, odniósł poranienia twarzy od potłuczonego szkła, a szofer doznał obrażeń wewnętrznych. Wóz został uszkodzony. P. Zółtaszka po opatrunku odwieziono do domu, a szofera do szpitala. Przyczyną wypadku był defekt koła.

Sprzedaż papierosów odnikotynizowanych.

Polski Monopol Tytoniowy przystąpił do wyrobu papierosów odnikotynizowanych czyli odciąganych z początkiem maja rb., a na rynek wypuścił tę nowość z początkiem czerwca. Należy zaznaczyć, że papierosy odciągane są wogóle w Europie nowością mało znaną. Prócz Polski, wyrabia je tylko Australia i Francja. W maju Polski Monopol Tytoniowy wykonał 1.062.000 szt. Ergo i 885.000 szt. Egipskich, razem 1.947.000 szt., w czerwcu 1.184.000 szt. Ergo, 1.517.000 szt. Egipskich razem 2.701.000 szt., w lipcu 2.000.000 szt. Ergo i 1.000.000 szt. Egipskich razem 3.000.000 szt. Sprzedaż niezwłocznie wchłania całą dotychczasową wytwórczość, a chwilami objawiał się nawet tu i owdzie brak papierosów odciąganych. Wobec powodzenia z jakim spotkały się wśród naszych palaczy papierosy odciągane, Dyrekcja Polskiego Monopu-

Podróżującego

czynnego w branży kolonialno-spożywczej, zaprowadzonego u odbiorców hurtowników i detalistów **poszukuje**.

Stale zamieszkującym w Bydgoszczy pierwszeństwo. Oferty do administracji Dz. Bydg. sub. „zaprowadzony 100”. 22146)

Tytoniowego przystąpiła w fabryce warszawskiej na Dzielnicy do rozbudowy, urządzeń odciągających nikotynę.

Odebranie debitu pocztowego.

Warszawa. Na podstawie dekretu o tymczasowym prawie prasowym, ministerstwo spraw wewnętrznych odebrało debity pocztowy drukowi, wydawanemu w Marjampolu na Litwie w języku litewskim p. t. „Kruvinais Kelialis” („Krwawami Drogami”), czasopismu wydawanemu w Kownie w języku litewskim p. t. „Musu Vilnius” („Nasze Wilno”), czasopismu wydawanemu w Brukseli w języku polskim p. t. „Głos Emigranta”.

Odebranie debitu motywuje ministerstwo faktem, że wszystkie trzy wymienione czasopisma zawierają cechy przestępstw przewidzianych w art. 263 k. k. i § 65 U. K.

Wprowadzenie w życie nowej umowy handlowej z Węgrami.

W nr. 186 „Monitora Polskiego” opublikowany został protokół dodatkowy do konwencji handlowej, zawartej między Rzeczypospolitą Polską, a Królestwem Węgier w dniu 26 marca 1925 r. Protokół ten, podpisany w Warszawie w dniu 2 grudnia 1928 r. zmienia przestarzałe już postanowienia celne konwencji z 1925 r. i daje Polsce dogodnie zniżki celne na artykuły włókiennicze, parafinę, drzewo tarte i artykuły hutnicze, będące głównym przedmiotem eksportu polskiego do Węgier.

Należy się spodziewać, że postanowienia wspomnianego protokołu dodatkowego zostaną podobnie jak to dokonane zostało z postanowieniami nowej konwencji polsko-rumuńskiej, jaknajwcześniej wprowadzone w życie, gdyż posiadają one dla wymienionych gałęzi przemysłu polskiego nader poważne znaczenie. Jest to tembardziej możliwe, że Węgry pragną również szybkiego zastosowanie nowych przepisów celnych, dających im pewne korzyści.

Katolicki kurs społeczny dla kobiet.

Dnia 15 października rozpocznie się w Poznaniu 10-dniowy kurs społeczny, organizowany przez Zjednoczenie katolickich Związków Polek z całej Polski. Celem kursu jest przygotowanie do pracy społecznej jednostek już pracujących, lub zmierzających pracować w katolickich organizacjach kobiecych, oraz omówienie aktualnych zadań i metod pracy.

Program kursu obejmuje trzy działy: a) podstawy teoretyczne, b) organizacja, c) metody pracy. Koszta wynoszą: zł 20,— wpisowego oraz zł 6,— do 13,— dziennie za mieszkanie i utrzymanie, zależnie od wyboru kwatery. Termin zgłoszeń do dnia 1 października.

Kurs ten powinien zainteresować każdą Polkę-katoliczkę, pragnącą przyczynić się do moralnego odrodzenia społeczeństwa, a przez to do wzmocnienia potęgi Ojczyzny i rozszerzenia Królestwa Chrystusowego na ziemi.

Wszelkich informacji udziela Centrala Zjednoczenia katolickich Związków Polek, Poznań, ul. św. Marcina 68, I p., tel. 25-42. KAP.

Z Rosji sowieckiej.

Krwawym szlakiem morderstw.

Kolegium G. P. U. rozpatrywało w tych dniach sprawę grupy osób, zajmujących się skupowaniem i przechowywaniem srebrnych monet oraz dewiz zagranicznych. Skazano na karę śmierci przez rozstrzelanie głównych winnych, którzy równocześnie rozpowsechniali pogłoski o kontrrewolucji, a mianowicie: Romanowa, Rabinowicza, Markowa, Kabanowa, Volno, Bykowa, Leontjewa i Maksakowa. U wszystkich wymienionych znaleziono większe sumy pieniędzy srebrnych. Wyrok został wykonany.

Katastrofa górnicza.

W kopalni „Kapitalnaje” w okręgu Stalino nastąpiła eksplozja. 10-ciu górników zginęło. Los dalszych 5-ciu jest dotychczas nieznany. Powołano komisję pod przewodnictwem Diskarowa, zastępcy komisarza pracy Ukrainy dla zbadania przyczyn katastrofy.

U źródła polskiego przemysłu naftowego.

Szczepanowski z Kościana twórca polskiego naftciarstwa. — Inż. DAŻWAŃSKI z Torunia dyrektor gen. Polminu. — Prawda o nafcie w Tucholi. — Wizja piekła w Toruniu u św. Jana. — Polska twórczość w Drohobyczu. — Polmin, Nowy Ratusz. — Kanalizacja. — Eadecja a separatyzm ruski. — Eksperymenty w Poznaniu i Lwowie.

Truskawiec, koniec sierpnia.

Zbliża się koniec sierpnia. Kolonja bydgoska w Truskawcu przerzedza się. Siedzę pewnego popołudnia przed klubem towarzyskim (skromny dworek z gliny ulepiony, po bielany, obstawiony palmami i tandetnymi fotelami z wikliny, w którym portki dra się o gwoździe), — w tem zbliżają się dwie postacie, wzrostem i objętością wyróżniające się spośród innych kuracjuszy. To dr. ynda z Pucka i dr. Wiecki z Bydgoszczy, skwaszeni, że nie udało się im wycieczka w Beskidy, proponują przejażdżkę samochodem do Drohobycza (7 km. szosą z Truskawca, a 14 km. koleją). Tego dnia „Naftusia” (źródło nafta zalatujące) około 6-ej zamknęto, bo się rzekomo zepsuła rura; ruszamy więc do Drohobycza na kawę.

Właściwie są tam ważniejsze rzeczy do obejrzenia, mianowicie rafinerje nafty. Skoro teraz na Pomorzu ruch z powodu rzekomych pokładów nafty w Tucholi, będzie na czasie zaznaczyć, że nafta jest produktem fabrycznym, wydostylowanym z ropy. Fakt, że w Tucholi naftę ze studni zbierano i nalewano do lamp, wskazuje, iż uciekła ona z cysterny do studni. Ropa wydobywana z ziemi zawiera oprócz nafty benzyną, oleje różne, między innymi olej parafinowy, używany zamiast rycynusu, parafinę, z której robią wazelinę, coldcream i zaprawę do podług pod nazwą wosków, wreszcie asfalt, którym brukować zaczynają drogi polskie. Przy innej sposobności zwiedziłem rafinerję Polmin, która pod względem produkcji jest drogą w Europie (1-szą jest Campanina w Rumunii, należąca do Anglików). Polmin jest przedsiębiorstwem państwowym. Fabryka zajmuje obszar około 110 morgów magdeburgskich, zatrudnia 600 robotników, 45 urzędników i 15 inżynierów oraz chemików, wśród tych ostatnich jest jedna niewiasta. Dyrektorem generalnym jest od roku b. dyrektor gazowni i elektrowni w Toruniu, inż. Dażwański, dyrektorem technicznym inż. Piłuchowski. Obroty Polminu wynoszą około 40 milj. zł rocznie. Poza tem istnieje w Drohobyczu szereg prywatnych rafinerji, np. „Galicja”, której dyrektorem pono jest Poznańczyk, inż. Chłapowski. Nawiasem dodając, twórca polskiego przemysłu naftowego Stanisław Szczepanowski urodził się w Poznańskim i to w Kościanie.

Oprawdzał nas po terenach Polminu inż. Onyszkiewicz i uprzejmie informował o wszystkich, a wiedząc, że jesteśmy z Bydgoszczy, specjalnie szczegółowo mówił nam o wynikach prób z naftą tucholską. Laboratorium Polminu ustaliło, że była to niewątpliwie czysta nafta, a więc produkt fabryczny. Nasz informator zapewniał nas, że wypadki takiej ucieczki nafty z cystern wydarzają się niejednokrotnie.

Z powodu rozgłosu w prasie o nafcie tucholskiej, nasza wycieczka bydgoska szczególnie była zainteresowana poznać proces oczyszczania ropy ziemnej i wydobywania z niej benzyny, nafty, parafiny, oraz asfaltu. Ropę tę rozgrzewa się parą w specjalnych kotłach olbrzymich, poczem rozkłada się ona na poszczególne części. Jak w młeczarni separator z mleka zbiera śmietanę, tak w owych rafinerjach nafty z kilku otworów naraz sączą się różne oleje, benzyna nafta i t. d. do rynien, a z nich rurami do basenów oddzielnych.

Niestychanie ciekawy jest system opalania kotłów gazem ziemnym, który z własnych kopalń Polminu w Darzawie ściągają się rurociągiem (przeszło 30 km. odległości). Gaz ten ma 2½ razy większą siłę cieplną (kalorje) niż normalny gaz z węgla, płonący w kuchniach naszych miast. Gaz dochodzi do kotłów w rurze grubości ręki, a palnik jest duży jak zeszoto. Płomień bije na przeszło metr. Temperatura pod kotłami wynosi 1400 stopni. Gaz ziemny mimo dalekiej drogi ma ogromne ciśnienie i przerywa fale powietrza, które przy palenisku nie zdążą się ogrzać, tak że dłoń można bezpiecznie trzymać nieomal przy ogniu. Starożytność klasyczna знаła już gaz ziemny, skoro mędrzec nad mędrce Platon, opisując wizję Nieba i Piekła w Rzeczypospolitej, mówi o płomieniach wydobywających się z ziemi. Jakże najwna w porównaniu z tem jest wizja piekła u autora fresków

w toruńskim kościele św. Jana, gdzie diabli smażą grzeszne dusze na bardzo prymitywnych rożnach.

W zakładach Polminu przerabia się obecnie 40 wagonów dziennie.

Zakłady te w mniejszych rozmiarach podobował rząd austriacki w 1910 r., rozbudował je w czasie wojny, a pod rządami polskimi rozrosły się znacznie. Przyczem pomyślano wreszcie o robotnikach i urzędnikach, wznosząc kolonję mieszkaniową i wzorowe kasyno urzędnicze.

Właściwe miasto leży w oddaleniu 3 km. od Polminu i głównej stacji kolejowej. Trzeba najpierw obejrzeć sobie Drohobycz, aby mieć należyty obraz o Polminie jako oazie kultury.

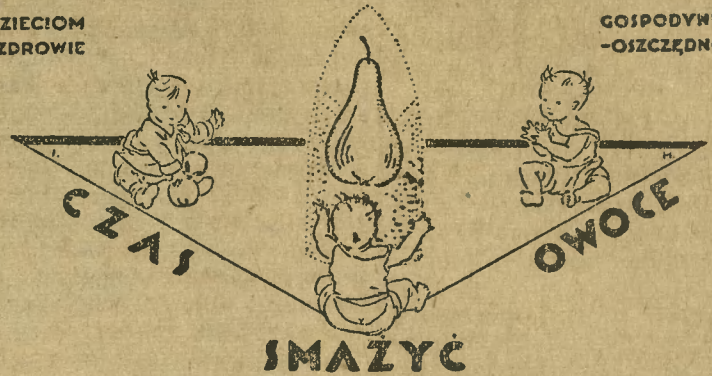
Drohobycz niewiele jest mniejszy niż Toruń lub Grudziądz. Ale kanalizacja zakładają dopiero teraz. Ładna jest ul. Mickiewicza, gdzie są pałacyki naftciarskich baronów. Ale boczne ulice przypominają niechlujstwem jakieś Indie czy Chiny.

Na głównych ulicach ludzi o typie blondyna północno-europejskiego niemal wcale się nie widzi. Większość mieszkańców stanowią też żydzi, bardzo ubodzy; żydowskich

CUKIER TO ZDROWIE

DZIECIOM
-ZDROWIE

GOSPODYNIOM
-OSZCZĘDNOŚĆ

Przypominamy sezon smażenia doskonałych konfitur, kompotów, soków i marmolad z renklodów, mirabeli, brzoskwiń, jabłuszek rajszych, głogu, dereni, jeżyn, jabłek, melonów, arbuźów, śliwek, pigw, borówek, pomidorów, żórawiny, jarzębiny i t. d.

zebraków pełno. Przybysz z Poznańskiego i Pomorza ze zdziwieniem stwierdza, że bywają sytuacje, w których osobnicy tej twardej rasy niezdatni są podjąć się handlu i zebrać całkiem podobnie jak polski nędzarz.

Blondyn w mundurze policjanta wśród apatycznej masy tubylców żydów Drohobyczan tryska energią i zapalem życiowym. Jako symbol polskiej siły państwowo-wojennej wznosi się nowy ratusz w Drohobyczu. W nim urządzono składy rzeczywiście na sposób europejski. Tam też jest mała kawiarenka Z. BABRAJA, ucznia krakowskiego MICHALIKA, gdzie kuracjuszom z Truskawca, pozbawionym dobrej kawy i smacznych ciastek, podaje się po cenach bydgo-

skich kawę bez cykorji i doskonale pieczywo.

Jestem w tej dzielnicy Rzeczypospolitej, gdzie miasta zamieszkują głównie żydzi, a wieś Rusini czy Ukraińcy. Polacy natomiast rządzą. Czytając w pismach telegramy, zaopatrzone w nagłówki olbrzymie o napaściach Ukraińców na dwory i pociągi, wyobrażacie sobie, że tu wre walka na ulicy. Tymczasem tak nie jest. Garść nacjonalistów ukraińskich próbuje apatyczną większość terrorem wzbudzić do czynu politycznego. Rozbrzmiewają skargi w Poznańskim i na Pomorzu, że do urzędów nie powołuje się ludzi miejscowych; może wskutek odsuwania Rusinów od rządów rodzi się separatyzm państwowy tej ludności. Endecy w Galicji wschodniej natomiast mają pretensje do obecnych rządów, że idzie Rusinom na rękę. Nacjonalista wali łbem o ścianę jak ptak w ciasnej klatce. Endecy wyodrębniali Poznańskie, agitując za jak najszerzą autonomją i plując na rząd centralny w Warszawie, a dziwią się nacjonalistom ukraińskim, że naśladując endecję, chcieliby ewentualnie powołać komisarzy Naczelnej Rady Ludowej, straże ukraińskie i t. d. Trudno bawić się w proroka i orzec, jak stosunki się ułożą w tej stronie Rzeczypospolitej. W Poznańskim dezorganizuje się administrację polityczną, zmieniając starostów, naczelników bezpieczeństwa i t. d. Czy Lwów jest podobnym polem eksperymentów, nie umiem stwierdzić.

A. P. B.

Kłęska bezrobocia na całym świecie.

We wszystkich prawie państwach daje się w bieżącym roku bardzo silnie odczuć kłęska bezrobocia jako jeden z przejawów panującego kryzysu gospodarczego. Szczególnie silnie wzrasta bezrobocie w Anglii, gdzie mimo wysiłków rządu Labour Party stan bezrobocia w czerwcu r. b. był o 1.027.000 osób czyli o 116% wyższy od poziomu z przed roku i sięgał prawie 2 milionów, wykazując dalszą tendencję ku wzrostowi. Podobnie silnie wzrasta się fala bezrobocia w Niemczech, gdzie w czerwcu r. b. liczba bezrobotnych wynosiła 1.857 tys. czyli o 100% więcej aniżeli w

czerwcu ub. r. W Austrii wzrost bezrobocia wynosił w tymże okresie 30%, w Czechosłowacji 107%, w Holandji 134%, w Belgji 272%, we Włoszech 67%, a w Polsce 97%. Jak wynika z powyższych liczb, stan bezrobocia w państwach Zachodu w br. jest niezwykle silny. Nawet w Stanach Zjednoczonych sroży się kłęska bezrobocia, której rozmiary szacuje się na około 5 milionów. Tylko bardzo nieliczne państwa, jak Francja i kraje Skandynawskie nie są objęte tym światowym kryzysem na rynku pracy.

Nieudane demonstracje komunistów.

Kraków. W związku z międzynarodowym dniem młodzieży komunistycznej krakowscy komuniści usiłowali urządzić uliczne demonstracje. W tym celu młodzież komunistyczna poczęła się zbierać grupkami w dzielnicy żydowskiej. W chwili, gdy na ulicy Brzozowej zebrała się grupa około 60 komunistów,

policja wezwwała zebranych do rozejścia się. Zebrani zaczęli stawiać policji czynny opór. Jeden z komunistów Dawid Berman zaatakował jednego z policjantów, który użył broni palnej, raniąc go lekko w piersi. Poza tem spokój nie został nigdzie zakłócony.

Bombiarze przed sądem w Altona.

Rozprawa w procesie Landvolku przed sądem altońskim obfituje w szereg sensacyjnych szczegółów, oświetlających kulisy i tło akcji terrorystów pravicowych. Z pośród oskarżonych 5 nie stawiło się w sali rozpraw. Oskarżyciel prywatny żąda wyjaśnienia, czy prawdą jest, że jeden z obwinionych po wypuszczeniu go za kaucją na wolność wyjechał potajemnie do Danji, gdzie odbywały się tajne konwentykle radykalno - pravicowych działaczy niemieckich.

Oskarżony Volck, główny organizator bojówek terrorystycznych, zgłosił gotowość złożenia pewnych wyjaśnień. Oświadcza on, że w roku 1928 koła radykalno - pravicowe, wykorzystując wrogi nastrój mas chłopskich wobec rządu, rozpoczęły na terenie Szlezowgu i Holsteinu akcję oporu czynnego przeciwko zarządzeniom fiskalnym. Akcja ta miała być jednym z ogniw szeroko zakrojonego ruchu wywrotowego. W ramach przygotowań tych poruczono Volckowi zorganizowanie szeregu zamachów bombowych. Za poparciem Stahlhelmu, powstał w całym kraju taj-

ny „Związek w obronie miast i wsi”, który miał na celu przeciwdziałanie ruchowi komunistycznemu. W okresie konferencji haskiej, mówił Volck chcieliśmy przedstawić Niemiec dać możliwość powołania się na to, że chłopcy niemieccy nie mogą i nie chcą płacić odszkodowań wojennych. Pragnęliśmy w ten sposób wzmacnić wpływ delegacji niemieckiej.

Rozwydrzenie przedwyborcze w Niemczech.

Policja musiała strzelać do tłumu. — Trzech robotników zabitych, 10 osób rannych.

Na zgromadzeniu wyborczym hitlerowców w miejscowości Bolesław (regencja lignicka) doszło do krwawego starcia pomiędzy policją a komunistami, którzy usiłowali wedrzeć się na salę obrad. Gdy policja stawiała temu opór, tłum zajął groźną postawę, obrzucając policjantów gradem kamieniami, przyczem ranny został w głowę komisarz. Wówczas podjęto próbę roz-

Odpowiedź pułk. Abbot na ataki niemieckie.

Prezes FIDAC'u pułk. Abbot oświadczył przedstawicielowi „Petit Parisien” w sprawie ataku, którego stał się przedmiotem w Niemczech z powodu swoich słów, wygłoszonych na konferencji FIDAC'u w Polsce, co następuje:

„Jest to dla mnie wielki zaszczyt, że prasa niemiecka atakuje mnie równocześnie atakując Poincarégo, ponieważ naszą jedyną ambicją jest utrzymanie pokoju przy poszanowaniu zawartych układów. W Polsce powiedziałem to, co winienem być powiedzieć, wznosząc toast na cześć wielkiej zmarłychwstałej Polski i jej sławnej przyszłości, opartej na pokoju i nienaruszalności traktatów”.

Arcyksiążę Albrecht porzuca Węgry.

Prasa węgierska, omawiając małżeństwo b. pretendentka do tronu węgierskiego arcyksięcia Albrechta, zaznacza, że arcyksiążę zrezygnował ze swych godności i praw i po uregulowaniu kwestji nazwiska zamierza wyemigrować do Brazylii, gdzie zakupił rozległe tereny, na których pragnie osiedlić kilkuset rolników węgierskich z rodzinami.

proszenia tłumu przy pomocy straży ogniowej, które puściła na napierających demonstrantów strumień wody. Zarówno ta próba, jak i salwa na postwach, nie odniosły skutku. Policja dała salwę w tłum. Trzech robotników zostało zabitych, 10-ciu ciężko, a cały szereg innych lekko poranionych. Utarczki pomiędzy demonstrantami a policją trwały do późnej nocy.

Nauka — Literatura — Sztuka.

Upadek uniwersytetu amerykańskiego.

Prezes fundacji rockefellerowskiej dr. Vincent oświadczył niedawno dziennikarzom:

Uniwersytet w Ameryce nie jest teraz przybytkiem nauki, lecz miejscem, gdzie widzi się jaskrawe ubrania, kosztowne futra, butelki wódki, ogromne samochody, football i ludzi, którzy swoim głośnym zachowaniem się, zamącają atmosferę wiedzy.

Szerokie dążenie obecnej zubożonej demokracji ku wyższemu studjum sprawiło, że w uniwersytetach bardzo mało miejsca zajmuje nauczanie, a jeszcze mniej uczenie się. Tylko mała liczba studentów nadaje się do wyższych studiów.

Obecność wielkich mas młodzieży w uniwersytetach amerykańskich zmusza profesorów do prowadzenia wykładów w tempie zwolnionem i do dostosowania ich do psychologii mało inteligentnych słuchaczy z krzywdą nielicznych ludzi na poziomie.

Żaden kraj na świecie nie potrzebuje tak ogromnej ilości obywateli z wyższym wykształceniem. Niestety, w Ameryce kolosalna większość studentów przekracza prógi uniwersytetu nie dla nauki, lecz tylko pragnąc dobrze się zabawić i ułatwić sobie życie towarzyskie w przyszłości.

Ojciec święty przeciwko inowacjom w dziedzinie muzyki religijnej.

Wbrew wiadomościom ostatnio ogłoszonym przez najrozmaitsze agencje informacyjne północno-amerykańskie o zgodzie Papieża na zamianę organów w kościołach na instrumenty mechaniczne, ewentualnie gramofony lub radio, Ojciec Święty jest przeciwny wszelakiego rodzaju inowacjom w dziedzinie muzyki religijnej. Organy są i pozostaną zasadniczym instrumentem podstawowym dla muzyki religijnej. Zgodnie z tradycją i rozumieniem Kościoła, jedynym właściwym organem muzyki liturgicznej są piana religijna, a zatem głos ludzki na chwałę Boga, przyczem organy stanowią jedynie akompanjament i są uważane za instrument klasyczny, niepodzielnie związany z tradycją kościołów katolickich. Gdyby zaszła potrzeba energicznego przeciwstawienia się tendencjom, zmierzającym do wprowadzenia do kościołów inowacji, niezgodnych z duchem tradycji i rozumieniem potrzeb religijnych, Stolica Apostolska nie omieszka uciec się do środków, jakie są w jej mocy, aby potępić kategorycznie tego rodzaju tendencje.

Wietrzenie monumentalnych budowli z kamienia naturalnego.

Docent techniki dr. A. Kieslinger z Wiednia zwraca uwagę na niebezpieczeństwo grożące wielu kościołom w Austrii i w Niemczech z powodu wietrzenia kamienia, użytego do budowy. Słynny tum koloński, którego budowę ukończono dopiero w r. 1880, już po 20

latach wykazywać zaczął poważne uszkodzenia. Szczególnie od roku 1908 odpadają liczne ornamenty, a nawet całe gzymsy. Wietrzenie kamienia postępuje coraz bardziej. Kamień zachowuje nazewną postać niezmienną, wewnątrz zaś zamienia się w piasek. Do dzieła zniszczenia przyczynia się głównie dym z węgla kamiennego, zawierający kwas siarczany. W pobliżu tumu kolońskiego znajduje się główny dworzec kolejowy, co znacznie przyspiesza proces zniszczenia.

W Wiedniu wietrzeje kamień kościoła wotywnego katedry św. Szczepana i Maria am Gestade, kościoła liczącego zaledwie 30 lat. Wszystkie te budowle wymagają gruntownego remontu i zamiany kamienia.

Wobec powyższych faktów dr. Kieslinger wnioskuje, że kamień naturalny nie nadaje się w naszym klimacie na materiał do budowli monumentalnych.

Wynalazek z dziedziny kinematografii.

W Cuneo (Włochy) zademonstrowano nowy wynalazek z dziedziny kinematografii, dokonany przez elektrotechnika miejscowego p. Oktawjusza Jacrazio. Wynalazek polega na rozwiązaniu problemu przemiany filmów normalnych na dźwiękowe dzięki mechanizmowi, którego konstrukcja

POLSKIE TRANSATLANTYCKIE TOWARZYSTWO OKRĘTOWE SP. AKC.
LINJA GDYNIA-AMERYKA

organizuje jedenastodniową wycieczkę turystyczną okrętem transatlantycznym „PUŁASKI” (12.000 ton)

Z GDYNI PRZEZ KANAŁ KIŁOŃSKI DO ANTWERPJI

Na międzynarodową wystawę z okazji stoletniej rocznicy niepodległości Belgii.

Odjazd z Gdyni o godzinie 16-tej w dniu 22 września 1930 r.
Przyjazd do Gdyni o godz. 8-mej w dniu 2 października 1930 r.

Pasporty zagraniczne i wizy zbędne. Ceny biletów łącznie z całkowitem utrzymaniem podczas podróży i w czasie postoju okrętu od 450 zł.

Blizszych informacji udzielają oraz przyjmują zamówienia na bilety: własne biura Polskiego Transatlantycznego Towarzystwa Okrętowego, biura Tow. „Orbis”, biura „Wagon Lits-Cook” oraz „Icar”.

Biura **LINJI GDYNIA-AMERYKA w Polsce.**
Biuro Główne Pasażerskie, Warszawa, Marszałkowska 116, tel. 108-82.

Brześć n/B. Dąbrowskiego 117,
Gdynia ul. Nadbrzeżna.
Kowel Kolejowa 65,
Lwów Na Błonie 2,
Lublin Zamojska 27,

Luck Jagiellońska 91a,
Kraków Lubicz 3,
Równe 3-go Maja 87,
Rzeszów Grottgera 1004,
Tarnopol Piłsudskiego 19. (22187)

Nasza chluba.

Ogólnie znanem i rozpowszechnionem jest twierdzenie, że kobieta Polka przewyższa pod wielu względami siostry swe z innych krajów. Mowa naturalnie może być tylko o tem, gdy się taka Polka „uda”. Nie znaczy to bowiem, by sama przynależność do naszego narodu dawała kobiecie patent na miss Polonje, Emilję Plater, Curie-Skłodowską i Konopacką w jednej osobie, lecz córa żadnego może innego narodu na świecie nie potrafi jednoczyć w sobie tylu zalet, nieraz bardzo wybitnych, jak właśnie Polka.

Podczas gdy studiująca na wyższej uczelni Niemka, Angielka czy Szwedka zatrudnia najczęściej wrodzone wdzięki kobiece, staje się mężczyzną w spódnicę — Polka, mimo dyplomu doktora, mimo wiedzy, napełniającej jej głowę, potrafi być nadal kobietą i to tą pełną czaru i wdzięku kobietą.

Polka, którą sławili nawet inne narody, oddana całą duszą sportowi i zbierająca na tem polu laury pani Matuszewska-Konopacka potrafi „w cywilu” być zarzucającą panią ministrowa i na sali balowej wygląda niegorzej od każdej lalki salonowej, która nawet nie wie, co to jest dysk.

A ileż bezimiennych pań domu, które potrafią w prozę domowego ogniska, szarżowne garnków, balji i pieluszek wpleść poezję i czar, która przy kolacji, własnymi przygotowanymi rączkami, wiodą dysputy na tematy literackie i społeczne, w przeciwieństwie do swych sióstr germańskich,

wybitnie materialna i materialistyczna, szukająca swego ujścia w różnych dość oryginalnych rekordach i dziwactwach, obcych zupełnie naszemu duchowi europejskiemu, że jest zbyt jednostronna i z czasem załamać się musi, czego oznaki mamy już dzisiaj w kryzysie amerykańskim, który może być o wiele boleśniejszy, niż w Europie. Zresztą naturalnym i w historii dawno zaobserwowanym porządkiem niedługo nastąpi reakcja duchowa, która i w Europie daje się już zauważyć.

Nie wszystko złoto, co się świeci! I oto szkolnictwo amerykańskie nie może się umyć przed europejskiem. Jak dotychczas, w Ameryce także inaczej się ocenia wartość pracy i jednostki, niż np. u nas w Polsce, gdzie często giną marnie najpotężniejsze i najzdolniejsze indywidualności, pozbawione koneksji i wszechwładnych „pleców”.

Każdy kraj, każdy naród ma swoje środowisko, swoje warunki i właściwości, które trzeba uwzględnić we wszystkich poczynaniach, a przedewszystkiem w działalności i pracy oświatowej, a więc i w szkole. Dlatego i naszego systemu szkolenia nie możemy odrywać od naturalnego podłoża, nie możemy budować na obcych nam czynnikach; możemy co najwyżej czynnikami te ulepszać i usprawniać — słowem musimy się liczyć z tem, co mamy i co możemy, a możemy wiele bez uciekania się do cudzych wzorów, jak tego dowodzi historia. St...yk.

jest niesłychanie prosta i wymaga stosunkowo małych nakładów pieniężnych. P. Jacrazio dokonał eksperymentu z wielkiem powodzeniem w jednym z miejscowych kinematografów. Wynalazkiem zainteresowały się sfery kinematograficzne amerykańskie.

które, jeżeli oddane kuchni, w niej tylko widzą zogniskowane swe życie i ideały i oprócz książki kucharskiej nie ruszają innej lektury.

Każde uzdolnienie, czy umiejętność, jeżeli wyładowuje się w jednym wyłącznie kierunku, przestaje być zaletą. Umysł zaklepiony w jednym kręgu zainteresowań, jałowuje na innych polach.

Umiejętność łączenia pięknego z pożytecznym, przekształcania się z gospodyni a czasem kucharki w uroczą i wykształconą panią domu, z sumiennie wywiązującej się ze swego zawodu lekarki, nauczycielki, czy urzędniczki w oddaną swym obowiązkom żonę i matkę, z lalki salonowej w mistrzynię jakiejś gałęzi sportu, czy gorliwą społecznikę — to sztuka, której, jak fama głosi, potrafi podolać jedynie Polka.

Ta właśnie fama, lechcąca mile naszą ambicję narodową, nie powinna zadowolnić nas tem, że wogóle istnieje, a być raczej bodźcem do usilnych starań doskonalenia się w tym kierunku, zasażenia każdą poszczególną jednostką na opinię, którą się cieszy ogół.

Osiągnięcie tej doskonałości nie jest rzeczą łatwą. Każdy obowiązek, nałożony przez los, czy dobrowolnie na siebie wzięty staje się miłym, jeżeli kładziemy weń dużo dobrej woli, rzeczy można część własnego ja, jakżeż trudno więc nie przeholować w jakimś kierunku i w każdym zachować konieczny umiar.

Ciężkie warunki ekonomiczne, trudna, nieraz nad siły walka o byt, przytłaczająca swym ciężarem lwia część naszych kobiet, mimowoli zmusza do koncentrowania ich

myśli wokół ustawicznej troski, przeróżnych kombinacji nad zmniejszeniem budżetu, lub powiększeniem dochodów.

Jak trudno tym kobietom, pełniącym często różnorodne funkcje gospodyni, wychowawczyń, lub pracowniczek zawodowej w jednej osobie, nie zaniedbać się pod względem fizycznym i umysłowym, jak trudno zachować pogodę ducha i radość życia, znaleźć czas na przeczytanie książki, przyjęcie lub złożenie niezbędnej wizyty, poświęcenia choćby godzinki jakiejś pracy społecznej, rozrywce, czy sportowi.

A jednak, sądząc z obserwacji, te właśnie kobiety częściej umieją podolać zadaniu, one to wyrabiają swym rodaczkom wspomnianą, wyżej opinię.

Jakież setki i tysiące kobiet naszych, zajętych dzień cały w szpitalach, biurach, szkołach, redakcjach, czy wreszcie w gospodarstwie domowym, wieczorem w teatrze, czy salonie nie różnią się pozornie niczem od tych kobiet, dla których posiadzenie u fryzjera, czy modniarki stanowi jedyny codzienny obowiązek.

I one to właśnie tworzą typ kobiety dzisiejszej, w dodatkiem znaczeniu tego słowa, w przeciwieństwie do na szczęście nielicznego u nas jednostronnego typu „modnej kobiety”.

Te wyłącznie oddane sportowi panie i panienki, na które doskonałą satyrą była wystawiona niedawno w Teatrze Miejskim sztuka p. t. „Ta, której szukamy”, te kobiety, lekceważące wszystkie formy i zasady, opowiadające z papierosem w ustach najbardziej wyuzdane anegdoki to parodia postępu, to typy, które w każdej epoce z pewnymi odmianami wyrastały po to, by dostarczać tematu do satyry współczesnym pisarzom.

Zachowanie w każdym kierunku umiarku, wystrzeżenie się, że tak nazwiemy „przeszarżowania”, odpowiedź może jedynie opinii, na jaką kobiety nasze zasłużyły sobie nawet u obcych i wówczas z dumą powiedzieć sobie będziemy mogli, że Polka przoduje rzeczywiście siostrom swym z innych nacji. L. K.

Sprawa matury gimnazjalnej.

II.

Nie chcę przez to powiedzieć, by u nas problemy te zaniedbywano; przeciwnie prób, pomysłów i studiów jest bardzo wiele — może nawet za wiele; jednak za łatwo dajemy się porwać urokowi teorii, często za prędko próbujemy realizować olśniewające pomysły, które nie wytrzymują twardej szkoły życia i praktyki, przez co powstaje zamieszanie, oraz marnowanie czasu, sił i pieniędzy i szkodliwe nawracanie. Niektóre osoby wyrobiły sobie pod tym względem pewne monopole i biada! jeżeli się im ktoś sprzeciwi lub przyjmie ich uwagi bez entuzjazmu.

Jednym z argumentów, którym się często szermuje w obronie rzekomego postępu jest to, że w Ameryce, w Stanach Zjednoczonych jest inaczej, niż u nas, a pomimo to lepiej. Zapominamy o tem, że Ameryka dysponuje innymi środkami finansowymi, że np. budżet szkolny Nowego Jorku jest większy, niż budżet całej Rzplitej Polskiej; zapominamy jeszcze i o czemś innym: z oddali, pod urokiem dolara, milionerów i miliardów, drapaczów chmur, Fordów i różnych X królów finansowych i przemysłów nie widzimy, iż kultura amerykańska jest

Poprawić podręczniki szkolne i encyklopedje!

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej liczą nie 105 lecz 122 miliony ludności. — Czarni wypierają białych.

(n) Najnowszy spis ludności w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej i na ziemiach oraz wyspach podlegających zwierzchnictwu Stanów Zjednoczonych dał wynik niespodziewany. (Pomimo ograniczenia emigracji i zmniejszonej liczby narodzin w ubiegłym dziesięcioleciu (od 1920—1930) przyrost ludności wynosi 17 milionów.

Największy procentowo przyrost nastąpił w Kalifornii, mianowicie 64,6 procent, a liczbowo w mieście Nowym Jorku, którego ludność zwiększyła się o 2 miliony. Znaczący przyrost, bo aż 51 procent, wykazuje ludność na Florydzie. Jedynym stanem, gdzie ludność się zmniejszyła, jest Montana — kraj preryj i gór skalistych, jeden z największych, lecz najsłabiej zaludniony, nie posiadający miast większych od Żnina w Pcznańskiem..

Z terytorjów pozostających pod zwierzchnictwem Stanów Zjednoczonych najsłabszy przyrost ludności wykazuje Alaska, nabyta

w r. 1867 od rządu rosyjskiego. Na tzw. wyspach dziewiczych ubyło ludności, przybyło jej zato ponad 2 miliony na Filipinach (w roku 1920 było 10,350,000, w roku 1930 — 12,604,000) i chociaż wymierają krajowcy na Hawajach, wzrosła tamże liczba mieszkańców z 255 tysięcy na 386 tysięcy. Na Hawajach masowo napływają malajczycy. W wydzierżawionym pasie kanału Panamskiego liczba stałej ludności wykazuje przyrost blisko 15 tysięcy. Rozwinęły się także, i to bardzo znacznie, inne bazy (podstawy) morskie Stanów Zjednoczonych.

Pierwotna ludność Stanów Zjednoczonych (Indianie) zmniejsza się z roku na rok. Indian północno-amerykańskich liczą jeszcze tylko 300 tysięcy.

Największy przyrost naturalny mają do zanotowania — Meksykanie, dawniejsi niewolnicy, których naliczono około 12 milionów. (Było 10 milionów). Napływ niemieckiej rasy został sztucznie zatamowany.

Tygodniowy przegląd polityki zagranicznej.

Oczy zwrócone ku Genewie. — Za kilka lat Niemcy wystąpią otwarcie z żądaniem rewizji granic. — W Indiach daleko do pokoju wewnętrznego. — Wrzenia w Ameryce Południowej.

Zbliża się termin pierwszego posiedzenia tegorocznej sesji Ligi Narodów. Udział w naradach weźmie około 20 ministrów spraw zagranicznych i każdy członek (tj. państwo) ma prawo wydelegowanie 3 przedstawicieli — będzie to więc zebranie bardzo liczne. Na porządku obrad znajduje się cały szereg ważnych spraw, m. in. znowu kwestje dotyczące **mniejszości narodowych**. Poza to nie bez znaczenia, choć nieoficjalnie, będą ostatnie prowokacje niemieckie, z pośród których szczególnie przemówienia Treviranusa stanowią wszędzie temat ożywionych rozmów politycznych. M. in. dowiedzą się delegacji genewscy również o tem, jak **Polacy reagują** na „pokoju” propozycje zachodniego sąsiada.

Koła polityczne nie patrzą różowo w przyszłość. Europa bowiem zawsze jeszcze **daleka jest od „pacyfikacji umysłów”**. Sprawa odszkodowań wojennych mimo podpisania rozlicznych umów i traktatów zawsze jeszcze nie jest tak dalece uregulowana, aby ją można uważać za załatwioną ostatecznie. Nawet podstawa wszystkich umów natury finansowej: traktat wersalski doznaje ataków ze strony zwyciężonych Niemców.

Za kilka lat, wedle zapowiedzi Treviranusa, tego wykładnika dzisiejszych nastrojów odwetowych w Rzeszy, **wystąpią Niemcy otwarcie** z żądaniem rewizji granic. Trzeba się liczyć zupełnie poważnie z tym faktem, gdyż co do tej sprawy wszystkie ugrupowania polityczne w Niemczech są **zupełnie zgodne**. Wszak doszło nawet do tego, że komuniści wysuwają w swoich odezwach wyborczych żądanie odzyskania Pomorza, zmiany planu Younga etc., co doprowadza ich najskrajniejszych przeciwników: hitlerowców do białej gorączki, ponieważ wspomniane hasła te właśnie...narodowym socjalistom skradli. Jest to charakterystyczne, i dlatego poczytać należy wszelkie zbliżanie się naszych lewicowych ugrupowań, pławiących się w hasłach międzynarodowych, do socjalistów i komunistów niemieckich, za **zdradę stanu**. Lewica niemiecka jest bowiem tak samo narodowa jak prawica i w razie wojny z Polską napewno nie postąpi tak, jak to przyobiecuje naszym międzynarodowcom (przykład: wojna światowa!)

Jeżeli już mowa o komunistach niemieckich... Ostatnimi czasy nic jakos nie słychać o prześladowaniu zwolenników bolszewizmu na terenie Rzeszy. Przeciwnie: wychodzi coraz wyraźniej na jaw, iż niemieccy oficerowie pracują w armii czerwonej jako instruktorzy. Ster Reichswehry objął ma z dniem 1 grudnia generał von Hammerstein, który jako nacjonalista jest wrogo usposobiony względem Polski i dlatego w Rosji **sowieckiej widzi sojusznika**. Krótkowidztwo polityczne tego i jemu podobnych oficerów poprostu zdumiewa człowieka niezaspianego nienawiścią rasową, boć po zwycięstwie bolszewików Niemcy mieliby dopiero ładny bigos! Ale z nimj rozumnie rozmawiać niepodobna, to też jedyną naszą bronią pozostanie dewiza starożytna: **Sj vis pacem, para bellum!** (Jeśli pragniesz pokoju, przygotuj się do wojny).

Nie oglądajmy się przytem na żadnych przyjaciół, bo nie szcędzą oni nam wprawdzie poparcia w słowach, ale daleko od słów do czynu! Ładnego piwa nam przeciw np. nawarzył Briand swoją polityką ustępstw względem Niemiec — przeforsując przedwczesną ewakuację Nadrenji, uwolnił przeciwie chciwym krzyżakom ręce na zachodzie, umożliwiając im temsamem akcję na wschodzie.

Ze ustępliwością nie popłaca, widzimy zresztą również w stosunku Wolnego Miasta Gdańska do Polski. Gdańsk dzięki uzyskaniu wywozu z hinterlandu (zaplecza) o 32-miljonowej ludności wzrósł potężnie w pierze, zarazem jednak na-

Po cezarijańsku.

Minister (zlatując z tarpejskiej skały:) Moriturus te salutat, Panie Marszałku!

Wystawa radjowo-fonograficzna w Berlinie.

Na tegoroczną wystawę radjową w Berlinie składają się trzy działy: radjotechnika, fonografja i kinematografja dźwiękowa. W pierwszym dziale znajdują się przede wszystkim odbiorniki w licznych odmianach oraz sprzęt radjowy, przybory i części składowe. Poza działem propagandowym radjofonji niemieckiej urząd pocztowy Rzeszy wystawił próbne aparaty telewizyjne, skonstruowane w instytucie doświadczalnym tego urzędu. Transmitowane są radjowe scenki ruchowe, wzięte z życia oraz fragmenty wyświetlanych w studjo nadawczem filmów dźwiękowych.

Dział fonograficzny poza działem przemysłowo-handlowym, urządzonym jako oddzielny dział radjowy systemem bazarowym, obejmującym aparaty gramofonowe i płyty, daje również przegląd historyczny rozwoju konstrukcji aparatów gramofonowych. Poza to w osobnych salach grane są płyty, odtwarzające głosy znakomych ludzi, jak

W Watykanie burzą pałacyk.

W tych dniach rozpoczęto burzenie pałacyku, stanowiącego dotychczasową rezydencję kardynała rektora Bazyliki Św. Piotra. Pałacyk ten nie przedstawiał większej wartości artystycznej, gdyż Papież Pius VI, który go kazal budować, zarządził umyślnie zbudowanie skromnego pałacyku, aby nie psuć wrażenia, jakie od strony Placu della Sagrestia, czyni imponujący gmach bazyliki.

brał **bezwstydynej buty** i pozwala sobie na coraz to bezczelniejsze pretensje. Co prawda trybunał haski pokazał senatowi Wolnego Miasta granicę żądań, odmawiając mu prawa do członkostwa międzynarodowego biura pracy — ale już fakt zgłoszenia tego wniosku zdradza chęć wyłamania się z pod obowiązków, nałożonych Wolnemu Miastu przez traktat wersalski. Polityka senatu gdańskiego staje coraz bardziej pod znakiem hasel niemieckich nacjonalistów, to też łagodna polityka ministra Strasburgera nie rokoju poprawy stosunków polsko-gdańskich.

Z wydarzeń pozaeuropejskich zasługują na uwagę ponowne **zaostrzenie się sytuacji w Indiach**. Rokowania pomiędzy wicekrólem lordem Irvingem a delegatem uwiecznionego Mahatmy Gandhiego, Sirem Tej Sapru nie doprowadziły do pozytywnego wyniku. Gandhi domagał się mianowicie ustroju dominującego dla Indji, zniesienia podatku od soli oraz zwolnienia 30 tysięcy więźniów politycznych — Anglik odmówił. Więcej nawet: prawie wszystkich uczestników kongresu panindyjskiego, którzy się zebraли wbrew jego woli, kazal zaaresztować i osadzić na pół roku więzienia. Jak widać, bierze się teraz Irving **energicznie do zwolenników „biernego oporu”**, którzy — nawiasem mówiąc — do-

Edison i oryginalną muzykę ludów egzotycznych jak również przykłady ich mowy.

Na drobny oddział filmu dźwiękowego składa się kilka aparatów do zdjęć filmów dźwiękowych oraz model atelier dźwiękowego.

Armia czerwona ma instruktorów — Niemców.

Tajemnica śmierci rotmistrza Reichswehry w Rosji.

Donosiliśmy już o samobójstwie popełnionem przez jedną z pasażerek samolotu na linii Frankfurt n/M. Erfurt, która skoczyła z wysokości 1000 mtr. na ziemię. Czyn ten posiada, jak się okazuje, niesłychanie sensacyjne tło polityczne.

Samobójczyni jest żoną rotmistrza Reichswehry Amlingera, który w wojnie światowej był lotnikiem-obszernym, obecnie w Rosji. Przed kilku dniami rodzina otrzymała wiadomość, że **zginął on tam w czasie kontroli lotniczej**.

Pewna część prasy niemieckiej usiłuje zatuszować fakt pobytu Amlingera w Rosji, utrzymując, że uległ on nie szczęśliwemu wypadkowi „w czasie wyścigów konnych zagranicą”. Wbrew tym twierdzeniom „Berliner Tageblatt”

konali znowu kilku zamachów bombowych na angielskich urzędników. Walki pomiędzy władzami policyjnymi a Hindusami (chodzi obecnie o uczczenie flagi narodowej!) są zawsze jeszcze na porządku dziennym; jest mnóstwo ofiar a i liczba aresztantów i więźniów rośnie z dnia na dzień.

W Chinach toczą się walki bratobójcze w dalszym ciągu — a chęci do walki nabrali również mieszkańcy Południowej Ameryki. Niedawno pozbyła się Boliwia niewygodnego prezydenta Silesy, obecnie doznał podobnego losu długoletni dyktator Peru Leguia, który usiłował uciec do Panamy, w drodze jednak został zawiezony do powrotu i teraz oczekuje procesu, który się skończy **napewno skazaniem na więzienie albo nawet na śmierć**. Jego gwiazda poprostu zgasła — oto wytłumaczenie faktu, że przez 11 lat mógł rządzić się jak szara gęś, a teraz nagle musiał poddać się władzy pułkownika Cerro. Cechą państw południowo-amerykańskich jest wogóle walka o osoby, a nie o program. Lud zapala się do jednego człowieka, daje mu dalekoidące uprawnienia dla tego tylko, że go polubił — a przeciwnicy zwalczają go nie dla jego czynów, lecz tej prostej prymitywnej przyczyny, że żywią do niego nienawiść.

(js.)

Żydzi amerykańscy są oburzeni na bolszewików.

Z Nowego Jorku donoszą, że wśród szerokich rzesz żydostwa amerykańskiego nastąpiło niezwykle oburzenie na bolszewików. Przyczyną tego są wiadomości z Rosji sowieckiej, jakie przywieźli ze sobą amerykańscy przemysłowcy, zwiedzający rejony nad Donem i na Krymie, że kolonie żydowskie zostały zupełnie zniszczone. Kolonie te były założone za pomocą składek pieniężnych od żydostwa całego świata w sumie przeszło 280 milionów złotych. Bolszewicy zlikwidowali do brze rozwijające się farmy żydowskie i zamienili je na kolchozy. Protestujących przeciwko temu zarządzeniu żydów zesłano na wyspy Solowieckie.

Oficerowie czerwonej armji w Prusach Wschodnich.

Również w tym roku bawią w Prusach Wschodnich jako goście Reichswehry oficerowie bolszewicy. Oficerowie przebywają stale w towarzystwie niemieckich oficerów armji czynnej. Dziennik „Jungdeutsche”, cytując powyższą informację, zaopatruje ją w następujący komentarz: Każdy żołnierz niemiecki zostałby natychmiast wydalony ze służby wojskowej, gdyby się łączył chociażby tylko towarzysko z kumunistami. Armja broni się w ten sposób przed niebezpieczeństwem rozkładu...

Kakao Owsiane Wedla
najzdrowsze dla dzieci

podaje, że Amlinger **zginął w Rosji, pełniąc tam służbę instruktora lotnictwa wojennego**, i że z listy oficerów Reichswehry na r. 1930 skreślony on został z dopiskiem: „Wystąpił ze służby”. Wynikać ma z tego, że Amlinger wysłany został do Rosji w **dyskretnej misji politycznej**.

Nawiązując do dyskusji, jaka toczy się obecnie w prasie niemieckiej na temat łączności między „oddziałem armji obcych” Truppenamt (odpowiadający sztabowi generalnemu) a czerwoną armją, dziennik zapytuje, czy aktywny oficer Reichswehry rmt. Amlinger nie za wiedzą wyższego politycznego dowództwa Reichswehry, a więc gen. von Schleichera, wyjechał do Rosji sowieckiej celem szkolenia lotniczego czerwonej armji. O ileby ministerstwo Reichswehry chciało temu zaprzeczyć, oświadcza dziennik, dowodziłoby to tylko, że dowództwo Reichswehry nie jest w stanie utrzymać w korbach swoich oficerów.

Reichswehra prowadzi własną politykę zagraniczną.

Prasa berlińska rozpowszechnia w ostatnich dniach pogłoski, że wydział wojsk obcych w inspektoracie Reichswehry, pozostający pod kierownictwem generała von Hammersteina, prowadzi **na własną rękę politykę zagraniczną** niezawsze odpowiadającą oficjalnej polityce Rzeszy. „Germania” bagatelizuje te pogłoski, utrzymując, że są one wpływem tego, iż oficerowie Reichswehry, którzy zajmują się specjalnie studjowaniem czerwonej armji, **zbyt głośno akcentują swą sympatję dla Rosji sowieckiej**.

Zaostrzenie sytuacji w Argentynie.

W Buenos Aires w przewidywaniu niepokoju wśród robotników rezydencja prezydenta Irigoyena otoczona została karabinami maszynowymi. Władze kolejowe na prowincji zawiadomiono, aby były przygotowane do transportu wojsk do Buenos Aires z chwilą, gdy zajdzie tego potrzeba.

Nowy rok szkolny.

Otóż i koniec wakacji. Po miłych wywczasach wracają wszyscy do domowych pieleszy. Wstaje nowy rok szkolny! Nowa praca, nowe czyny, a w przyszłości nowe rezultaty... O jakże trudno osiągnąć pożądaną i naprawdę owocną pracę! Życie płata figle, niweczy chęci, stwarza przeciwności... W nadchodzącym roku szkolnym młodzież naszą jak rok rocznie czeka trud. Praca dla przyszłości. Aby ta praca wydała upragniony plon warto byłoby, aby rodzice przyczynili się do plennego żniwa.

Najważniejszym czynnikiem w pracy umysłowej jest otoczenie, nastrój ogniska rodzinnego. Rodzice, zwłaszcza matka musi starać się usilnie o stworzenie ciszy i nastroju prawdziwie rodzinnego. Praca umysłowa naszych dzieci od jak najmłodszych lat wymaga pewnej pieczy starszych i ciepła otoczenia. Niejedną mamusią nakarmiwszy swe dzieci wydać stanowczy rozkaz: idź odrabiać lekcje! A tu w domu hałas, młodzież rodzeństwo śpiewa, płacze, wybrykuje, skacze, zaś najstarsze z dzieci te które winny odrabiać lekcje, ulegają nastrojowi i chętnie by pobiegały, zabawiły się z młodszymi. Wtedy rola matki czy opiekunki ma wielkie pole do działania. Nie może być mowy o rozkazach lub karceniu dzieci, lecz trzeba usilnie postarać się o wytworzenie spokoju i pewnego nastroju, powagi. Niechaj rodzice wysyłając dzieci do szkoły mają pewność, że ich dziecko dobrze wywiąże się z zadanej lekcji.

Musimy pracować nad swymi dziećmi ręką w rękę z nauczycielem, wytrwale, krok za krokiem śledząc postępy, pomagając usilnie a pewni będziemy promocji! A jakież wielkie korzyści odniesimy pracując wraz z swymi dziećmi, bo przeobrażając z nimi wszystkie przedmioty mamy możność spostrzeżenia i wyodrębnienia wybitnych zdolności, nieraz niepospolitych talentów i pokierowania w pożądanym kierunku. To dla korzyści dzieci, ale i my zyskujemy przez tę współpracę w pożądanym dla nas kierunku, a mianowicie mamy możność zgłębienia charakteru, wykorzystania złych skłonności i zbliżania się duchowo do swych najdroższych. Mamy sposobność wytworzenia serdecznego stosunku między rodzicami, a dzieckiem opartego na obopólnym zaufaniu, głębi uczucia i serdecznej przyjaźni.

Wielką sztuką jest i nielada talentem umieć się wkręcić do serca swych dzieci, zdobyć zaufanie i stać się jedynym przyjacielem, powiernikiem najtajniejszych myśli, planów i marzeń swego dziecka. Chcąc pozyskać upragnione zaufanie, trzeba umieć się zniżyć i wczuć we wszystkie porywy, smutki i radości młodocianego umysłu i serca. Ah gdyby rodzice zechcieli chcieć! Gdyby starali się stale z zaparciem się siebie i z niespożytą wytrwałością obserwować, podpatrywać i drogą ewolucyjną prowadzić swoje dzieci do upragnionego celu — mielibyśmy innych ludzi, inne społeczeństwo! Mniej byłoby jednostek słabych, bez woli, upośledzonych umysłowo, a nawet fizycznie. Kwiaty pachną i zachwycają swym pięknem przechodnia, zmuszają do zwrócenia się ku nim, wchłanianie ich woni. Piękne są i wonne! — mówimy o kwiatach, lecz pomyślimy ileż trudu podjął ogrodnik około ich pielęgnacji! Dzieci nasze są również kwiatami poręczonymi naszej pieczy. Z początkiem roku szkolnego weźmy

Przegląd kobiecy.

Wakacje się skończyły. Wracamy do codziennych prac. Kursy społeczne dla kobiet w Poznaniu. Z mody.

Bydgoszcz, dnia 30. 8.

Wszystko na tym świecie ma swój koniec. Beztroski pobyt na letnisku również. Dziś, najpóźniej jutro zjeżdżają się wszystkie matki ze swoimi dziećmi, które już dnia 3 września zaczną chodzić do szkoły. Wracamy wszyscy do pracy po zastępnym odpoczynku. Każdemu pracującemu człowiekowi słusznym należy się wypoczynek. Temwięcej kobiecie, której niezwykle żmudna, wyczerpująca praca przy prowadzeniu gospodarstwa w tak bardzo ciężkich dziś warunkach i praca nad dziećmi i ich wychowaniem jest tak mało doceniana. A jakże ta praca zużywa człowieka i targa jego nerwy.

Nie każda z nas będzie mogła powiedzieć, iż należycie wyzyskała ten czas wypoczynkowy. Z jednej strony ciężkie położenie gospodarcze kraju, brak pieniędzy obiegowego krępowywały we wszystkim olbrzymią część letniczek, które mimo wszystko musiały wielu rzeczy sobie odmówić, aby nie zachwiać równowagi finansowej swego domu. Z drugiej strony pogoda nie dopisała tak, jak należało. Jeden był tylko miesiąc czerwiec cudowny, ale cóż kiedy dzieci jeszcze wówczas były w szkole i nie można było go wyzyskać.

W każdym razie wracamy do naszych domowych zajęć, kłopotów i

Powiały wichry...

I znów jesienne wichry powiały,
Bije ostatnia lata godzina
Z chmur pełzających szarej powały
Chłód wszystko w szpony brać swe poczyna.

W powiewno cienkiej lata chlamidzie
Stygąca ziemia wokół dygoce,
Z oddali jesień bezwonna idzie
Cicho w bezgwiazdne stąpając noce.

Świat taki jasny, radosny w maju,
Ukrytym smutkiem dzisiaj się dławii
Już na odlocie są, na wyraju,
Klucze lecących niebem żórawii.

Bory topazem mienią się wszędzie,
Pająk, jak żeglarz, dżdżu czując przyjście
Srebrzyste nici na wicherze przędzie,
I miedź jesienna powleka liście.

Tak to niedobre wichry powiały,
Bije ostatnia lata godzina,
Z chmur pełzających szarej powały
Chłód wszystko w szpony brać swe poczyna.

M. Szurlo-Gorzela.

Nielegalni zbieracze składek. Kombinatorzy — żydzi pod kluczem.

Organa krakowskiego wydziału śledczego aresztowały Marcelgo Hellera, urzędnika prywatnego i Józefa Bomze, szofera mechanika, obu ze Lwowa, zamieszkałych chwilowo w Krakowie. Dokonali oni szeregu oszustw na terenie m. Krakowa przez nielegalne zbieranie składek na listę dla ubogich studentów stowarzyszenia żydowskich słuchaczy Uniwersytetu Jagiellońskiego „Ognisko” i bratniej pomocy studentów U. J. na kolonie wakacyjne. Przy aresztowanych znaleziono fałszywe legitymacje akademickie, a mianowicie u Hellera na nazwisko Gustawa Schnei-

dera i Halskiego Romana, zaś u Bomze na nazwisko Weissa Józefa i Kleczyńskiego Stanisława. Stwierdzono, że Bomze meldowany był na czas pobytu w Krakowie pod nazwiskiem Frandziaka St., zaś Heller pod nazwiskiem Zaborskiego Romana. W czasie przeprowadzonej rewizji znaleziono w mieszkaniu oszustów pieczęcie podrobione, cyklostyl, spis poważnych osób tak w Krakowie, jak i pow. krakowskim oraz listę składek, na którą zdołano już pobrać od różnych osób znaczniejsze kwoty.

się szczerze za pielęgnację, aby w przyszłości piękno ich dusz zajaśniało nimbem najszlachetniejszych czynów.

W imię miłości! W imię dobra ludzkości całej! My matki zdobędziemy się w nadchodzącym roku szkolnym na akt woli i stańmy na placówce z niewyczerpanymi zasobami wytrwałości i głębokiej wiary, że każdy trud musi wydać upragnione owoce! Zatem do pracy! Szczęść nam Boże!

Marja Boruniowa.

Bandyci chińscy porwali misjonarza.

Wikariusz apostolski w Hong-Kongu otrzymał z Nan-Yang-Fu w południowej części prowincji Honar, depezę, donoszącą, iż O. James Brugnetti, członek misji zagranicznej został porwany przez bandytów.

Kacik esperancki.

Ruch esperancki w Holandji.

Drugim krajem po Szwecji, gdzie ruch esperancki zatacza coraz to szersze kręgi, jest Holandia. I ona zawdzięcza to rumuńskiemu ks. Će (Cze), który zaproszony tamże, zorganizował liczne kursy a obecnie zatrzymuje się tam dłużej i zakłada na życzenie państwa „Instytut Esperancki” swojego imienia. Zadaniem tego Instytutu ma być rozpowszechnianie esperanta po całym świecie przy pomocy organizowania specjalnych kursów dla szkolenia przedewszystkiem sił nauczycielskich.

W tym celu miasto Arnheim urządziło „Drugim międzynarodowy pedagogiczny kurs esperanta” w dniach od 17—29 lipca br. pod kierownictwem ks. Će. Kurs trwał 11 dni, przyczem

lekcyj było po 4 godziny dziennie, zaś pozostały czas przeznaczono wyłącznie na konwersację w zakresie codziennych spraw i codziennych zajęć z wykluczeniem użycia innego języka. Każdy uczestnik kursu otrzymał świadectwo z ukończonego kursu, a miasto Arnheim przyszło tak dalece z pomocą, że dla 15 zagranicznych uczestników ofiarowało bezpłatnie pomieszczenie a nawet utrzymanie całodzienne, dla 60 zaś innych wystarczyło o jak największe udogodnienia. Większa część uczestników kursu udała się następnie na XXII Kongres esperantystów do Oxfordu. W kursie uczestniczyli przeważnie nauczyciele różnej narodowości, którzy mają zamiar poświęcić się nauczaniu tego języka w swoich krajach. Według ostatnich wiadomości ogólna ilość uczestników wyniosła 199 osób z 21 krajów a 3 kontynentów. Najważniejszym rezultatem tego kursu jest to, że miasto Arnheim postanowiło zaprowadzić od września naukę esperanta w swoich szkołach. Oto jak Holandia stara się nie tylko o swój własny kraj, ale zarazem i o rozszerzenie tego języka po całym świecie, gdyż tylko wówczas ma rację nauczania go u siebie, gdy inni uczynią to samo.

Również jednego z najdzielniejszych naszych esperantystów krakowskich, redaktora „Polskiego Esperantysty” (ul. Lubicz 34), em. prof. uniw. dra Odo Bujwida zaprosiła przed kilku miesiącami Holandia, aby w szeregu większych miast zechciał wygłosić w języku esperanto wykłady o Polsce, jako o kraju mało dla nich znanym a tak dzielnym i kulturalnym. To też prof. Bujwid wygłosił odczyty, ilustrowane przeszło stu przezręczkami, w następujących miastach: Haga, Leenwarden, Amsterdam, Utrecht, Arnheim i Dordrecht. Liczba uczestników na wykładach dochodziła do 300 osób. W Amsterdamie wziął udział w wykładzie polski konsul p. Buckmann, w Hadze ambasador Stanisław Kętrzyński z małżonką swoją i kilku wyższych urzędników ambasady. Polski minister spraw zagranicznych nadesłał pewną ilość książek o Polsce w różnych językach oraz 150 egz. esperanckiego przewodnika po Polsce, który został rozsprzedany w różnych miastach. Podróż uczonemu polskiemu zrobiła niezwykle korzystne wrażenie i przyczyniła się w znacznej mierze do sprostowania wielu błędnych opinii o naszym kraju. Wykładami temi znakomity esperantysta dzielnie przysłużył się swemu Państwu, a rozentuzjuszowana publiczność darzyła go nieklamną wdzięcznością, jakoby na ręce jego przełać chciała te sympatie, które żywi do naszego narodu.

Prof. Sygnarski.

(U w a g a: Dokończenie powyższego artykułu przez omyłkę ukazało się już przed 3-ma tygodniami, tj. w Nr. 183 naszego pisma. Uwaga powyższa nie dotyczy poprzedniego artykułu o „Konwencji”).

Broń i amunicje

myśliwską i sportową kupuje się najkorzystniej w firmie

„HUBERTUS”
ul. Grodzka 16 (nar. Mostowej) Tel. 652.
Naprawa broni. (17755)

trochę wypoczęte, odświeżone na duchu i ciele, by znów przyzwyczajać się do miasta i zmienionych warunków bytu i wolna wrócić do pracy. Niewątpliwie nasze nerwy odczują i odczuć muszą w pierwszych dniach i to ujemnie tę nagłą zmianę środowiska beztroskiego życia na środowisko naszej codziennej, uciążliwej pracy. Jeden ze starszych, doświadczonych lekarzy powiada, iż jakkolwiek człowiek pracy nie jest w stanie długi czas bezczynnie siedzieć, to jednak i najpilniejszy pod słońcem człowiek w pierwszym dniu po powrocie do miasta nie czuje się najlepiej. Dlatego nie należy się tem przejmować. Dużą rolę odgrywa tutaj zmęczenie podróży i jej niewygody — równie znaczną rolę odgrywa zmiana klimatu i środowiska, do którego trzeba się przyzwyczaić, bowiem natura nie znosi żadnych przeskoków. I dlatego niedobrze jest, jeśli do tej gwałtownej zmiany klimatu i środowiska, przylączy się jeszcze nagła zmiana zupełnej bezczynności na intensywną pracę. To też wskazanem jest stopniowe wprężenie się w naszą codzienną pracę, w stare środowisko i warunki życiowe“.

Wracamy do naszych prac z uczuciem zadowolenia i świeżymi siłami, z tem przeświadczeniem, iż jaknajgodniej podolamy naszym ciężkim, ale jakże wdzięcznym i zaszczytnym zadaniom kobiety - żony - matki i kapłanki domowego ogniska, tego świętego znicza, który łączy i podtrzymuje ludzkość całą na przestrzeni wieków i tysiącleci. Przystępujemy do tych prac wypoczęte

i wzmocnione tak długim wypoczynkiem. *

Modę jesienną rozpoczynają kapelusiki. Widzimy wielką różnorodność fantazyjnych fasonów. Nigdy może dotąd nie były one tak fantazyjne i różnorodne pod względem materiału, wykonania i formy. Nasze modystki w zamiarze stworzenia linii i form zupełnie nieznaną każą nam nosić kapelusiki, odsłaniające czoło, jak również jedną i drugą stronę twarzy, ukazując kosmyki włosów lub loki dobrze zwinięte. Dzielniejsze kapelusiki mniej będą otulać twarzyczki, niż poprzednie, więcej są one wyciągnięte na szerokość, mniej opadają na boki i coraz więcej płaskie są na głowie. Velours i filc cieszyć się będą jednakowoż bezapelacyjnym powodzeniem. Z bardzo miękkiego filcu drapuje się, marszczy tworzy, i upina się kapelusik, jak wstążki. Z velouru wytwarza się najrozmaitsze kombinacje. Jersey gładki icentkowany, trykot grubo tkany są jeszcze w dalszym ciągu chętnie używane na kapelusze sportowe. Co się tyczy kolorów, to najbardziej wyróżniane będą żółty, brunatny w odcieniu rudawym i waniliowym, ciemnozielony, niebieski, trochę czerwonego, a radewszystko czarny.

W dziedzinie sukien postanowiono, iż zasadnicze proporcje sukien nie ulegną znacznym zmianom (talja na właściwym miejscu, długość spódniczek). Sylwetka szeroka w ramionach i wąska w biodrach jest wytyczną dla mody. Kolnierze drapowane zdobić będą przody i ramiona. Paski, zaznaczające

talje zostaną zastąpione przez wyszukany krój zakładki, zmarszczenia, fałdy i drapowania. Pelerynki w najrozmaitszych długościach, obwodach i fasonach. Płaszczki popołudniowe będą lekko wcięte w talji i nieco rozszerzające się ku dołowi. Kostjumy i suknie z krótkimi okryciami — są i nadal bardzo faworyzowane. Aksamit na płaszcze znów jest bardzo w modzie. Pas powyżej naturalnej linii stanu ukazuje się coraz częściej.

Dnia 15-go października rozpocznie się w Poznaniu dziesięciodniowy kurs społeczny dla kobiet, zorganizowany przez Zjednoczenie Katolickich Związków Polek z całej Polski. Celem kursu jest przygotowanie do zamierzających pracować w katolickich organizacjach kobiecych oraz omówienie aktualnych zadań i metod pracy.

Program kursu obejmuje trzy działy: a) podstawy teoretyczne, b) organizacja, c) metody pracy. Koszta wynoszą 20 zł wpisowego oraz 6 do 13 zł dziennie za mieszkanie i utrzymanie, zależnie od wyboru kwatery. Termin zgłoszeń od dn. 1-go października.

Kurs ten powinien zainteresować każdą polkę-katoliczkę, pragnącą przyzyskać sobie do odrodzenia moralnego społeczeństwa, a przez to do wzmocnienia potęgi ojczyzny i rozszerzenia Królestwa Chrystusowego na ziemi.

Wszelkich informacji udziela Centrala Zjednoczenia katolickich Związków Polek — Poznań, ul. Św. Marcina 68, I piętro. Jaza.

Strofy polityczne

o zmianie gabinetu.

(Zamiast Kroniki Niedzielnej).

Bydgoszcz, 29 sierpnia.

Niezwykła rzecz się stała, że ledwo sobie wierzym, pan Sławek się przewrócił i mamy nowy reżym.

Nie patrzym, z kogo złożon, z eunuchów czy z midinet, grunt, że habemus papam, i nowy z nim gabinet.

Pytanie, kto po Sławku obejmie trudny spadek, rozwiązał w sposób prosty nasz ukochany Dziadek.

Powiedział całkiem szczerze: choć różni tu się wiercą, najlepiej gdy ja będę po Sławku spadkobiercą.

Bo wezmę Miedzińskiego, czy Koca głową zrobię, to naród będzie krzyczał: pułkownik znów przy żłobie!

A będę ja premierem, comedia la finita — nie powie nikt ze zgrozą: Marszałek u koryta!

Że to Marszałka jednak potężna praca czeka, więc aby jej podolać wziął do pomocy Becka.

Nie wierzę w nomen omen, gusło jest mi dalekiem, lecz niechże się nie skończy parada Becka bekim.

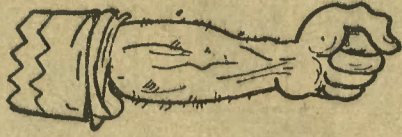

Nie boję ja się Becka, lecz tego ja się bym bał, że chcą na cztery ręce bić w polski klawicymbał

O wspólnej z drugim pracy ja zawsze myślę pięknie, lecz niech przeciągną strunę i niech ta struna pęknie...

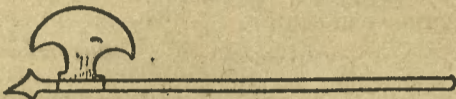
Gabinet tak wzmocniony Beckowi jeszcze dzięki,

otrzymał dziś już nazwę: gabinet silnej ręki.

Ach, co nam z silnej łapy i co nam z jędrnej mowy, rącz dać nam, dobry Boże, gabinet silnej głowy.

Dziadkowi — temu głowy nie zrąbiesz halabardą, On ma nie tyle mocną, co głowę bardzo twardą.

Kto jest tak uzbrojony bić może przeciwnika, toż Dziadek w mury Sejmu uparcie głową tryka.

A że w tej walce umie iść nawet i na noże, więc prędzej albo później na plecy Sejm położy.

Nowemi się torami potoczy polityka, Precz z Sejmem i z posłami! Niech żyje Republika!

St. B.

Jaczejka hitlerowska w Reichswehrze.

Socjalistyczny „Abend“ donosi ze źródła dobrze poinformowanego, że w poczdamskim garnizonie Reichswehry istnieje jaczejka hitlerowska. Ponieważ członkom Reichswehry nie wolno należeć do żadnych organizacji politycznych, zapisani żołnierze figurują na listach organizacji hitlerowskiej pod fał-

szymymi nazwiskami. Brali oni ostatnio udział w nocnych ćwiczeniach bojówek hitlerowskich. Garnizon poczdamski ma również utrzymywać ścisły kontakt ze Stahlhelmem. Według informacji Biura „Conti“ władze wojskowe wdrożyły w tej sprawie dochodzenia.

Hitlerowcy żądają głów zwolenników planu Younga.

Berlin. (PAT) Na zgromadzeniu hitlerowców w miejscowości nadreńskiej Oberhausen jeden z mówców oświadczył, że stronnictwo Hitlera domaga się głów tych mężów stanu, którzy podpisali plan Younga. W odpowiedzi na to oświadczenie wśród zebranych odezwa-

ły się głosy: „Czy i głowę Hindenburga?“ Mówca odpowiedział, że prezydent Hindenburg ze względu na swój wiek jest oszczędzany. Za winowajcą jest uważany natomiast sekretarz stanu Meissner.

Historja, uzasadnienie i skutki orzeczenia Trybunału Haskiego.

O niemożności należenia przez Gdańsk do Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Na podstawie depeesz z Hagi donosiłmy już o tem, że Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej w Hadze ogłosił na żądanie Rady Ligi Narodów opinię swoją w sprawie stosunku wolnego miasta Gdańska do Międzynarodowej Organizacji Pracy. Trybunał Haski orzekł, że w. m. Gdańsk, które w dziedzinie spraw zagranicznych reprezentowane jest na podstawie przepisów traktatu wersalskiego przez Polskę — nie może być przyjęte jako członek do MOP. Agencja „Iskra“ zwróciła się do najbardziej miarodajnych źródeł polskich z prośbą o obszerniejsze przedstawienie sprawy na temat, której wypowiedział się trybunał haski. Z udzielonych jej informacji dowiadujemy się, iż Gdańsk w początkach roku bieżącego zwrócił się za pośrednictwem Polski do Rady Administracyjnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z wnioskiem o przyjęcie go w poczet członków tej instytucji.

nie Polska powołana jest do prowadzenia spraw zagranicznych Gdańska, jak również na tym, że konferencje zwołowane przez MOP mają charakter konferencji międzynarodowych oraz na całym szeregu przepisów rozdziału XIII traktatu wersalskiego i innych — okazały się tak trafne, że Rada Administracyjna MOP podzieliła je również i nie powzięła decyzji odnośnie przyjęcia Gdańska w poczet członków MOP.

Za pośrednictwem Rady Ligi Narodów zwróciła się więc Rada Administracyjna M. Org. Pracy do Trybunału Haskiego z pytaniem sprecyzowanym następująco:

„Czy specjalna pod względem prawnym sytuacja w. m. Gdańska pozwala mu zostać członkiem Międzynarodowej Organizacji Pracy?“

Trybunał Haski odpowiedział na to pytanie — przecząco.

Podkreślić należy, że trybunałowi haskiemu nie przedstawiono do rozstrzygnięcia jakiegokolwiek sporu pomiędzy Polską i Gdańskiem. Do trybunału zwrócono się jedynie dla uzyskania jego światłej opinii i ustrzeżenia się w ten sposób od popełnienia błędu, stojącego w jaskrawej sprzeczności z przepisami obowiązujących traktatów. Oprócz doniosłego znaczenia prawnego formalnego, posiada orzeczenie trybunału haskiego duże znaczenie gospodarcze, gdyż podkreślić należy, że w wypadku przyjęcia Gdańska do MOP — wspólne interesy gospodarcze Polski i Gdańska, tworzących przecież jednolite terytorjum celne mogłyby być narażone na niebezpieczeństwo przez zastosowanie rozbieżnej polityki ochrony pracy i polityki społecznej, gdyby Polska i Gdańsk oddzielnie, jako dwaj niezależni członkowie należeli do Międzynarodowej Organizacji Pracy.

Z orzeczenia Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej nie wynika jednak bynajmniej, ażeby robotnicy W.M. Gdańska nazawsze pozbawieni być mieli możliwości korzystania z opieki międzynarodowej dziedziny ustawodawstwa.

Przeciwnie, Polska, pomna na swe obowiązki w stosunku do Gdańska, chętnie zjada wszelkie możliwości praktyczne, aby zapewnić robotnikom wolnego miasta korzystanie z dobrodziejstw międzynarodowego ustawodawstwa socjalnego — oczywiście pod warunkiem, że nie naruszy przytem podstaw prawnych na jakich opiera się statut W. M. Gdańska, ani też nie przekreśli żadnego z uprawnień, jakie traktaty międzynarodowe nadały Polsce w stosunku do w. m. Gdańska.

Polskich robotników sezonowych biją?

W majątku Schoritz na Rugji doszło w ubiegły wtorek do starcia między robotnikami niemieckimi z inspektorem majątku na czele z jednej strony, a zatrudnionymi tam polskimi robotnikami sezonowymi — z drugiej. Podczas bójkki jeden z robotników polskich otrzymał tak silne uderzenie w głowę, że jeszcze tego samego wieczora zmarł. Niemieckie władze polityczne zezwodziły w tej sprawie śledztwo.

Bestjalska matka namówiła syna do zabicia ojca.

W tych dniach zastrzelony został inwalida Engel z Kolonii Baerwald w Prusach Wschodnich. Syn jego Adolf w śledztwie zeznawał, że matka nakłoniła go do zamordowania ojca, który ubezpieczony był na 1000 mk. W razie śmierci ojca obiecała zwyrodniała matka synowi dać 700 mk. na zakup motocykla, a 300 mk. miało być zużyte na pogrzeb. Ciągłe namowy i obietanki odniosły swój skutek. Zeznania syna dotyczące samej zbrodni są następujące:

Wieczorem udałem się z Sonntagsruh do Metgthen i czekałem ukryty za chojną na ojca. Gdy widziałem go nadchodzącego i z odległości 3 metrów strzeliłem do niego. Ojciec krzyknął głośno i chwycił się za pierś. Widziałem jak upadł. Wstał jednak i pobiegł kilka kroków w las. Ja wyskoczyłem do niego i zapytałem: „Ojczu, czy cię trafiłem“ i „Ojczu czy mnie nie zameldujesz, ja cię opatrzę“. Podparłem ojca i szliśmy z powrotem do drogi, lecz w krótkim czasie upadł on i błagał:

— Zastrzel mnie zupełnie, to zejść z drogi temu smokowi“.

Rzuciłem broń, a ojciec prosił jeszcze raz:

— Dobij mnie!

Wtenczas wziąłem do ręki broń i strzeliłem do niego jeszcze raz. Chcia-

łem się następnie sam zastrzelić, lecz broń się zacięła“.

Po przeczytaniu tego zeznania przyznała się Englowa, że to ona nakłoniła syna do zamordowania męża.

Epidemje trądu syberyjskiego na kresach — zlokalizowano.

Wilno, 28. 8. Donoszą ze Szczuczyna, że w ostatnich dniach zanotowano na terenie powiatu 5 wypadków zapadnięcia na wąglik. Choroba ta, z natury rzeczy niezbyt groźna, przekształca się w t. zw. „trąd syberyjski“.

Władze, zaalarmowane temi zastożnieniami wezwały kolumnę dezynfekcyjną, która izolowała osoby dotknięte chorobą.

Niebezpieczną epidemje zdołano zlokalizować tak, że od kilku dni nowych wypadków zachorowań już nie zanotowano.

Z Moskwy do Małkini pod wagonem.

Na stacji Małkinia pod jednym z wagonów pociągu Moskwa—Warszawa odnaleziono 15-letniego Witolda Mickiewicza, urodzonego w pow. wileńskim, a zamieszkałego stale w Moskwie. Mały Mickiewicz odbył pod wagonem podróż z Moskwy do Małkini pod Białymostkiem.

Piękno Pojezierza Brodnickiego.

Sto jezior wśród sosnowych lasów. — Raj dla rybołówców i myśliwych. — Polska hodowla lisów srebrzystych i nurków.

Niewiele posiadając krajobrazów na równinie zachodniopolskiej, skłonni tutaj jesteśmy do przesady. Nieznaczne wzniesienia terenu nad poziom morza nazywamy „górami”, zaś przyległe do nich okolice leśne „szwajcarjami”. Nadużywanie tej nazwy może wkońcu doprowadzić do tego, że republika szwajcarska wypowie nam... wojnę jak Niemcom, którym wzbrowiła nazywanie prostych dojarzy „szwajcarami”. Przesada nie jest właściwością regionalną, mamy bowiem od dawna „szwajcarską Dolinę” w Warszawie i mleczarnie „szwajcarskie” na Pomorzu, których właściciele są anabaptystami, to znaczy uznają chrzest... dwa razy.

Ponieważ opis nasz jest krajoznawczy, wracamy do naszych Szwajcarii. W okolicach Żerkowa w Poznańskim, gdzie jakaś tam Koziagórka (161 mtr.) jest najwyższa, mamy t. zw. **Polską Szwajcarię**. W okolicach Kartuz i Wejherowa na Pomorzu znajduje się urocza **Szwajcaria Kaszubska** z okazałą Wieżycą (330 metrów), zaś na południe od Lubawy t. zw. **Szwajcaria Mazurska**. Do ostatniej przylega pojezierze Brodnickie, bogate w lasy sosnowe. Do najpiękniejszych należą okolice Lidzbarka oraz **dolina Branicy** koło Klonowa. W nadleśnictwie Ruda turyści podziwiać mogą słynny **dąb Rzeczypospolitej**, pięć i pół metra objętości. Jeziora w powiecie brodnickim mają formę rynnową, są wąskie a długie, podobne do rzek, lecz **bardzo głębokie**. Wszyst-

granitowe, naniesione — jak uczeni głoszą, — z północy przez lodowce. W lasach przeważają sosny, sporo jednak jest świerków, dębów i buków. W mieszanych lasach sówka-choinówka się nie chowa, dlatego lasy tutejsze były ochronione od tej plagi.

Lasy pojezierza Brodnickiego ciągną się na dużych przestrzeniach od Górali i Tammy Brodzkiej po Jamielnik do granicy pruskiej (nadleśnictwo rządowe w Zbicznie) należały przed pierwszym rozbiorem Polski do rodziny Czapskich. **Nadleśnictwo zbyczneńskie** obejmuje siedm leśnictw, z tych trzy znajdują się w powiecie lubawskim. Wśród lasów, półtoręj mili na północ od Brodnicy, dokąd rzadko tylko turysta się zabłąka, znajdują się ostępy wymarzone dla myśliwych, polujących na ptactwo wodne, a nawet czasami na czaple... Na **jeziorze Cichem** gnieźdzą się nawet jakieś rurogi, czarne labędzie, czarne bociany, same rzadkie okazy, nie spotykane gdzieindziej na Pomorzu, do których strzelać nie wolno! Jeziora są bardzo rybne, z samego Cichego wysyłają tygodniowo po 30 centnarów ryb do Warszawy. Jeziora, których jest ponad sto, posiadają naogół wodę czystą i dno, za małymi wyjątkami piaszczyste.

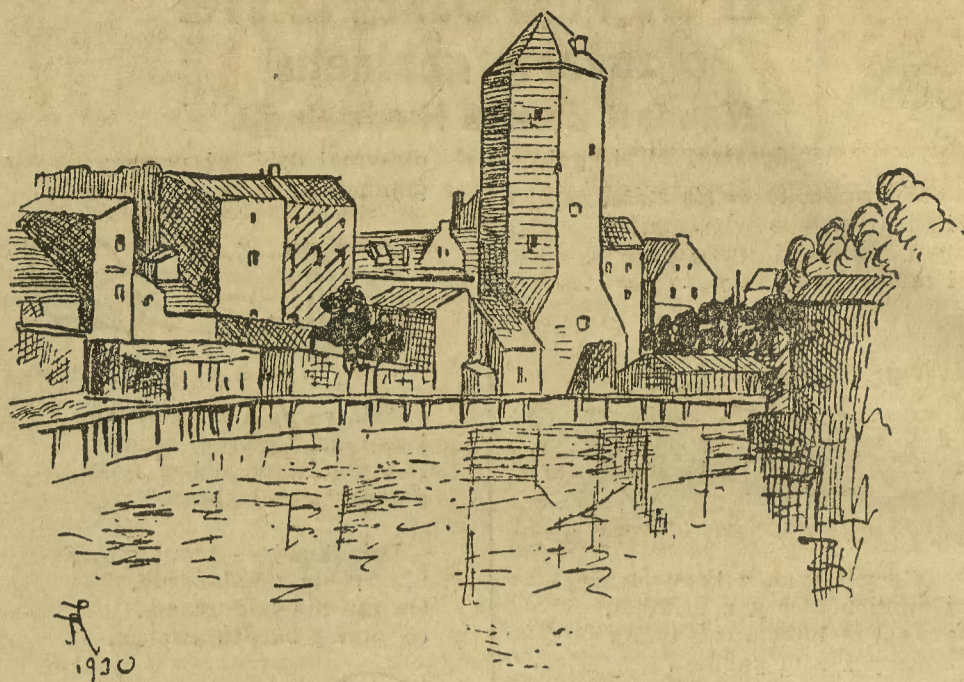
Plan wycieczki po pojezierzu Brodnickim można ułożyć według nieocenionego **przewodnika Orłowicza** (przydałoby się nowsze, ulepszone wydanie). Najlepiej wędrówkę jedno- lub dwudniową rozpocząć od stacji kolejowej **Tama Brodzka**.

Nad jeziorem Cichem.

kie jeziora, jak Ciche, Sosnowskie, Głowińskie, Zbiczno, Straszyn, Bachot, Łąkorskie, Partęcińskie — otoczone są wzgórzami piaszczystymi, na których rosną sosny. Na brzegach niektórych jezior spotyka się **glazy**

Uroczę jest **jeziro Zbiczno**, lecz niema nawet wśród jezior Szwajcarii Kaszubskiej tak idyllicznie położonego — w szczelnie wśród lasów, jak **Ciche**. Nazwa jest słuszna, bo wymarzonej ciszy nad jeziorem nie ma

Mazurska Wieża w Brodnicy.

odgłosy ludzkie a widoku nie psuje żaden budynek, tylko stada dzikich kaczek wznoszące się nad falami przerwą czasem głośnym łopotem tę ciszę. Różni ministrowie i inni dygnitarze, kojący swe stargane nerwy, tutaj wypoczywali — nad Cichem. Uroku temu jezioru dodaje zadrzewiona wyspa.

Komu znane są jeziora w Suwalszczyźnie, mianowicie Wigry, niech porówna je z tutejszym **Partęcińskiem**, przeciętem długim półwyspem, z którego końca rozciąga się śliczny widok.

Choćbyż znawców nawet nęciły zabytki miejskie, których w pobliskiej **Brodnicy** nie braknie (jest stylowa brama kamienna, stara Mazurski Wieża, są jeszcze zachowane śpichlerze z doby gotyckiej, ciekawe fragmenty ratusza i kamienie z wąskim szczytem schodowym, wogóle wygląd miasta jest staroświecki) punktem oparcia dla wycieczek krajoznawczych jest i pozostanie **Zbiczno** a raczej byczno... Zbyczne.

W Zbicznie, o czym się zbyt głośno jeszcze nie mówi, powstaje pod nadzorem państwowym **polska hodowla lisów srebrzystych, nurków** i innych drogich zwierząt futerkowych. Lisy, najchytrzejsze ze wszystkich drapieżników, trzymane są na osobności i obserwowane z wież strażniczych. Sprowadzono z zagranicy kilkanaście par

samców i samiczek, do rozplodu, płacąc do 6.000 złotych za sztukę. Lisy mają już młodą. Gdyśmy tę trwożliwą „rodzinkę” zdaleka oglądali, wydawało nam się, że włos srebrnych lisów jest czarny i brzydki... Pani radleśniczyna objaśniła nas, że latem tak być musi, dopiero zimą zwierzęta nabierają koloru i sierść ich dostaje piękny połysk. Karmienie egzotycznych zwierząt wymaga nadzwyczajnych wiadomości. Kucharz-specjalista w Zbicznie dogadza bestyjkom lepiej niż ludziom. Młode otrzymują nawet tran i codziennie jajko na śniadanie...

Wiele starań wymaga także **hodowla nurków**. Są to zwierzątka podobne do łasica. Futerka nurkowe (nerce) należą do gatunku sobolowych; są najdroższe i najbardziej poszukiwane. Nie dziwny się zatem pewnej pani ministrowej w plotkarskiej Warszawie, że nabywszy od kuśnierza okazynie skóry nurkowe prawie za bezcen, bo za 1377 złotych, rachunek kazała tymczasowo uregulować z **funduszu dyspozycyjnego** jej męża. Dobra gospodyni zrobiła dobry interes, gdyż futerka latem kupuje się najkorzystniej... Ministerjalny fundusz dyspozycyjny mógł wyręczyć kasę prywatną, która — w co nie wątpimy — głupią tam „drobnostkę” za skóry zwróci z procentem. **St. N.**

Podwójne zabójstwo o 340 marek.

W gminie Hundisburg niedaleko Magdeburga dopuścił się sekretarz gminy Koseck krwawej zbrodni. Mianowicie między nim a sołtysem Jungem oraz ławnikiem Gadauem doszło do gwałtownej wymiany zdań na tle sprzeniewierzenia 340 marek. W pewnej chwili Koseck nagle wyjął z kieszeni rewol-

wer i strzelił do sołtysa, zabijając go na miejscu, poczem oddał kilka strzałów do uciekającego przez okno ławnika. Zabójca udał się potem do domu i tam popełnił samobójstwo, strzelając sobie w serce. Stan ciężko rannego Gadaua budzi poważne obawy.

San

Jacek Furdyga donosi:

Belweder, 29 sierpnia.

Szanowna Redakcjo!

Aby odium ostatniej enuncjacji Dziadka nie spadło na mnie, opowiem, jak to było.

Mówi do mnie Dziadek, jako że się we wszystkim mnie radzi:

— Jacku, mam wrażenie, że z okazji zmian w gabinecie trzeba koniecznie narodowi coś powiedzieć. Ale co?

— W tem sęk, Dziadziu, bo sytuacja jest ciężka i potrzebne jest mocne a mądre słowo. O mocne słowo u Ciebie nie trudno, ale mądrego słowa trzeba w Twojej mowie z laską szukać. Dobrze tedy robisz, że mej pomocy żadasz. Ty masz autorytet, a ja mam olej w głowie, to może do kupy coś obmyślimy.

— Myśl, chłopcze, faciam te mości panie.

— Powiedz zatem do narodu tak Dziadziu:

— Narodzie! Sytuacja jest ciężka, chwila jest poważna, i dlatego potrzeba nam ro-

zumnej decyzji i męskiego czynu. Skoro ci, którym powierzyłem władzę, nie zdołali mimo najlepszych chęci opanować położenia, przeto ja ster rządów bezpośrednio biorę w moją dłoń, i za czyny moje odtąd wszelką przyjmuję odpowiedzialność. Jako dał nam Bóg akurat dziesięć lat temu odnieść walne zwycięstwo nad zewnętrznym wrogiem, tak i dziś spodziewam się przy Bożej pomocy zwalczyć to wszystko, co nas gnębi, co nas do upadku wiedzie i zagłada grozi.

Narodzie! do tak wielkiego dzieła potrzeba mi twojej pomocy i twego zaufania. Rozumiem, że dotychczas wątpliwości trapiły waszą duszę, że z troską spoglądaliście ku przyszłości. Aby tym obawom kres położyć, aby drogi do naprawy i do zbawienia wiodące wskazać, Ja, Marszałek Józef Piłsudski, ślubuję Bogu i tobie, Narodzie, że wedle najlepszej wiedzy i najlepszych sił moich tę skolataną nawę Ojczyzny naszej ku szczęśliwej i spokojnej przystani prowadzić będę.

Wzywam wszystkich, którzy miłują kraj i dobra jego pragną, aby skupili się koło mnie i podali mi dłoń w wspólnej pracy. Nie znam ani przyjaciół, ani wrogów osoby mojej. Znam tylko ludzi dobrej woli, ludzi uczciwych, którym Ojczyzna stoi ponad partyjność i ponad korzyść osobistą. Nie czas na waśnie, zguba nam grozi wymierzanie pięści ku sobie. Z Sejmem czy bez Sejmu, pójdźmy razem pod takim czy pod innym sztandarem, byle wypisane na nim były dwa słowa: Bóg i Ojczyzna!

Wzywam i proszę was wszystkich: porzućcie obozy, bądźcie głusi na hasła partyjne, omijajcie wiece, odwróćcie oczy od

sztandarów, które stworzyła nie miłość kraju, tylko swarliwość i pycha. Niech cały naród stanie się jednym obozem. Zbądźcie się z zwątpienia. Niech otucha i wiara wstąpi w serca wasze. Jako zaufaliście mi dziesięć lat temu, tak i dziś mi zaufajcie. Ja was prowadzić i w pierwszym szeregu walczyć będę, a Bóg, który patrzy w serce moje, zgodę naszą i wiarę naszą zwycięstwem nagrozi. Podpisane: Marszałek Józef Piłsudski m. p.

Dziadek wysłuchał uważnie, a potem mówi:

— Przeczytajno jeszcze raz, Jacku, bo to dla mnie coś zupełnie nowego, coś ty tam popisał.

Ano przeczytałem Dziadkowi jeszcze raz, akcentując mocno co silniejsze ustępy.

— Myślisz, że tak będzie dobrze? — pyta nareszcie Dziadek.

— Przecie nie na złe, ino na dobre tę całą odezwę wykoncypowałem. Bo Ty, Dziadziu, choć się nieraz zbajales, ale miru w narodzie nie straciłeś. Myśleli jeno, że śpisz, i o to był żal do Ciebie. Niech teraz zaś zobacz, żeś się ocknął, że dawny lew obudził się w Tobie, to w naród wstąpi dawna wiara w Ciebie i zapal ku nowym czynom. Polska jest dzisiaj jak tonący bez sternika okręt. Ale niech się ten sternik znajdzie, niech załogę do zwijania masztów i do pomp zawezwie, to wszyscy rzuca się do pracy i wspólnie ratować się będą. A chwala tego ocalenia spadnie na Ciebie.

— Kiedy nie widzi mi się, aby i do opozycji o zgodę apelować.

— Musisz tak uczynić, choć wiem, że masz do zgody ciężką rękę. Pomyśl jeno,

jaki jubel zrobi się w kraju, gdy przestaniesz być bożyszczem belwiderskim i legjonowem, a staniesz się wodzem całego narodu. Chwila po temu jest osobliwa i wielce sposobna. Poszedł Sławek i nadzieja wstąpiła w naród. Wszyscy spodziewają się po Tobie czynu, który musisz poprzedzić męskiem i pokrzepiającym słowem. Ono musi, niby grom dobroczynny, odświeżyć i oczyścić atmosferę. Rzuć tylko zew, a wszyscy pójda za Tobą. Porażona zostanie opozycja, rozsypie się obóz Wielkiej Polski, zdechnie centrolew. Jeszcze czas, jeszcze masz moc ku temu, aby wrogom taki pogrom zgotować. Kto zostanie przy tamtych, gdy Ciebie tak przemawiającego posłyszają? Kto w Boga wierzy, a przecie wierzymy w Niego wszyscy, opuści fałszywych proroków, i przymknie do Ciebie. Dziadziu, miej sumienie, skorzystaj z chwili, z nastrojów i z politycznej konjunktury, a staniesz się wielkim.

Zafrasował się Dziadek, i począł palcami młynka kręcić, niby dla powzięcia decyzji.

— Niby to dobrze radzisz — mówi — ale co powiedzą na to pułkownicy,

— Szlag by ich trafił. Dziadziu, bo naturalnie że taka odezwa na rękę im nie będzie. Oni chcą wojny domowej, o lupach myślą, a Ty do zgody i do pracy dążyć powinieś. Czemu oni wojują, od tego Ty łatwo zginąć możesz. Ocknij się, Dziadziu, i poweźmij myśl wielką. Nie zwlekaj, bo na zegarze dziejów Polski wnet już ostatnia wybije godzina. Masz wóz i przewóz przed sobą. Wybieraj!

Jak Dziadek wybrał — o tem już wiecei.

Z WIELKOPOLSKI i POMORZA

Jubileusze kapłańskie.

40-lecie kapłaństwa obchodzili w tych dniach ks. Wincenty Mierzejewski, proboszcz w Skrzebowie, ks. radca Piotrowicz, proboszcz w Skalmierzycach i ks. radca Rejewski, proboszcz w Jankowie Zalesnym.

Pod kołami pociągu.

Z Rakoniewic donoszą: Pomiędzy Ruchoćcami a Rakoniewicami dostał się pod pociąg robotnik Karol Ambros, lat 75, ponosząc śmierć na miejscu.

Nowy burmistrz m. Grodziska.

Na stanowisko burmistrza m. Grodziska wydelegowany został przez województwo p. Kazimierz Cyszewski. Pan K. Cyszewski był poprzednio 5 lat burmistrzem w Rawiczu, poczem zrezygnował dobrowolnie z tego stanowiska, ponieważ został wybrany posłem na Sejm.

Pożegnanie ks. prałata Taczaka.

Ze Śremu donoszą: W ub. niedzielę odbyło się uroczyste pożegnanie duszpasterza parafii śmiejskiej, ks. prał. dr. Taczaka, odchodzącego do parafii św. Marcina w Poznaniu. Uroczyste pożegnanie przybrało formę potężnej manifestacji uczuć miłości i wdzięczności parafian do ich dotychczasowego proboszcza.

Zatruci zepsutym mięsem.

Z Torunia donoszą: Zachorował nagle po spożyciu obiadu p. Chojecki, zamieszkały przy ul. Konopnickiej. Zawezwany lekarz stwierdził objawy zatrucia zepsutym mięsem. Te same objawy zatrucia stwierdzono u p. Anastazji Chojeckiej. Zachorowała również córka p. Chojeckich.

Sprawą tą zajęła się policja.

Pijany szofer spowodował groźną katastrofę.

Z Kartuz donoszą: Na szosie Strzelno — Kartuz samochod ciężarowy browaru gdańskiego zderzył się z wozem bagażowym plutonu 59 pułku piechoty.

Wskutek tego najechania doznał str. strzelec Opuska złamanie nogi, zgniecenia klatki piersiowej i połamania żebra. Poza tem został jeszcze ranny szeregowiec, który doznał ogólnego potłuczenia — oraz koń, który wskutek złamania nogi musiał być zabity.

Winę wypadku ponosi szofer ciężarowego samochodu, który był w nietrzeźwym stanie. Szofera tego aresztowano.

Groźny pożar w powiecie tczewskim.

Z Tczewa donoszą: W Małymgórczu powiatu tczewskiego w majątku p. C. Radziwińskiego powstał groźny pożar. Spłonęła stodoła ze zbiorami, młóckarnia i 3 zniwiarki. Straty wynoszą ponad 170.000 zł. Przyczyna pożaru dotychczas nieznaną.

Napad bandycki na plebanję.

Z Brodnicy donoszą: Zamaskowani złoczyńcy dokonali w nocy na 28. bm. śmiałego napadu na plebanję ks. Kamińskiego w Szczukach, powiatu brodnickiego. Bandyści sterowali gospodynię i zmusili ją do wskazania sypialni proboszcza. Podejrzany szmer usłyszał jednak ks. Kamiński i zamknawszy drzwi wszczął alarm. Złoczyńcy zbiegli nierozpoznani.

POLSKIE ŁAKI. Odpust.

Tegoroczny odpust ku czci św. Bartłomieja wypadł bardzo uroczysto. Udział wierznych był dość liczny. Po uroczystej procesji odprawił ks. prob. Mroziński z Ameryki uroczyste nabożeństwo, zaś kazanie wygłosił ks. prob. Hoppe z Przysierska.

Damasławek.

Pożar. Dnia 26. bm. wybuchł pożar w osadzie p. Koronki w Piotrkowicach. Z dymem pożaru poszły 2 stogi zboża.

Zebrań Tow. Pszczelarzy odbędzie się w niedzielę, dnia 31. bm. o godz. 15 w lokalu p. Mencła. Z powodu bardzo ważnych spraw przybycie wszystkich członków pożądane.

Zebrań Stow. Młodych Polek odbędzie się w niedzielę, dnia 31. bm. po niesporach w salce parafjalnej.

Zabawę latową urządzi „Sokół“ w niedzielę, dnia 31. bm. w ogrodzie p. Goździewicza w Dąbrowie. Podczas zabawy występy oraz różne gry. Początek o godz. 15. Na odcinku Damasławek — Dąbrowa będzie kursował autobus. Czysty zysk przeznacza się na dalszy zakup sprzętów do ćwiczeń dla tut. gniazda.

Panigródz.

Zabawa P. W. W pobliższym lesie odbyła się w ub. niedzielę zabawa Przynależności Wojskowej. Przygrywała własna orkiestra. Zła pogoda przeszkodziła tej imprezie.

Złodzieje grasują. Wiamali się nieznanymi sprawcy do mieszkania gospodyni Władysławy Janickiej w sąsiednim Czerlinie. Złodzieje skradli odzież wartości 500 zł. Policja prowadzi dochodzenia.

Zebrań S. M. P. „Jutrzenka“ odbędzie się w pierwszą niedzielę września po nabożeństwie.

Strzelno.

Tow. Powstańców i Wojaków w Młynach urządzi w niedzielę, dnia 31 sierpnia zabawę w ogrodzie p. Rogozińskiego w Młynach.

W sprawie pożaru u p. Balcerzaka w Sławku Małym w dniu 23. bm. ustaliła Pol. Państw., iż pożar ten spowodował 20-letni robotnik Wincenty Ziolkowski, który pałac papierosa, rzucił niedopałek. Ziolkowskiego aresztowano.

Z Inowrocławia.

Srebrne gody małżeńskie obchodzili dnia 27. bm. małżonkowie Jan i Stanisława z Mase-raków Helczykowie. Z okazji tej przesyłamy solenizantom życzenia „ad multos annos“.

W mieście naszym zwiększa się coraz więcej liczba kuracjuszy sądząc z zabiegów lekarskich, które obecnie wynoszą powyżej 50 proc. z tego samego czasu co w roku ubiegłym. Społeczeństwo nasze coraz więcej nabiera przekonania o skuteczności kąpieli solankowych Inowrocławia.

Ostatnie wypadki zatrucia się grzybami bardzo niekorzystnie podziałały na lubowników grzybów; rzadko kto odważy się kupować grzyby na rynku. Jest to przesadna ostrożność. Należy kupować te grzyby, które się zna dokładnie. Zatrucić się można również grzybami jadalnymi, jeżeli są stare, rozmokłe i długo leżały po zbieraniu. Zawarte w grzybach jadalnych białko w starzejących się grzybach ulega szybkiemu rozkładowi i staje się bardzo niebezpieczną trucizną. A więc kupować tylko grzyby znane i świeże.

Kandydat na zdrajcę i sprzedawcyka. Zydzi nie mogą znieść tego, że Inowrocław jest prawdziwie miastem polskim i że przez ostatnie 10 lat nie zażył, dlatego raz po raz przypuszczają ataki na jego polskość. W tych dniach rozszalała się wieść, iż pewien tutejszy kupiec Polak pragnie sprzedać żydom swój dom handlowy, wielką kamienicę przy ul. Król. Jadwigi. Jest to pryncypalna ulica, która do dzisiaj jest jeszcze w ręku Polaków i tutaj

Jedynie dzięki wyjątkowej akcji straży ogniowej ze Strzelna, z Miynic i Stodólna udało się pożar zlokalizować.

„Sokół“ odbył w ub. piątek swe zebranie, które zajął prezes p. Dalkowski. Omówiono sprawę występu we wrześniu br. Sprawę ćwiczeń rozpatrywano dość szczegółowo.

Trzemeszno.

Zaszczytna nominacja. Ks. prałat M. Kowalski został mianowany dziekanem dekanatu trzemeszeńskiego w miejsce zmarłego ks. dziekana, rezydującego w Gębicach.

Zmarł na udar serca. Dnia 20. bm. zmarł nagle na udar serca podczas jazdy na rowerze rolnik Jan Zabolski z Ostrówka.

Osobiste. Komendant Policji Państw. p. Tomasz Drozdowski został przeniesiony na równorzędne stanowisko do Zbąszynia. Komendantem P. P. w Trzemesznie jest obecnie były przewodnik I. komisariatu z Bydgoszczy p. Józef Turchel. — Naczelnik sądu powiatowego w Trzemesznie p. H. Kurpiusz przeniósł się do Gdyni na adwokaturę. Sędzia sądu

powiatowego w Trzemesznie został zamianowany p. Witold Rzepczyński, b. asesor sądowy w Poznaniu.

Elektron trzemeszeńskiej jest bardzo potrzebny nowy motor. Oferty swoje zgłosiły 2 firmy polskie — „Ursus“ i Warszawska Spółka Budowy Przewodów, Stocznia Gdańska oraz niemiecka firma „Deutz“. Według wszelkiego prawdopodobieństwa dostawę uzyska z pominięciem firm polskich firma „Deutz“. A więc dzisiaj, w okresie najintensywniej prowadzonej walki o samowystarczalność polską, zamierza się sprowadzić motor z zagranicy od specjalnie wrogich nam Niemców?

Niech żyje król! Godność króla zniwnego uzyskał p. Roman Prus.

Kradzież. Nieznani sprawcy włamali się do pawilonu Bractwa Kurkowego w parku miejskim i wynieśli różne rzeczy i stołownię na sumę 1000 zł. Poszkodowanym jest dzierżawca pawilonu p. Wincenty Bartz.

Rojewo.

Osobiste. Z dniem 1 września nauczyciel p. Klemens Scisłowski z Plonkowa przechodzi na emeryturę, po 44 latach pracy wychowawczej. Plonkowo jak i okolica żegna p. Scisłowskiego z wielkim żalem, gdyż pracował tam 35 lat, jako kierownik szkoły. Pan Scisłowski należy do tych pedagogów, którzy z całą sumiennością i poświęceniem swe obowiązki nauczycielskie wypełniali.

Z niwy śpiewaczej. W ub. niedzielę odbyło się nadzwyczajne zebranie Tow. śpiewu „Chopin“. Zebranie zajął prezes p. K. Zieliński, zaś sekretarz p. Ożmiana przeczytał protokół. Piękny referat o twórczości „Chopina“ wygłosił prezes Zieliński.

Zebrań plonkowskiego Kółka Rolniczego zajął prezes p. Kaźmierczak, protokół przeczytał sekretarz p. Birchle. Aktualny referat o ziarnie siewnym i o sztucznych nawozach wygłosił inż. Jechałkowski z Inowrocławia. Rozwinęła się szeroka dyskusja. Zabierali głos pp.: prezes Kaźmierczak, inż. Jechałkowski, dyr. Raczkowski, L. Klóskowski i Zgodziński.

Wśród powstańców. Ub. niedzieli odbyło się zebranie Tow. Powstańców i Wojaków, któremu przewodniczył prezes p. Lewandowski. Komunikaty i protokół przeczytał zast. sekr. p. Fr. Pijanowski. Omawiano obszernie sprawę obchodu pięciolecia, które przypada na dzień 5 października. W końcu sprawozdanie kasowe zdał skarbnik p. K. Zieliński.

Zakończenie strzelań premjowych. Wielką atrakcją dla Rojewa w przeciągu trzech tygodni stanowiły strzelań premjowe Tow. Powst. i Wojaków o nagrody. Nagrody zdobyli pp.: Matuszak z Inowrocławia, Woj. Rzaśa, Fr. Pijanowski, J. Fryszka, K. Hojka, Fr. Zieliński, J. Klimczak, J. Litwin, Serafin, Kaźmier-ski.

Rogoźno.

Osobiste. W ub. wtorek ks. dziekan Pomorski pobłogosławił związek małżeński p. Teresy Napiechówny z p. Witalisem Szpotniańskim, sekretarzem adwokackim z Poznania. Młodej parze „Szczęść Boże“.

Z życia przemysłowców. W lokalu p. Wierczorka pod przewodnictwem p. W. Kościckiego odbyło się zebranie Tow. Przemysłowców. Szczegółowe sprawozdanie z urzędzonej wycieczki do Chodzieży i Ujścia zdał wiceprezes p. W. Noga. Działalność Zw. Tow. Przemysłowców omówił p. Kościcki. Urządzenie zabawy odłożono do przyszłego zebrania. Na wniosek ks. dziekana Pomorskiego uchwalono aby skarbnik na każdym zebraniu przedstawiał obecny stan kasy w dochodach i rozchodach.

Otwarcie kursu przeciwigazowego. Uroczyste otwarcie kursu przeciwigazowego, zorganizowanego przez pow. komitet L. O. P. P. dla członków Ochotniczej Straży Pożarnej, dokonał inspektor wojewódzki por. Kiciński z Poznania. Na uroczystości obecni byli poszczególni przedstawiciele władz. W imieniu miasta przemówił p. Dokowicz i pow. kom. L. O. P. P. p. Bast. Wykłady przeprowadza p. dr. Woźny, p. Nowak i p. Kowal.

O godność króla zniwnego. Bractwo Kurkowe urządzi w niedzielę, dnia 31. bm. strzelanie o godność króla zniwnego, rycerzy, o medale i wartościowe nagrody. Wieczorem odbędzie się zabawa taneczna.

GOŁAŃCZ. Niefortunni złodzieje. Policja przychwyciła w ub. wtorek szajkę złodziejską, która uprawiała na bruku tutejszym domokrążny handel ze skradzionym drobiem. Niefortunnym złodziejczakom udało się już spieniężyć 4 gęsi, gdy nagle wpadli w ręce policji, przed którą wylegitymowali się jako Stefan Bejma z Wągrowca i Wład. Kokot z powiatu nowotomyskiego. Obaj rzekomo zaangażowani byli jako „stróż“ do pilnowania alei owocowej w okolicy Łekna. Dochodzenia policji ustaliły, że owe gęsi skradzione zostały rolnikowi St. Kamińskiemu z Łukowa.

Wiadomości z Gniezna.

Osobiste. Wiceprezes sądu okręgowego p. Hoppe wrócił z urlopu i objął urzędowanie. S. S. Miłosierdzia komunikują, że szwalnia przy ul. Lecha przyjmuje od dnia 1 września panienci, któreby chciały korzystać z nauki haftu, szycia bielizny i różnych robót ręcznych.

Młotcykl wpadł na dziecko. Zamieszkały przy Rynku p. Stanisław Hołoga, jadąc motocyklem, najechał na ul. Dąbrówki 13-letnią Gruchociakównę Janinę, zamieszkałą przy ul. Św. Jana 4. Dziewczynę, która odniosła lekkie rany na ręce i nogę, odwieźli p. Hołoga natychmiast do szpitala miejskiego.

Wypadek przy pracy. Podczas zakładania transmisji w Amerykańskim Młynie Parowym w Miłosławiu, młynarz Leon Ryszkiewicz stracił nagle równowagę i z 3-metrowej wysokości runął na ziemię, odnosząc dość poważne obrażenia cieleśne, tak, że musiano go odwieźć do szpitala we Wrześni.

Mecz ping-pongowy, rozegrany pomiędzy zespołami K. S. „Herkules“ a Gimnazjum zakończył się zwycięstwem Herkulesa w stosunku 7:2.

Knicznicy przy pracy. Skradziono z niezamkniętej stajni gosp. Michała Kwapicha w Kołczakowie pow. Gniezno 2 konie i 2 półszorki. Szkoda, jaką ponosi właściciel, wynosi 2.500 zł.

Obława na pluszki czyli pożar, którego

nie było. Zamieszkały przy ul. Trzemeszeńskiej 8 p. Edward Tokarski postanowił w radykalny sposób usunąć z mieszkania pluszki, których namnożyło się tam do liku. W tym celu rozrzucił po mieszkaniu siarkę a sam wyszedł do miasta. Po pewnym czasie z okien mieszkania poczęły się wydobywać nieokreślonej barwy dym. Zaalarmowano straż pożarną. Jako pierwszy wszedł strażak Jan Matolski, jednak zaledwie przekroczył próg, padł na skutek zaczerwienienia nieprzytomny na ziemię. Dopiero po nalożeniu masek gazowych strażacy zdołali wejść do mieszkania, by się przekonać, że klęby dymu spowodowała rozrzuczona siarka.

Kradzieże. Stefanji Bekasińskiej, zamieszkałej przy ul. Dąbrówki, skradziono z mieszkania 190 zł. — Wojciechowi Prudlikowi z ul. Rybnej 14 skradziono z niezamkniętej stajni rower, wartości 100 zł.

Niefortunna wyprawa bandycka. Michał Kasprzak z Karczewka pow. Gniezno i Gosiński Władysław z Turostówka, chcąc dojść do pieniędzy, udali się w okolice Dąbrówki Koscielnej i tam napadli w lesie gosp. Kabaczyńskiego z Tyszewic. Gdy na okrzyk, ręce do góry napadnięty począł wzywać pomocy, bandyci zbili go w niemilosierny sposób i zrabowali mu 10 zł i paczkę „Aromaticów“. Zawiadomiona o napadzie policja tegoż jeszcze dnia aresztowała niefortunnych bandytów.

Echa ohydny morderstwa w Bobrowie.

W związku z ohydny morderstwem małżonków Borysów, zam. we wsi Bobrowo pow. brodnickiego, zjechała komisja sądowo-lekarska, która ustaliła, iż Borysowie zostali we śnie zaskoczeni i we śnie wystrzałami z rewolweru, życia pozbawieni. Borys otrzymał śmiertelny strzał w skroń, a żona jego dwa strzały w twarz; śmierć w obu wypadkach nastąpiła na miejscu. Bandydzi zabrali około 500 zł gotówki, która

B. zabrał z wyprzedzi wagonu węgla między sąsiadów; innych rzeczy wartościowych jak zegarka, a nawet drobnej gotówki złoczyńcy nie tknęli.

Pięcioro dzieci B., z których najstarszy syn liczy lat 17, spało — jak to w porze letniej na wsi bywa — na strychu przyległej szopy; może to było ich szczęściem, że uszły z życiem.

Kto oszczędza

zabezpiecza sobie i swej rodzinie dobrobyt na przyszłość.

Rozumnie czyni, kto zaoszczędzone pieniądze lokuje w znanych sobie i zastrzegających na zaufanie bankach.

Odkładając tylko po 10 zł. miesięcznie do banku na 8% otrzymasz wraz z procentami po 10 latach kwotę przeszło 1800 zł. po 20 latach przeszło 5.700 zł., po 30 latach przeszło 14.100, a po 40 latach przeszło 32.500 zł., podczas gdy trzymając pieniądze w domu, będziesz miał po 10 latach 1.200, po 20 latach zł. 2.400, po 30 latach zł. 3.600, a po 40 latach zł. 4.800.

Nie zwlekaj zatem z założeniem sobie książeczki oszczędnościowej w najbliższej Spółdzielni Kredytowej.

Wkłady od 1 zł. począwszy przyjmują:
Bydgoszcz, Spółdzielczy Bank Bydgoski
 „ Bank Ludowy
 „ Spółdzielczy Bank Kredytowy
Inowrocław Bank Ludowy
Miasteczko „
Nakło Spółdzielczy Bank Kredytowy
Znin Spółdzielczy Bank Kredytowy

LISEWO. W ub. tygodniu odbyło się zebranie komitetu celem przyjęcia J. E. ks. biskupa Okoniewskiego, który przyjeżdża do Lisewa z początkiem września br. Na zebraniu omówiono program przyjęcia.

BLĄDZIM. Odpust. Ub. niedzieli obchodzili parafia tu. po raz drugi w kościele parafjalnym w Rykowisku, odpust ku czci św. Rocha. Udział wiernych był bardzo liczny. Uroczyste nabożeństwo celebrował ks. misjonarz Chudziński. Kazanie bardzo wzniosłe wygłosił ks. prob. Rosentretter z Byławia. Podczas nabożeństwa śpiewał bardzo udatnie chór kościelny pod batutą organisty p. Wachholza.

LUBIEWO. Jarmark. Dnia 3 września odbędzie się tu ostatni w tym roku jarmark kramny, oraz na konie. Spędbydła z powodu panującej w tut. okolicy przyszcycy jest zakazany.

PIĄTKOWO. Pożar. Wybuchł pożar na obszarze dworskim Piątkowo, własność p. Westwala. Spaliła się szopa. Straż pożarna uratowała dalsze zabudowania. Pożar wybuchł z niewiadomej przyczyny.

BUKÓWIEC. Z Kasy Stefczyka. W ub. niedzielę odbyło się zebranie Kasy Stefczyka, na którym zatwierdzono bilans z roku 1929. Wybrano w uzupełnieniu do zarządu p. Bonę z Bramki. Zebranie było bardzo ożywione.

CZERSK. Tow. Powst. i Woj. przeciw zakusom niemieckim na Pomorze. W ub. niedzielę dn. 24 bm. odbyło się w sali p. Jagalskiego zebranie miesięczne Tow. Powst. i Woj. Zebranie zajął prezes p. Mroczyński. Pamięć zmarłego członka s. p. J. Chabowskiego uczczono przez powstanie. Nast. sekretarz p. Konieczny odczytał protokół z ostatniego zebrania miesięcznego i zarządu. Po przemówieniu p. Cichosza, piętnującym zakusy niemieckie na Pomorze w związku z mową ministra pruskiego Treviranusa uchwalono odpowiednią rezolucję protestującą.

ST. SUMINY. Zaginęła dziewczyna. Ub. niedzieli zaginęła p. Narlochowi Janowi z Starych Sumin, córka Cecylja, lat 16. Dziewczynka jest szczupłą, małego wzrostu, blondynka o krótkich włosach.

Toruń.

Wyniki zawodów hippicznych S. S. Art. W konkursie hippicznym, który się odbył dnia 24. bm. w S. S. Art. zdobył nagrody pp.: **W konkursie hippicznym** zdobył I. nagrodę komendant C. W. Art. kpt. P. Płotnicki (5 dak.) na koniu „Alfa”; II. nagrodę S. S. Art. uzyskał por. Fr. Mostek (1 pac.) na koniu Łania. Bieg myśliwski: I. por. A. Wilczkiewicz (10 dak.) na koniu Rezykant; II. por. J. Wilkoński (27 pap.) na koniu Łaska. Bieg patrolczy: I. miejsce zajął patrol kursu d-ców plut. art. piech. w następującym składzie: por. Zb. Rzymowski, por. B. Kruczyński, por. G. Piekarniak, por. M. Malak oraz por. A. Ilincz.

Okręgowe wojewódzkie święto W. F. i P. W. odbędzie się w dniach 12, 13 i 14 września w Toruniu. Zawodnicy otrzymują zakwaterowanie oraz bezpłatne wyżywienie. Na przejazd koleją otrzymują zawodnicy 50 proc. zniżki, lub Powiatowy Komitet pokryje całkowicie kosztą podróży.

Chelmno.

Uroczysta dekoracja zasłużonych. Ub. niedzieli odbyła się w ratuszu uroczysta dekoracja krzyżem zasługi urzędnika pocztowego p. Maksymiljana Polcyna za gorliwą pracę na polu narodowym i Witolda Majsejewicza, ucznia tut. gimnazjum medalem za ratowanie tonących. Do udekorowanych przemówił w podniosłych słowach starosta Bogocz.

Wiadomości z Chełmna.

Święto strzeleckie Powstalców i Wojaków w Klamrach. Ub. niedzieli obchodziło Tow. Powstańców i Wojaków w Klamrach bardzo uroczyste swoje doroczne święto strzeleckie. Już wczesnym rankiem odbyło się na garnizonowej strzelnicy wojskowej w Chełmnie ostre strzelanie do tarczy olimpijskiej na odległość 300 mtr., leżąc z podparciem. Po ukończeniu strzelania wręczył prezes towarzystwa p. Marciszewski trzem najlepszym strzelcom nagrody i to: I. p. Nieborskiemu Józefowi, II. p. Dąbrowskiemu Janowi, III. p. Szarafińskiemu Janowi.

Okręgowy zlot Młodzieży Polskiej okręgu chełmińskiego w Chełmnie. Ub. niedzieli urządziło Tow. Gimn. „Sokół” w Chełmnie przy współudziale wszystkich Stowarzyszeń Katolickiej Młodzieży Polskiej okręgu chełmińskiego „Wielki dzień sportu i gimnastyki”. Już wczesnym rankiem odbyły się zawody na nowo wybudowanym przez miasto stadionie miejskim. O godz. 10-jej zebrały się wszystkie towarzystwa przy dworcu, skąd wymaszerowano z gruziadażką orkiestrą S. M. P. do kościoła katedralnego na nabożeństwo. Po skończeniu nabożeństwa odbył się bieg na 4000 m. przez miasto o puchar burmistrza p. Stanisława Zawackiego. Start wyznaczono w majętności Grubno, metę na rynku miejskim, poczem odbyła się defilada. Staraniem komitetu wydano dla wszystkich zawodników wspólny obiad żołnierski w kuchni ludowej. O godz. 14,30 ruszono pochodem do parowy grubieńskiej, gdzie odbył się koncert i popisy gimnastyczne sokołej młodzieży żeńskiej, męskiej i oddziału starszego oraz ćwiczenia na sprzętach. Wieczorem odbyła się wspólna zabawa w salach Dworu Chełmińskiego.

Z Rady Miejskiej. Dn. 22 bm. odbyło się posiedzenie Rady Miejskiej pod przewodnictwem p. Dobrzańskiego. Sprawę utrzymania jarmarków kramnych referował p. Lewański

i na wniosek dr. Skicińskiego uchwalono takowe utrzymać z tem, że miejscowemu kupiectwu daje się pierwszeństwo co do miejsc postojujących. Magistrat zakupił place budowlane od p. Stachowskiej o przestrzeni 1¼ morga za 15.000 zł. i od p. Liberta o powierzchni 1848 m. kw. za 7000 zł. Sprawę bezrobotnych i umożliwienia im otrzymania zasiłku z funduszu bezrobocia załatwiono w ten sposób, iż burmistrz przyrzekł zatrudnić bezrobotnych tak długo, aż będą uprawnieni do czerpania zasiłków.

Wielka kradzież w składzie bławatów w Unisławiu. W nocy z 26 na 27 bm. dokonano śmiałej kradzieży za pomocą włamania do składu bławatów p. Anastazji Balickiej, zam. w Unisławiu, pow. Chełmno, której skradziono towaru na 12.000 zł. Byli to prawdopodobnie sprawcy zawodowi i pozamiejscowi, którzy zrabowany łup wywieźli samochodem w nie wiadomym kierunku.

Na rzecz Emigranta polskiego zebrano w dniu publicznej kwesty 101,59 zł.

Na biedne dzieci mające być przyjęte do pierwszej komunji św. ofiarowali w dalszym ciągu: N. N. 50 zł., N. N. 10 zł., Fr. Chyński 5 zł., Fryd. Goerss 25 zł., Mikiewicz 10 zł., J. Wyrembelski 5 zł., B. Muchowski 5 zł., ks. prob. Bączkowski 20 zł., Kalinowski W. 5 zł., J. Rosiński 10 zł., Władysław Drażkowski 10 zł., N. N. przez ks. proboszcza 20 zł., dr. Kleszczyńska 10 zł.

Aresztowana „fabrykanta” perfumerji. Dn. 27 bm. aresztowała tut. policja fabrykanta perfumerji niej. Rosolskiego Jana, rzekomo zamieszkałego w Poznaniu, który sprzedawał na rynku chełmińskim podczas targu własnej fabrykacji perfumy zwane „wieczne” po 25 gr za buteleczkę.

Kradzież roweru. Dn. 27 bm. przywłaszczył sobie jakiś „amator” rower, należący do p. Głobejki Jana z Rudy pow. chełmińskiego.

Z Grudziądza.

Kino „Apollo” wyświetla film dźwiękowy wytwórni wiedeńskiej p. t. „Noce miłosne” z Ruth Weyhr i Alfred Abel. W drugiej części Ciara Bow w filmie p. t. Miłość bez grosza.”

Kino „Gryf” wyświetla piękny film lotniczy produkcji polskiej p. t. „Gwiadziasta eskadra” z Bašką Orwid, Janem Kryśią, Januszem Halinem, Jerzym Kabuszem i z udziałem 4 pułku lotniczego w rolach głównych.

Kino „Orzeł” wyświetla doskonały film p. t. „Miłość i Izy Szepena”. Jest to dramat wielkich uczuć wielkiego człowieka z Pierre Blancher w głównej roli.

Zebranie Komitetu Walki z handlem kobietami odbędzie się w poniedziałek, dnia 1 września o godz. 19 w biurze Czerwonego Krzyża przy ul. Starej.

Mistrzowie, wicemistrzowie i rekordziści Polski w Grudziądzu. W sobotę o godz. 5,30 po poł. w niedzielę o godz. 10 przed poł. oraz o godz. 3 po poł. odbędą się sokołe mistrzostwa lekkoatletyczne Pomorza. Masowy udział zawodników (przeszło 150) przyczyni się do szczegółowego przeglądu sił według poszczególnych gniazd.

Uroczyste zakończenie kursów dla urzędników Kontroli Skarbowej z całej Polski. W

dniu 27. bm. odbyło się w auli gimnazjum żeńskiego w Grudziądzu, uroczyste zakończenie kursów dla urzędników kontroli skarbowej z całej Polski. Do zebranych przemówił kierownik Pomorskiej Izby Skarbowej i kursów p. Kossjor, krystalizując całokształt pracy naukowej, jej znaczenie dla wyszkolenia urzędnika skarbowego, oraz wyraził życzenie, ażeby wszystkie te wiadomości nabyte na kursach były pomocą i wartościowym wskaźnikiem dla kursistów w dalszej ich pracy. Zkolei przemówił starosta grudziądzki p. Montwiłł, podkreślając wartość pracy dla Państwa i Narodu, którego symbolem jedynym i konkretnym winien być czyn. Następnie zabrał głos prezes Związku Towarzystw Kupieckich na Pomorzu i wiceprezes Izby Przemysłowo - Handlowej p. Marchlewski. W dniu tym o godz. 18 odbył się w „Królewskim Dworze” pożegnalny komers wydaný przez pp. frekwentantów kursu.

Hotel „Królewski Dwór” w Grudziądzu, którego właśc. jest znany i ceniony obywatel p. Stanisław Klarowski, który jak wiadomo, wykupił te posesje z rąk obcych. Odswożył swe lokale, że najwybredniejsza klientela może w nich przebywać. Dla urozmaicenia swych gości stara się p. St. Klarowski zawsze o doborową orkiestrę. Od poniedziałku koncerto-

Trzeci dzwonek Dziennika Bydgoskiego

do odnowienia przedpłaty na miesiąc **wrzesień** — gdyż pierwszy wrzesień już się zbliża. Kto jeszcze nie uskutecznił przedpłaty, niechaj podąży **natychmiast** na pocztę i zamówi sobie ulubiony „Dziennik”.

wać będzie w „Królewskim Dworze” znany zespół artystyczny pod kier. kapelmistrza i kompozytora p. Wacława Kaczmarka ulubieńca publiczności m. Grudziądza. Znając od szeregu lat prawy charakter obywatelski p. Klarowskiego i dążenie do tego, aby podnieść na odpowiednią wyżynę swój lokal — gorąco takowy polecamy uwadze Szan. Czytelnikom.

Tczew.

Ważne dla inwalidów wojennych. Jest do wydzierżawienia bulet kolejowy w Melnie. Bliższych informacji udziela się w Dyrekcji Gdańskiej pokój 221.

Do hodowców gołębi pocztowych. Lot konkursowy grupy lotnej na przestrzeni Wąbrzeźno — Tczew dla Tow. Hod. Gołębi Poczt. „Wisła” VIII odbędzie się dnia 31 sierpnia o godz. 11 przed południem.

Pożar. Spalił się stóg jęczmienia i stóg słomy własność p. Ormańczyka z Tczewskich Łuk. Dzięki akcji ratunkowej straży pożarnej ocalała stojąca w pobliżu stodoła.

Wyjazd dzieci polskich z Westfalji nastąpił w ub. środe. Na dworcu żegnał dzieci komitet z burmistrzem Wójczyńskim na czele. Na pożegnanie p. Szerle, właściciel hotelu Centralnego ofiarował 30 tabliczek czekolady. Dzieci odjechały pod opieką nauczyciela Dittmana.

LYSKAW. Poświęcenie Bożej Męki. Z inicjatywy kier. szkoły p. Wysockiego, oraz ze składek dobrowolnych, wzniesiono tu Bożą Mękę. Poświęcenia dokonał ks. prob. Zygmuntowski z W. Mędromierza.

Następnego dnia już rychłym rankiem po spożyciu śniadania, zwiedzano niektóre większe fachowo prowadzone przedsiębiorstwa, których niewymieniamy w myśl życzenia pp. kierowników. Ciąg dalszy wycieczki zajmują najprzyjemniejszą i najciekawszą część (jak twierdzili wszyscy przed odjazdem) parostatkim „Wanda” przez Jastarnię na Hel. Z radością następuje odjazd oraz pożegnanie Gdyni. Dwugodzinna jazda statkiem, rzucanym po silnych falach, dała dużo emocji i śmiechu, a szczególnie powszechna znana podróż do „rygi” przez „kielec”, za wyjątkiem kilku nie opuściła nikogo. Z wielką uciechą wsiadano na statek, a jeszcze z większą opuszczano go na Helu gdzie po zasileniu pustych żołądków, zwiedzano szczegółowo polski półwysep, również z latarni morskiej, nie opuszczając przyjemnej kąpieli morskiej. Z wieczorem następuje odjazd luksusowym statkiem „Gdańsk” do Sopot, dokąd po przybyciu i zwiedzeniu wyruszone koleją do Gdańska.

Po dobrze przespanej nocy w trzecim dniu wycieczki przywitał uczestników tamt. oddział Zw. Prac. Kup. z przewodnikiem na czele, oprowadzający i szczegółowo wyjaśniający stare interesujące zabytki. Po południu mniejszym statkiem zwiedzano port w Gdańsku. Cenem dla uczestników było również zwiedzenie pięknego i starego klasztoru oraz pięknego parku w Oliwie.

Pożegnawszy się z morzem i okolicami, ruszono w drogę powrotną, która odbyła się wygodniej, szczęśliwie docierając do gniazd rodzinnych. Uczestnikom krajoznawczo-turystycznej wycieczki, na zawsze pozostaną w pamięci, miłe wrażenia, a przedewszystkiem do skarbcza wiedzy doszło nowe bogactwo. (J. D.)

Tow. Uczniów Kupieckich w Bydgoszczy nad Polskim Morzem.

Wykazujące na każdym kroku swą ruchliwość T. U. K. zorganizowało w dniach od 15 do 18 sierpnia r.b. wielką trzydniową wycieczkę nad Polskie Morze, które dla kupiectwa jest najważniejszą bramą na świat cały, a szczególnie dla przyszłych następców, od których poczęści zależny będzie rozwój polskich miast portowych. To też apel i starania kuratorium oraz zarządu o wzięcie jaknajliczniejszego udziału, zgromadził przeszło 25 członków z kierownikiem wycieczki p. kur. Gościńskim na czele, w towarzystwie przedstawicieli samodzielnego kupiectwa pp. Pilaczynskiego i Suligowskiego, kur. Zw. Pracowników Kupieckich p. Baumgarta i licznych gości.

Wycieczka wyruszyła w dniu 15 bm. w nocy. Już na samym wstępie podróży t. j. na dworcu następuje pierwsza tragedia: przechodzą trzy pociągi i wszystkie przepelnione do tego stopnia, że odchodząc, nie zabrały ani jednego pasażera, dopiero po przeszło dwugodzinnym czekaniu zjawia się czwarty pociąg, tak samo przepelniony do ostatniego miejsca. To też doczepiono wagon, ale o dziwo! już przepelniony po same brzegi. Nie było innej rady — trochę wysiłku, hałasu, wymiana zdań i uwag i „jazda nad morze”. Pociąg rusza. Sama podróż do Gdańska, to gorzej jak śledzić z morza do Polski. Jeszcze godzinę i wycieczka staje u celu w Gdyni, witana

przez prezesa oddziału Związku Prac. Kup. w Gdyni p. Trzeciaka.

Po złożeniu bagażu w kwaterach, wycieczkę prowadzi p. Trzeciak na przystań, skąd holownikiem uczestnicy mieli możliwość szczegółowo zwiedzić chlubnie rozbudowany port. Po przeszło dwugodzinnej przejeździe zwiedzano okazałszy gmachy w Gdyni oraz 2 kościoły. Przy smacznym obiedzie, z utęsknieniem oczekiwaniem, ogłoszono kilka przemówień i to: astów, m. in. przemawiali: kierownik wycieczki p. kur. Gościński, przedstawiciel samodzielnego kupiectwa p. Pilaczynski, prezes Zw. Prac. Kup. w Gdyni p. Trzeciak oraz prezes T. U. K. Bydgoszcz p. Doberstein. W dalszym ciągu zwiedzono wybrzeże oraz kuszącą zapraszającą plażę, gdzie odważniejsi mieli możliwość skorzystania z kąpieli w falach polskiego morza. Po uwiecznieniu tych miłych chwil na fotografii, zwiedzili członkowie port ładowy, gdzie największe zainteresowanie budziły olbrzymie długi węglowe, ładujące węgiel polski na statki. Dzięki uprzejmości firmy „Polskarob” udało się zwiedzić jeden z wielkich statków węglowych. Defilując przed dziesiątkami rozmaitych statków, zwiedzili członkowie angielski statek przybyły z Indji do łuszcarni w Gdyni z ładunkiem ryżu. Po całodziennym tuczczym z przyjemnością oczekiwali wszyscy upragnionego spoczynku, chociaż odbył się w barakach na słomie.

W pierwszych 10-ciu latach
winna każda matka dziecko swe myć i kąpać tylko za użyciem czystego łagodnego
MYDŁA DLA DZIECI NIVEA

Dziecko będzie jej za to wdzięczne, gdyż zaoszczędzi sobie w przyszłości wiele kłopotów o zachowanie dobrej cery. Mydło Nivea jest wyrabiane według przepisów lekarskich specjalnie dla wrażliwej skóry dziecka.

Cena: Zł. 1.50

Swoboda! Powietrze! Słońce! i do tego

KREM NIVEA

Daje to zdrową, opaloną cerę. Również przy zachmurzonym niebie, gdyż wiatr i powietrze nadają także skórze brązowy ton. Przed wystawieniem na działanie słońca skóra musi być jednakże sucha. Należy uprzednio dobrze wetrzeć Krem Niveal. Przeciwdziała się w ten sposób bolesnemu spaleniu skóry. Krem Nivea jest jedynym kremem, który zawiera euceryt i na tem właśnie polega jego działanie.

Pudełko po zł. 0.40 do 2.60 | Tubki cynowe po zł. 1.35 i 2.25
Wyrób krajowy firmy PEBECO, sp. z o. odp. w Katowicach

„CORSO”
18 akt. W NIEDZIELĘ 31 bm. PREMIERA! 18 akt.
WIELKI PODWÓJNY PROGRAM!
SITTING BULL
ORAZ (22311)
„ZULUSKA”

KRONIKA

Bydgoszcz, dnia 30 sierpnia 1930 roku.

KALENDARZYK

Dziś: M. B. Pociosenia. Róży z Limy.
Jutro: Rajmunda wyzn.
Wschód słońca: godz. 5.8.
Zachód słońca: godz. 18.52.

DIŻURY APTEK:

- 1) Apteka pod Łabędziem.
- 2) Apteka Staromiejska, ul. Długa 57, telefon 300.

Z TEATRU MIEJSKIEGO.

Dziś w sobotę o godz. 8-ej i niedzielę ostatnie dwa przedstawienia operetki T. Wołowskiego i Wiktora Spitzera p. t. „Krynica miłości” jako pożegnanie starego sezonu.

W nowym sezonie sztuka ta już nie będzie grana.

Gościny występ znakomitego artysty estradowego MARJUSZA MASZYŃSKIEGO

odbędzie się w dniu 1. IX. o godz. 8-ej. Za interesowanie wielkie. Nazwisko Marjusza Maszyńskiego nie jest obce tym, którzy znają Teatry Warszawskie.

Specjalną jednak cechą, genialnych zdolności artysty jest jego dar sugestjonowania widzów w produkcjach estradowych.

Tu nieodparty urok artysty bierze w posiadanie uwagę widza, wprowadza go w nieznanne nastroje, każe żyć nowym, dziwnym jak sen, życiem.

O skali talentu Maszyńskiego świadczy program: „Rozmowa Telimeny z Tadeuszem” (Mickiewicza), „Jak Pan Bóg patrzył na bitwę” (Makuszyńskiego), „Nowinki krakowskie” (Boy-Zeleński), „Sprawa Bartka Kozła z Lipiec o kradzież świni u Marcjanny Pacześ” (Reymont) i w. in.

Prawdziwą niespodzianką, świadcząca o doskonałej energii dyrektora Stomy, będzie premiera operetki p. t. „Nitouche”.

Wystawienie operetki już w 3-cim dniu nowego sezonu było możliwe dzięki pozyskaniu p. Witolda Zdzitowieckiego, z którego udziałem i reżyserji „Nitouche” się ukaże.

Na tym jednak nie koniec — już od szeregu dni wra pracą nad nową amerykańską komedią p. t. „Jutro pogoda” Hopwooda.

Artyści dokładają starań, aby godnie stanąć obok p. Jerzego Leszczyńskiego, który przez 5 wieczorów wystąpi gościnnie w tej pełnej optymizmu komedji.

Na marginesie.

Rząd zabrał się nareszcie do zoperowania wrzodu społecznego, o którym dużo pisaliśmy zeszłego roku. Różnym astrologom, grafologom, jasnowidzom, wróżbitom, chiromantom i tym podobnym okupigroszom zostanie nareszcie w wykonywaniu ich oszukańczego procederu nałożone wędzidło. Rząd przystępuje mianowicie do ich reglamentacji. Zarządzi ich rejestrację i rozciągnie nad nimi kontrolę.

Naturalnie to nie jest zadawalniające rozwiązanie kwestji. Rak jest wtedy tylko uleczalny, gdy go się wytnie do ostatniego chorego włókna. Plastrami i maścią nie robi.

Rząd nie wyobraża sobie chyba, że te różne, oczajdujące pod kontrolą rządu zacząć mówić prawdę i przepowiadać istotną przyszłość. Ten półśrodek, do jakich chcą się pnieć władze, zamiast rzecz naprawić, po-

gorszy ją tylko. Bo dotychczas taki drapichrust jeden z drugim uprawiał swój proceder pokątnie. Władze przykrywały oczy na ten szwindel, rachując się z tem, że nie tak to łatwo wykorzenić ludzką głupotę. Ale po ich rejestracji i poddaniu kontroli panowie wróżbici staną się niejako koncesjonowanymi znachorami. Będą się mogli wykazywać rządowym patentem do wykonywania swego oszukańczego rzemiosła. Bo przecież wskutek rejestracji i kontroli będą musieli wykupić karty przemysłowe. Czyli że rząd aprobuję tę szarlatanerię, a kładzie tylko na nią swą policyjną i fiskalną łapę.

Czy to będzie gorzej czy też lepiej — trudno rozstrzygnąć. Może być, że wróżbiarstwo jest taką samą duchową prostracją, jaką pod względem cielesnym jest nierząd, o którego wykorzystanie naprózdno od wieków kuszą się różne państwa. A czego nie można wytepić, temu dodano przynajmniej do boku — policję obyczajową.

W ten sposób możnaby rozumować, gdyby nie fakt, że są kraje, gdzie takie wróżbiarstwo prawie że nie egzystuje. I co dziwniejsze, że do takich krajów nie należy wysoce ucywilizowana Anglja albo Francja, tylko kraje półdzikie jeszcze, jak Rosja, Persja, Chiny i t. d. Wróżbiarstwo nie na-

leży tam do popłatnego rzemiosła, pomimo że rozpowszechniona w tych krajach wiara w przeznaczenie zdawałaby się sprzyjać tego rodzaju procederowi.

W Polsce plaga ta jest bardzo nierównomiernie rozdzielona. Najgorzej wyglądają pod tym względem prowincje zachodnie. Ustawa niemiecka wprost aprobuję to różnego rodzaju kurfuszerstwo i czytanie z gwiazd. W dawnej Kongresówce rzeczy te są tylko cierpiane, a już w żadnym małopolskiem piśmie nie spotkamy się z ogłoszeniem chiromanty albo wróżbiarki z kart.

Najgorszym rozsądkiem tego oszustwa są cyganie, bo oni docierają do najniższych warstw i tam szerzą to moralne spustoszenie, za które im jeszcze dobrze płacić trzeba. Tu należy rękę energicznie przyłożyć i chorobę od dołu leczyć. Niech każda cyganka, wróżąca za pieniądze, powędruje do kozy, to prędko zaniechają one tego ryzykownego zajęcia.

Krok rządu, o którym pisaliśmy na wstępie, witamy więc wśród bardzo mieszanych uczuć. Co innego, gdyby władze wogóle i kategorycznie zabroniły tego moralnego niechlujstwa. Decyzję taką cała rozsądna opinja publiczna przyjąłaby z wielkiem uznaniem.

Ostrzeżenie w sprawie nieporządków sanitarnych w mieście Bydgoszczy.

Mnożą się wypadki nieprzestrzegania przepisów sanitarnych co do utrzymywania w wzorowym porządku klatek schodowych, bram, podwórz, domów i wogóle całej nieruchomości. Stwierdzone bywają coraz częściej przez tut. Wydział Zdrowia zaśmiecone, nie zmywane schody, w sieniach i bramach porzucane odpadki papieru, niedopalki tytoniowe itp. nieczystości, a w podwórzach nieład i niechlujstwo.

Wobec tego Magistrat przypomina, że za porządek i ład w całym domu, do czego zalicza się i przestrzeganie przepisów o trzepaniu dywanów itp., odpowiedzialnym wobec władzy bezwzględnie jest właściciel, w danym razie, zawiadowca lub dozorca domu wzgl. nieruchomości, nie zaś poszczególni lokatorzy. Organa kontrolujące będą zatem w razie spostrzeżenia jakichkolwiek uchybień przepisom sanitarno - porządkowym w nieruchomościach bez wyjątku podawały do ukarania danych właścicieli (ewtl. zawiadowców lub dozorców).

Własnym przeto interesie właściciele domów powinni wywiesić w sieni na widocznym miejscu tablice z „porządkiem domowym” i swym lokatorem surowo zalecić pod zagrożeniem wypowiedzenia najmu ściśle przestrzeganie przepisanych porządków. Tablice te, które m. in. powinny także zawierać przepis, że trzepać dywany, garderobę itp. wolno jedynie na wyznaczonym na to miejscu w podwórzu, czy w ogrodzie (na żelaznych lub drewnianych drążkach) i bezwzględnie tylko w dni przedświąteczne prócz tego i popołudniu od godz. 4 do 7 (16—19) muszą mieć pieczętą Wydziału Zdrowia.

Własnym przeto interesie właściciele domów powinni wywiesić w sieni na widocznym miejscu tablice z „porządkiem domowym” i swym lokatorem surowo zalecić pod zagrożeniem wypowiedzenia najmu ściśle przestrzeganie przepisanych porządków. Tablice te, które m. in. powinny także zawierać przepis, że trzepać dywany, garderobę itp. wolno jedynie na wyznaczonym na to miejscu w podwórzu, czy w ogrodzie (na żelaznych lub drewnianych drążkach) i bezwzględnie tylko w dni przedświąteczne prócz tego i popołudniu od godz. 4 do 7 (16—19) muszą mieć pieczętą Wydziału Zdrowia.

Pierwszy film dźwiękowo-śpiewny
„ŚPIEWAJĄCY BŁAZEN”
z słynnym śpiewakiem
AL JOLSONEM
i trzyletnim SONNY BOY
wkrótce w Bydgoszczy
Film ten poruszył cały świat i niezawodnie zelektryzuje i wzruszy publiczność bydgoską. (22387)

U golibrody.

— Czemu ja mam głowy obwiązany z przeszczerałem... pan sze pita? Mnie boli. Ja sze uczył na pamięć cały mowy pana marszałka i ona o małego włosu wczoraj mi nie pękniła.

Czemu ja sze ji uczy? A pan, panie redaktorze, nie uczy sobi katechizmu albo Ojczenaszu? Dla mnie mowy pana marszałka jest właśnie taki polityczny krynic. Niech pan powi, czego w ni nima, Wszystko jest. Od Sejmu do chlewu i do wychodku, od Konstytucji aż do dzywki z ulicy, od bigosu aż do portki i do żołądkowego smrodu. Mówie panu — czysty encyklopedji. Kto ji uważnie przestudjuje, ten już może zostać ministrem albo ambasadorem w Londynu.

Biedne indyczki!

Pan Józef Myszką, właściciel autobusu kursującego w stronę Koronowa, wyjaśnia, że gęsi ani indyczek nie najechał jego szofer umyślnie ani dla przyjemności, tylko dlatego, że spoikał je na zakręcie dosyć ostrym, gdzie wyminąć je byłoby niemożliwym, chybaby skierował autobus do rowu, przez co mogłyby powstać poważniejsze straty. Szofer jest doświadczony, już kilka lat jeździ bez żadnego wypadku i zna dokładnie przepisy drogowe. Nie byłby napewno najechał gęsi, gdyby była możliwość uniknięcia tego, lecz nie mógł tego zrobić kosztem zdrowia a może nawet życia pasażerów.

Międzymostowy bieg pływacki

odbędzie się staraniem Pomorskiego Okręgowego Związku Pływackiego w niedzielę, 31 sierpnia 1930 r.

Start: Most teatralny
Meta: Przystań B. T. W.

Początek o godz. 12.30 w południe.

— Wielki złoty medal otrzymała na międzynarodowej wystawie w Brukseli bydgoska fabryka rowerów W. Jahra.

— Sto ośmnaście pożarów w jednym miesiącu. W województwach poznańskim i pomorskim zanotowano w lipcu roku bieżącego 118 znacniejszych pożarów, z których 40 powstało wskutek uderzenia gromu. Ogólne straty wynoszą półtora miliona złotych...

— Koncesjonowane gimnazjum żeńskie Dr. Wagnera Paderewskiego 19. Egzamininy wstępne odbędą się 3 września do wszystkich klas wstępnych i gimnazjalnych. Wpisy przyjmuje kancelarja od godz. 8—1 do wszystkich klas gimnazjalnych i wstępnych koedukacyjnych. (22018)

Mnie sze okropnie podobało, co pan marszałek powiedział. On nie nie obwijał w jedwabiu, on mówił ganz naturalich. On powiedział, że minister po każdy rozmowie z posłami musi rzygać. A dlaczego musi? Bo pan poseł najadł sze kiszony kapusty i robi wiatru. Fein ausgedacht, nieprawda? Widocznie pan marszałek rozumie sze na medycyny i zna fabrykacji gazu bombowego. On jest fachman i on może o tem czynić całego wykładu.

A wi pan, co mi sze najbardziej podobało u pana marszałku? Jak on płakał na nieprzyzwoite czasy, i wdychał, aby szwiat sze zrobił przyzwoity. Nu, czy on może nimiał recht? Jego serce boli, jak on słucha taki ordynarny mowy.

Wi pan co? Jaby na uniwersytetu we Wilnie stworzył katedry elegancji i nauk estetyczny, i powołał na ty katedry pana marszałku. Mówie panu, do roku pan marszałek jest szwiatowy sławy. Jemu Oxford dalby honorowego doktoratu a Paryż Legji honorowy.

Teraz pan wi, dlaczego mam zawinięty głowy. Niech pan pomiszli: kiszony kapusty, rozpięty spodni, gazu, rzyganie, smrodu, wychodku... Jak pan chce sobie to wszystko nauczyć, to pan musi mieć głowy jak ten piec. A jeszcze lepi mieć chronicznego szmiertelnego kataru. Wtedy pan wyczyma.

Ja ty mowy pana marszałka schował sobie do termosu i czymam ji w interesu. Pan marszałek doskonale w ni naszwietlił polityczny sytuacji. Er hat das so fein gemacht...

Odezwa do wszystkich inwalidów cywilnych Bydgoszczy i okolicy.

Związek Inwalidów Cywilnych koło Bydgoszcz zwołuje na dzień 2 września br. wielkie zebranie, które odbędzie się w sali p. Mellera o godz. 6 popoł. Staraniem Związku jest uzyskanie rent dla członków. Centralnemu Związkowi Inwalidów Cywilnych udało się uzyskać u Rządu jednorazowy dodatek do rent

(za wyjątkiem wypadków w rolnictwie, co też niebawem nastąpi). Wobec tego wszyscy inwalidzi cywilni tak Bydgoszczy jak i okolicy winni gremjalnie przybyć na zebranie, by utworzyć wielką organizację. Związek Inw. Cyw. udziela członkom bezpłatnie wszelkich porad, opracowuje wnioski i t. d.

Okradziony przez przygodnych towarzyszy zabawy.

Dnia 26 bm. wieczorem p. Walter Klusman, zamieszkały przy ul. Malborskiej 12 będąc w restauracji „Zagłoba” przy ul. Gdańskiej, poznał się tam przypadkowo z jakimś dwoma osobnikami, z którymi wspólnie się zabawiał. Po uregulowaniu przez p. K. rachunku, osobnicy zaproponowali przejażdżkę samochodem. Wynajęli więc taksówkę i pojechali w kierunku ul. Wiatrakowej,

na której osobnicy pod jakimś pozorem wyskoczyli z taksówki, pozostawiając w niej p. K. Gdy przez dłuższy czas nie powracali, p. K. zaniepokojony, sięgnął do kieszeni i spotrzegł brak portfela, w którym znajdowało się 130 zł gotówki oraz wyrok sądowy na 8.000 zł. Rozczarowany kazał zawrócić szoferowi, udając się ze skargą do policji, która jest już na tropie sprawców.

Detektyw prywatny Eisner skazany na dwa i pół roku więzienia.

W ubiegły piątek odbyła się przed tutejszą Izbą Karną Sądu Okręgowego, rozprawa przeciw znanemu na bydgoskim bruku prywatnemu detektywowi, Jakóbowi Eisnerowi, oskarżonemu o szereg oszustw, dokonywanych na swych klientach. Przez salę

sądową przewinął się cały szereg świadków przeważnie ze sfer kupieckich i przemysłowych. Sąd, uznając winę Eisnera, skazał go na dwa i pół roku więzienia. Bliższe szczegóły tej sensacyjnej sprawy, podamy w następnym numerze naszego pisma.

— „Orędownik powiatu bydgoskiego” nr. 39, zawiera: 1) rozporządzenie urzędu rolnictwa i rybactwa w sprawie przewozu żywego drobiu; 2) przeniesienie urzędu wójtowskiego w Siecieńku; 3) sprawozdanie zarządu okr. Polskiego T-wa Opieki nad grubami bohaterów; 4) kredyt dla rzemiosła i drobnego przemysłu oraz 5) wolne miejsca w P. U. P. P.

— **Ofiary.** Sędzia polubowny p. Gierszewski złożył 10 zł na Tow. Gimn. „Sokół” V, a p. Marja W. 3 zł na chleb św. Antoniego.

— **Dyrekcja Miejskiej Szkoły Handlowej** zawiadamia interesowanych, że rok szkolny rozpocznie się 3 września. Zbiórka młodzieży w budynku szkolnym o godz. 9 rano. W tym samym dniu o godz. 8 rano dodatkowe egzaminy wstępne. Dalszych zgłoszeń Dyrekcja nie przyjmuje.

— **Wieczorne kursy handlowe** przy Miejskiej Szkole Handlowej rozpoczną się 8-go września o godz. 7 wieczorem. Dalsze wpisy przyjmuje kancelaria szkoły w godzinach urzędowych.

— **O książkach szkolnych** czas już pomyśleć. Znana chlubnie w naszym mieście placówka księgarska — firma Bracia Bazańscy, ul. Gdańska 13 — zwyczajem lat ubiegłych, postarała się i w tym roku zadośćuczynić potrzebom swej klienteli, zaopatrując swój skład w obfite zapasy książek szkolnych, materiałów piśmiennych oraz wszelkich przyborów szkolnych, które ofiaruje po cenach konkurencyjnych. Kupno książek szkolnych w księgarni Braci Bazańskich wyklucza wszelkie ryzyko dla kupującego, gdyż firma ta posiada dokładne wykazy podręczników, używanych we wszystkich tutejszych szkołach, a w razie powstania jakichkolwiek nieprzewidzianych zmian, — zapewnia swym klientom prawo wymiany niewłaściwie zakupionych podręczników oczywiście pod warunkiem nieuszkodzenia takowych. Ten objaw solidności handlowej firmy Bracia Bazańscy należy z całym uznaniem podkreślić, wskazując go jako godny naśladowania przykład wszystkim pp. kupcom.

— **Klub Wioślarski „Gryf” w Bydgoszczy** urządza schadzki towarzyską połączoną z regatami klubowymi, która odbędzie się w dniu 31 bm. na przystani Klubu przy ulicy Karmelickiej (obok Głównego Odwachu, ul. Marszałka Focha) — z następującym programem: 1) Strzelanie do tarczy o nagrody; 2) powitanie obecnych przez prezesa dh. Tyborskiego; 3) orkiestra; 4) loteria fantowa; 5) poczta wioślarska; 6) regaty wewnętrzne długodystansowe na Brdzie o żetony pamiątkowe od godz. 15 do 17-ej; 7) dancing od godz. 18-ej; 8) śpiew w godzinach 17, 19, 21 i 23; 9) buf etklubowy z zinnymi i ciepłymi potrawami; 10) ognie sztuczne; 11) rozgrywki w Ping Pong o pierwszeństwo; 12) rozdanie nagród o godz. 22-ej; 13) oficjalne pożegnanie obecnych przez prezesa d-ha Tyborskiego; 14) ciąg dalszy nieoficjalny do 2-iej rano.

— **Polski Zbór Ewangelicki** komunikuje, że począwszy od niedzieli dn. 31 bm. nabożeństwa odprawiane będą o godz. 12-ej w południe.

— **Kierownictwo Szkoły im. Dąbrowskiego** przeprowadza w poniedziałek, dnia 1. 9. br. od godz. 9 do 12 zapisy dzieci, które się urodziły w roku 1923 wzgl. 1922, a nie są jeszcze zgłoszone. Przedłożyć należy metrykę urodzenia i świadectwo szczepienia ospy.

— **Przedmioty znalezione.** W Miejskim Urzędzie Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego zgłoszono następujące przedmioty znalezione: tekę skórzaną brązową, torebkę damską z zawartością i okulary (bez obwódki). Prawo własności należy zgłosić w tymże urzędzie, ul. Grodzka 32, pokój nr 13a na piętrze.

— **Rodzina Wojskowa — Sekcja Opieki nad dziećmi** niniejszem zawiadamia, iż otwarcie roku szkolnego w obu freblówkach (Gdańska 77 i Jagiellońska 26) i prywatnej szkole przygotowawczej nastąpi dnia 2-go września (wtorek) o godz. 10-ej. Jest jeszcze kilka wolnych miejsc w I i II klasie prywatnej szkoły przygotowawczej. Wszelkich informacji udziela i zapisy dzieci wojskowych i cywilnych przyjmuje sekretariat w poniedziałki, środy i piątki od 17—19 (Jagiellońska 26). — **Sekcja Zdrowia** zawiadamia, iż poradnia czynna będzie od dnia 1 września w środy i soboty od godz. 16 do 17.

— **Miejski Urząd Porządku Publicznego.** Dekretem z dnia 21 sierpnia 1930 r. i. dz. 6914/30 O. Insp. zmienił p. Wojewoda Ponnański nazwę Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego na „Miejski Urząd Porządku Publicznego”.

— **Podwyżka cen węgla?** Na dzień 1-szy września spodziewana jest podwyżka cen węgla; ma ona dojść do 10 proc. ceny dotychczasowej. Poza to, jak donoszą pisma rządowe, z dniem 1 września nastąpi zniesienie rabatów, udzielanych hurtownikom przez kopalnie. W dobie obecnej depresji gospodarczej musi podwyżka wywołać zdziwienie. Na całym świecie bowiem obserwuje się dziś raczej wydatne obniżanie cen i to zarówno podstawowych surowców, jak i fabrykatów.

Wielki konkurs orkiestr kolejowych

z dyrekcji P. K. P. Gdańsk, odbędzie się w niedzielę 31 bm., w „Strzelnicy” przy ul. Toruńskiej. Początek o godzinie 4-tej po południu.

W konkursie o mistrzostwo okręgu biorą udział orkiestry kolejowe Bydgoszcz, Kapuścisko, Toruń, Grudziądz, Tczew, Gdynia i Chojnice.

Każda orkiestra odegra utwór konkursowy „Marsz Pretorjanów” z „Quo Vadis” Nowowiejskiego. — Ponadto
1) Orkiestra Bydgoszcz „Kujawiak” — Lady.
2) Orkiestra Chojnice „Polskie kwiaty” — Osmańskiego.
3) Orkiestra Gdynia „Menuet” — Paderewskiego.
4) Orkiestra Grudziądz Motywy z „Halki” — Moniuszki.

KSIĄŻKI SZKOLNE

oraz dział materiałów piśmiennych i wszelkich przyborów szkolnych
po cenach konkurencyjnych poleca firma

BRACIA BAZAŃSCY

księgarnia i skład materiałów piśmiennych
Bydgoszcz, ul. Gdańska 13, telefon nr. 581.

Uwaga. Księgarnia posiada dokładne spisy podręczników dla wszystkich miejscowych szkół, wobec czego każdy z P. T. Klientów ma możliwość dokonania zakupu bez uprzedniego informowania się w odnośnej szkole. (22062)

Zapanuj, zgodo!

Lat dziesięć temu, kiedyś, o Panie,
Z upadku polski podźwignął lud,
Kiedyś go pozwał na zmartwychwstanie,
Wynagrodziłeś niewoli trud.

Radości plomień zaognił twarze,
I żywiej w sercu zagrała krew,
Przed święte wszystkie poszli ołtarze,
By posłać Panu dziękczynny śpiew.

Lecz krótkie były upojeń chwile,
Bo ledwo zakwitł wolności kwiat,
Już znowu obcej ulec miał sile, —
Nóż nań czerwony sposobił kat.

I wtem zadrzały Polski posady, —
Żądne krwi hordy zalały kraj,
Tyś je, Narodzie, wyzwiał na szpady,
I znów zabłysnął tryumfu maj.

Gmach wolnej stanął Rzeczpospolitej,
I blask mu krótki przyniosłby czas,
Lecz, kres dać hydrze trza jadowitej,
Którą niezgoda jest pośród nas.

Dziś, gdy niewoli pękły okowy
I legł skruszony zewnętrzny wróg,
By się świat Polsce otworzył nowy,
Zapanuj, zgodo... szczęście da Bóg!

Jan Sznajder,

uczeń kl. 7 gimn. human.

Uporczywe zaparcia stolca, katar grubej kiszki, zastój w kiszki, wzdęcie, bóle w bokach, przechodzą przy używaniu rano i wieczór po szklance wody gorzkiej „Franciszka Józefa”. Żądać w aptek. i drog.

Kochany Dzienniku!

Miałem sprawę w ministerstwie spraw zagranicznych. Czekam na jej załatwienie w biurze. Okna wychodzą na dziedziniec. Niebawem z ulicy wchodzi przez bramę na dziedziniec jakiś po mieście blakający się osioł.

Jeden z urzędników pokazuje kolegom tego niezwykłego gościa z uwagą:

— To jest pierwszy osioł, który dostał się do naszego ministerstwa bez protekcji!

— **Dyrekcja Publicznej Szkoły Doksztalającej Zawodowo-Kupieckiej** w Bydgoszczy (budynek Miejskiej Szkoły Handlowej) zawiadamia, że nauka rozpocznie się we czwartek 4 września br. o godz. 3-ej po poł. dla jednych, a w piątek w tym samym czasie dla pozostałych klas według planu z ubiegłego roku. Wszyscy nowoprzyjęci uczniowie i uczennice do firm zgłoszą się obowiązkowo we czwartek. Równocześnie dyrekcja zwraca uwagę pracodawców na ustawowy obowiązek zgłoszenia ucznia wzgl. uczennicy do szkoły w ciągu trzech dni po przyjęciu na naukę.

— **Sprzeniewierzenie.** P. Feliksowi Gwiżdalskiemu, zamieszkałemu przy ul. Koronowskiej 27, sprzeniewierzył niejaki B. B. 232 zł gotówki, tekę skórzaną i rower męski.

Samochód przyczyną zerwania zamierzonego małżeństwa.

W ubiegły czwartek rano, ulicą Długą podążała grupka ludzi złożona z 6 osób ze sfer biedniejszych, do Urzędu Stanu Cywil-

— Z dniem 1-go września Sekretarjat Francuskich Kursów Rządowych, w gimnazjum Kopernika, przyjmuje zapisy na nowy rok szkolny, codziennie od godz. 6—8 wieczorem. Nauka rozpocznie się 5-go. Prowadzone będą kursy dla dorosłych, według programu lat ubiegłych: przygotowawczy, elementarny, średni i wyższy. W razie zaś zainteresowania ze strony pp. Bankowców i Handlowców, może być utworzony specjalny kurs korespondencji handlowej, w języku francuskim. O terminie rozpoczęcia kursów dla młodzieży szkolnej nastąpi osobne powiadomienie.

— **Malarstwo pokojowe** jest już więcej zawodem artystycznym niż mechanicznym rzemiosłem i dlatego nie jest rzeczą obojętną, komu się wykonanie prac malarskich i tapicerskich powierza. Wielką rutynę i gust pod tym względem posiada p. Antoni Smarzewski (ul. Św. Trójcy 10), który dokonał niedawno renowacji sali Kocerki w ogrodzie Patzera, a które to wykonanie doskonale świadczy o jego kwalifikacjach fachowych. To też p. Smarzewskiego do robót tych można gorąco polecić.

— **Związek b. zawodowych wojskowych.** Zebranie miesięczne odbędzie się w dniu 2 września br. o godz. 20 w lokalu p. Cymera, restauracja „Pod Lwem” ul. Marsz. Focha. Wszystkim miłośnikom strzelania z wiatrówek, podajemy do wiadomości, że urządzamy z dn. 1 września br. strzelanie z wiatrówek o nagrody do dnia 4 października br. w lokalu p. Cymera, restauracja „Pod Lwem” ul. Marsz. Focha — codziennie od godz. 18—23, w niedzielę i święta od 16 do 23. Czysty dochód przeznaczają się na zakup sztandaru dla Koła Bydgoszcz.

— **Składaniem od źródeł Wisły do Polskiego Morza.** Dwaj młodzi i dzielni sportowcy pp. Ignacy Jarmuda i Franciszek Olesiak — obaj z Częstochowy, wybrali się w podróż składek dwuosobowym (łodzie) od źródeł Wisły (Skoczów) do Polskiego Morza. W drodze wstąpili do naszego miasta, gdzie ich b. serdecznie podejmował B. T. W. w swoim szalase. Odwiedzili oni również naszą redakcję. Dnia 29 bm. wyruszyli w dalszą drogę ku Toruniowi. Dzielnym sportowcom życzymy powodzenia.

— **Sprawa niedostarczonego p. Orlińskiego motoru.** W związku z podaną do „Dziennika” wiadomością o rzekomem oszustwie mechanika Fr. Ratajczaka, specjalisty od traktorów Fordsona, proszeni jesteśmy o wyjaśnienie, że sprawa ta jest skomplikowana i nie kwalifikuje się jako karna, lecz cywilno-prawna. Wobec złożenia przez wystawcę weksli przysięgi manifestacyjnej (znak akt sądowych 1008-29) zakupionego motoru mu nie dostarczono. Motor jest każdej chwili do odebrania — po wypełnieniu warunków.

nego, gdzie prawdopodobnie miał się odbyć ślub młodej jakiejs pary, lub też zapowiedzi. Naraz w pewnym momencie, gdy towarzysztwo miało przejść na drugą stronę ulicy, nadjechał samochód, przed którym panna młoda chciała się cofnąć, a pan młody, któremu widocznie bardzo się spieszyło do hymenu małżeńskiego, chciał przebiec przedko ulicę przed nadejściem samochodu. I wypadło tak, że pan młody ciągnął za rękę swą oblubienicę naprzód, a ta znów wstrzymywała go na miejscu. Wreszcie panna zdołała przytrzymać narzeczonego do chwili aż samochód przejechał. Ale wszczęła się między nimi z tego powodu sprzeczka.

I od słowa do słowa, doszło do tego, że pan młody wzięwszy pod rękę jednego z obecnych poszedł z nim w jedną stronę, a panna młoda z resztą towarzysztwa w drugą i do urzędu Stanu Cywilnego już nie poszli. Czy się to małżeństwo sklei jeszcze, po uspokojeniu nerwów, nie wiadomo.

Tak więc, samochody nietylko służą ludziom przy zawieraniu ślubów, ale czasem są także przyczyną ich zerwania.

Kino PAW
Początek o g. 7,10 i 9,10
w niedziel. pierwszy seans
o 2.30 e y zniżono.

Dzisiaj i w niedzielę poraz ostatni
prebojowy film o wzruszającej do łez
treści, film który poruszył do dyskusji
wszystkich bywałców kinowych.

Anioł na Bagnisku

Dramat obyczajowy poruszający problem seksualny; dzieje niewinnego dziewczęcia uwięzionego przez wieloletniego rozpustnika. Problem „Ciankall” na ekranie.

W rolach głównych
Käthe von Nagy
i **Harry Hardt**.

— **Wynik konkursu urządzania ogródków działkowych.** Zarząd Tow. Ogródków Szreberowskich „Swoboda” ogłasza niniejszym wyniki konkursu na urządzenie ogródków działkowych. Konkursy takie, urządzone przez Towarzystwo corocznie, mają jako swe żywotne zadanie podniesienie swoistej kultury ogrodowej. W tegorocznym konkursie odznaczali się w szczególności pp.: Podlasiński za ogródek nr. 11, Jączkowski za ogródek nr. 102, Osiniński za ogródek nr. 117, Papierkowski za ogródek nr. 30.

— **Szkoła muzyczna L. Jaworskiego, ul. Śniadeckich 13-14** przyjmuje wpisy na nowy rok szkolny codziennie, do klasy fortepianowej, skrzypcowej, wiolonczeli, organów, śpiewu i teorii. Dyrekcja zaangażowała do wyżej wymienionych przedmiotów doskonałe siły fachowe, między innymi znanego artystę p. Karola Kuleckiego do klasy fortepianowej. Klasę śpiewu operowego i kameralnego obejmuje artystka p. Julia Gorzechowska. Ustawia głosy według metody prof. Ewerdy i Nissen i wyrównuje błędy wadliwego ustawienia.

— **Dyrekcja Państwowego Gimnazjum Klasycznego** w Bydgoszczy zawiadamia niniejszym, że rok szkolny rozpocznie się dn. 2 września br. uroczystym nabożeństwem o godzinie 9-ej (a nie o 8-ej!). Zbiórka na dziedzińcu gimnazjum punktualnie o godzinie 8,40.

— **Gdzie nabywać tanio książki szkolne?** Jak się dowiadujemy, znana w Bydgoszczy księgarnia „Swit” ul. Śniadeckich 50 posiada drukowane spisy książek dopuszczalnych do użytku szkolnego na rok szkolny 1930-31 dla gimnazjów i wszystkich innych szkół, które wydaje zainteresowanym bezpłatnie. Prócz tego, aby ułatwić kupującym (uczniom i uczniom) zapisywanie wszelkich notatek szkolnych i prywatnych, księgarnia „Swit” Zdzisława Zdebskiego ul. Śniadeckich 50 wydała jak roku zeszłego ulepszone reklamowe kalendarzyki szkolne z notatnikiem na rok szkolny 1930-31, które dodaje darmo każdemu kupującemu. Zwracamy uwagę i polecamy znaną i zaprowadzoną księgarnię „Swit” Zdzisława Zdebskiego ul. Śniadeckich 50. Szczegóły w ogłoszeniu. (21918)

— **Wielka zabawa taneczna** odbędzie się w sobotę, 30. bm. w salach Strzelnicy. Przygrywać będzie pierwszorzędna orkiestra.

— **Poszukiwanie spadkobierców.** W dniu 4. I. 1929 w Pa. Saic, N. J., zmarła Józefa Majewska, pozostawiając po sobie nieznaczny majątek. Postępowanie Urzędu Konsularnego w New Yorku nie potrafiło dotąd ustalić, skąd zmarła pochodziła, ani też kto są spadkobiercy. Zmarła podobno miała przyjechać do Ameryki, gdy była dzieckiem. Po latach pewnych wyjechać miała do Poznania, gdzie jakiś czas przebywała i stamtąd znowu powróciła do Ameryki. Za życia opowiadała, że ojciec jej Józef Majewski zmarł w starym kraju jak również matka, która zmarła na dzień przed przybyciem jej (Józefiny Majewskiej) z Ameryki do Polski. Zainteresowani oraz osoby, któreby podać mogły jakiegokolwiek dane w powyższej sprawie winni się zgłosić w Miejskim Urzędzie Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego, ul. Grodzka 32, pokój 13 a na piętrze.

— **Pijani awanturnicy.** Dnia 27. bm., w godzinach popołudniowych niejaki Marceł S., zamieszkały przy ul. Chołoińskiego i Florjan M., zamieszkały przy ul. Konopnej, będąc w stanie zupełnego opilstwa, poczęli się awanturować z przechodźcami na Starym Rynku. Obu pijaków umieszczono w „hotelu” policyjnym.

— **Najechnani przez samochód.** Dnia 27. bm. w godzinach popołudniowych, najechnani zostali na ulicy Grodzkiej, przez samochód Z. 11240, Feliks Jankowski, zamieszkały przy ul. Mazowieckiej 2 i Józef Cieśliewicz, zamieszkały przy ul. Grunwaldzkiej 127. Obaj najechnani odnieśli ogólne potłuczenia.

— **Poszukiwanie oszusta.** Władze poszukują 31-letniego Eizyka Deutschera z Sokala, który oszukał różne firmy z branży skórniczej na 20.000 zł i zbiegł w niewiadomym kierunku. Jest on wzrostu średniego, twarzy pociągłej, cery bladej, brunet, nosi brodę i pejsy, oczy ma ciemne; ubrany w żółty hałas i czarny pluszowy kapelusz. Ktoś oszusta napotkał, zechce go niezwłocznie oddać w ręce najbliższej policji.

— **Czyje narzędzia chirurgiczne?** Policja zakwestjonowała u znanego przestępcy i włamywacza Szymona Warszawskiego, żyda, pochodzącego z Włocławka, 39 sztuk różnych narzędzi chirurgiczno-akuszerskich, pochodzących z kradzieży. Poszkodowani zechcą się zgłaszać w wydziale śledczym P. P. w Bydgoszczy, przy ul. Jagiellońskiej 3, pokój 72.

— **Kradzież roweru.** Dnia 27. bm. nieznanymi sprawcami skradł z korytarza urzędu magistrackiego przy ul. Jana Kazimierza 3, p. Julianowi Domagale, zamieszkałemu przy ul. Kujawskiej 44, rower męski, wartości 180 zł.

— **Czego już nie kradną?** Dzisiaj złodzieje nie gardzą niczem, kradną wszystko, co im pod rękę wpadnie, nawet rzeczy takie, z których nie mogą mieć żadnego pożytku; bo co złodziejowi przyjdzie np. z kradzieży cudzych listów? Takiej jednak kradzieży dokonano dnia 23. bm., zabierając ze skrzynki pocztowej, zawieszanej u drzwi mieszkania p. Antoniego Sroki, listy i papiery wojskowe. O dokonanie tej kradzieży podejrzanych jest dwóch chłopów.

— **Najechnana rowerem.** Dnia 27. bm. przed południem, Erwin Lutowski, zamieszkały przy ul. Bocianowo 31, najechnał rowerem na przechodzącą ulicą Dworcową p. Olę Biland, zamieszkałą przy ul. Królowej Jadwigi 6. Pani B. odniosła poważne okaleczenia na głowie i odwiezioną została karetką pogotowia ratunkowego w stanie ciężkim do lecznicy miejskiej. Policja prowadzi dochodzenia w tej sprawie.

— **Znaleziony rower.** W Miejskim Urzędzie Porządku Publicznego zgłoszono znaleziony rower męski. Prawo własności należy zgłosić w tymże urzędzie, ul. Grodzka 32, pokój nr. 13a na piętrze.

P. P. S. organizuje nowy związek strzelecki.

Oto fragment pierwszego zjazdu w Brodach!

— **Osobiste:** Z urlopu powrócił p. dr. Eugeniusz Czaykowski, specjalista chorób nerwowych i wewnętrznych. Ordynuje od 4 do 7 po poł. przy ul. Jagiellońskiej 61.

Dr. med. Irena Umbreitówna, specjalistka w chorobach dziecięcych, zam. przy ul. Grunwaldzkiej 8, tel. 191, powróciła z podróży i w dalszym ciągu przyjmuje pacjentów.

— **Egzaminy wstępne do klas od I. — IV.** Włącznie w gimnazjum żeńskim Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych w Bydgoszczy, ulica Kujawska 126, rozpoczynają się w dniu 3 września o godz. 9. Zapisy do klas gimnazjalnych i wstępnych przyjmuje kancelaria od godz. 10 do 13 i od 16 do 19. (22310) Dyrekcja.

— **Szkoła im. Jana Kochanowskiego** zawiadamia rodziców lub opiekunów, że najpóźniej do dnia 2 września br. winny zgłosić nowicjuszy do szkoły.

— **Polsko - francuska szkoła p. prof. Marii Régnay,** ul. Cieszkowskiego 20, ze sekcją freblowską i z trzema kompletami według programów klas wstępnych szkół średnich, oraz z konwersacją francuską, otwiera się ponownie po ferjach letnich w dniu 3 września br. Zajęcia w domu prywatnym, duży ogród, dozór i warunki higieniczne doskonałe. Liczba dzieci ściśle ograniczona. Informacje i zapisy codziennie od godz. 12 do 13. (22293)

— **Odpust Matki Boskiej Częstochowskiej w kościele św. Trójcy.** W niedzielę 31. bm. przypada w kościele św. Trójcy odpust Matki Boskiej Częstochowskiej. W sobotę 29. bm. uroczyste nieszpory z procesją. W niedzielę odprawia się msze św. o godz. 7, 8, 9, 10 i 12. Msze św. o godz. 7 i 8 odprawia się w kaplicy M. B. Częstochowskiej. Na mszy św. o godz. 8-ej śpiewać się będzie „Nową pieśń do M. B. Częstochowskiej”, którą nabyć można w kasie kościelnej. Okazja do spowiedzi św. w sobotę rano od godz. 6,30 i po poł. od godz. 17.

— **Zderzenie samochodu z tramwajem.** Dnia 27. bm. w godzinach popołudniowych, zderzył się na Zbożowym Rynku samochód firmy „Rolnik” w Szubinie, kierowany przez szofera Feliksa Zinkiewicza, z nadjeżdżającym tramwajem, przyczem samochód udnosił uszkodzenia. Dochodzenia wykaza, kto ponosi w.r.c.

— **Czyj koń?** Dnia 27. bm. przytrzymano w ulicy Promenada konia, który biegł z ulicy Fordońskiej w stronę miasta. Właściciel może się zgłosić po informację do wydziału śledczego P. P., przy ul. Jagiellońskiej 3, pokój 35a.

KRONIKA POLICYJNA.

— **Kradzież kur.** Do chlewa p. Rogalskiego, przy ul. Gołębiej 74, włamał się w nocy z 25 na 26. bm. nieznanymi złodziejami skradł 3 kury, wartości 16 zł.

— **Kradzież jabłek.** Panu Albertowi Boeltenowi, zamieszkałemu przy ul. Biedaszkowo 3, skradł nieznanymi sprawcami jeden centnar jabłek z ogrodu wartości 40 zł.

— **Przytrzymani z łupem.** Dnia 27. bm. funkcjonariusze Inspekcji Dróg Wodnych przytrzymali i oddali w ręce policji Leona L. i Antoniego S., którzy niesli w workach około 2 centnarów jabłek, skradzionych w Oplawcu. Obu złodziejów aresztowano.

— **Ujęto:** 9 złodziei i 2 oszustów.

Kupuj tylko towar krajowy!
Tem zapewnisz Państwu rozkwit, a sobie lepszy byt.

Związek Obrony
Przemysłu Polskiego

POZNAŃ
ul. Rzeczypospolitej 1.

Obuwie po cenach fabrycznych — Tydzień Szkoły.

Zaczyna się rok szkolny. „Dom Towarowy Bracia Mateccy”, okazując zrozumienie dla matek, wysyłających swe dzieci do szkoły, urządził u progu nowego roku szkolnego „Tani Tydzień Szkolny”, w którym dominować będzie bardzo tanie obuwie, gdyż po długich zabiegach zawarta została umowa z fabryką obuwia, mocą której sprzedaż wyrobów tejże fabryki dokonywana będzie po cenach bardzo niskich, fabrycznych.

Wiadomość powyższą należy powitać z prawdziwym zadowoleniem, gdyż przy obecnie często zmieniającej się modzie umożliwia się nabywanie obuwia tanim kosztem.

Dla odpowiedniego zareklamowania powyższej sprzedaży obuwia po niebywałych niskich cenach fabrycznych, urządzono z okazji rozpoczynającego się roku szkolnego

„Tani Tydzień Szkolny”

wykładając do sprzedaży odpowiednie artykuły jak: przepisowe mundurki dla uczniów i uczni, czapki, koszulki, ubranka, materiały na ubranka i mundurki, płaszczyk, kurtki, teki, chusteczki itp., po specjalnie niskich cenach.

Polecamy zatem Szan. Czytelnikom tę niecodzienną zaiste sposobność zakupu. Niech hasłem przyszłych dni będzie: Wszyscy do Braci Mateckich.

Dla uczniów i ucznic będą dodawane praktyczne przedmioty szkolne. Dla maluczkich w dalszym ciągu tak powszechnie ulubione baloniki.

Zapisujcie się na członków L. O. P. P.!

Zapisy przyjmuje sekretariat
ulica Sw. Trójcy nr. 11.

Jak pan sypia?

Sensacyjna ankieta. Nerwy podczas snu.
Spokojny sen.

Dr. Donald A. Laird, Dyrektor „Colgate-Laboratorium”, Instytutu psychologii eksperymentalnej, obudził niespodzianie wczesnym rankiem 400-u businessmen'ów, zamieszkałych w wielki nowożytny hotel w New Yorku, zadając im szereg pytań, dotyczących ich snu lub bezsenności.

Wynik tej ankiety jest godnym uwagi. Z tych, którzy narzekali na kiepski sen, co piąty nie spał dłużej, niż „myślał”. Z tej zaś liczby połowa, t. j. co 10-ty, spała źle z powodu hałasu w nocy. Hotel, o którym mowa, znajduje się w dzielnicy dość hałaśliwej. Do zakłócania spokoju w nocy przyczyniali się głównie samochody, aczkolwiek nie używają one ani w dzień, ani w nocy sygnałów dźwiękowych. Poza samochodami przyczyniali się jeszcze, acz w słabszym stopniu, do szerezenia hałasu ruch nocnych tramwajów, gwizdki i sygnały policji, a wreszcie straż ogniowa.

Ilość ludzi nerwowych w Stanach Zjednoczonych jest niemała. Tylko 240 osób oświadczyło, iż obudziły się w dobrym nastroju. Również tylko 240 zasnęło bez trudu. I też 240 nie mogło spać dłużej z jakiegos powodu. Wszystkie te fakty są w swoim rodzaju zastanawiające. Również fakt, iż tylko siedem osób na każde dziesięć dało się zbudzić bez trudu, świadczy o napięciu nerwów. Połowa tych ludzi spałaby chętnie dłużej, nie wolno im jednak było spać dłużej, lub nie mogli. Ludzie interesu!

Dr. Laird zwrócił również uwagę na senne marzenia i sny. Dowiadujemy się z jego badań, że ledwie 1/2% miała sny nieprzyjemne. Widocznie, mimo wszystkich trosk obecnej doby, optymizm Amerykanów jest niewzruszony. Również i realizm, bowiem 300 osób nie mogło sobie uświadomić, czy wogóle śniły.

Dr. Laird sądzi, iż wynalazł środek, który może usunąć wszystkie zakłócające sen przeszkody. Utrzymuje on, iż wśród osób które obserwował, 82 spożywały sporo cukru i te właśnie osoby zaliczały się do kategorii śpiących snem równym i spokojnym. Ludzie i budzili się rano wypoczęci, odświeżeni, w dobrym humorze.

Interesująca byłaby tego rodzaju ankieta, dotycząca 400 polskich businessmen'ów, ulokowanych w hotelu, w którym numer ustępuje 35 złotych na dobę.

Co się tyczy roli cukru, jako nieszkodliwego środka nasennego, stwierdzić należy, iż właśnie w Stanach Zjednoczonych cukier jest bardzo rozpowszechniony, jako środek terapeutyczny. (21919)

Kino Oko
Marcinkowskiego 5.

**Dziś
premjera**
dawno oczekiwanej filmu

„ANASTAZJA“

obraz ten ilustruje ocalenie z rąk siepaczy bolszewickich, przeżycia miłosne najmłodszej córki cara Mikołaja II. Obraz ten swą bogatą treścią i przepychem wykonania zachwyci każdego.

**Nadprogram
Bohatera Dordia**
Na scenie występy taneczne.

Walki zapasnicze w Resursie Kupieckiej.

Wieczór wczorajszy rozpoczął się walka Karscha z Griksem. Karsch swoim zwyczajem zachowywał się bardzo agresywnie, usiłując od pierwszej chwili przytłoczyć Rosjanina, broniącego się energicznie przed atakami przeważającej siły. Podwójny nelson Karscha jednak okazał się miąższącym dla Grikisa. W 16 min. Rosjanin uległ. Po tej walce Karsch podszedł do stołu sędziowskiego i oświadczył, Moetlowi, który spowodował onegdaj z nim awanturę, sprawi łanie, chyba, że sędziowie cofną jego walkę z Moetlem. Oczywiście o cofnięciu walki nie może być mowy, gdyż została ona już wyznaczona na dzień dzisiejszy i to odrazu do rezultatu na żądanie Moetela, który zapowiedział, że na każde uderzenie Karscha, odpowie zdwojona ilością...

Aż nadto bezwzględni w metodach swych Willing i Czech Moetel budzili żywsze zajęcie wśród publiczności, równocześnie protestującej przeciw zbyt brutalnym chwytom i entuzjazmu, który się nimi. W 7 min. niezwykle silny Moetel rzucił Willinga na łopatkę.

Największe zaciekawienie wywołała rzecz jasna walka mistrza Polski Szeckera z mistrzem świata Hansenem. Mistrz nasz wywalczył w tym arcyciełym spotkaniu, że w walce grecko-rzymskiej, nie tylko się ćwiczy, ale ją wprost studjuje. Głębokiej znajomości tej sztuki zawdzięcza Szecker swe zwycięstwo, uzyskane nad Hansenem, posiadającym fizyczną przewagę, w 41 minutę.

Obrzym wielkopolski Pinecki — jeden z najgroźniejszych kandydatów do pierwszej nagrody w 31 min. pokonał nelsonem Niemca Wolkego.

Dziś w sobotę, prócz ciekawej walki dwóch Polaków Szeckera z Pineckim, walczą decydująca Karsch — Moetel i decydująca Wolke — Hansen.

— Prywatne seminarjum nauczycielskie żeńskie im. Marii Konopnickiej w Bydgoszczy. Rok szkolny w seminarjum naucz. żeńskim im. M. Konopnickiej w Bydgoszczy, ul. Zduny nr. 1 rozpocznie się we wtorek, dnia 2 września br. uroczystym nabożeństwem w kościele garnizonowym o godz. 9 rano. Uczniowie i dzieci ze szkoły ćwiczeń zgromadzą się odrazu w kościele.

— Czyje gęsi? W komisariacie drugim P. P., znajdują się 3 zabite gęsi, pochodzące najprawdopodobniej z kradzieży. Poszkodowani zechcą się zgłosić do wymienionego komisariatu, celem rozpoznania swej własności.

FRASZKI.

VII.

Król i gruszki.

Król duże gruszki przepiękne na drzewie [zobaczył,
Więc je ogrodnikowi każe zerwać obie.
Skoro podał owoce monarszej osobie,
Król zjadł jedną, a drugą ogrodnika raczył.
Ten odbiera łupinę, a król:

— Naco, mów-no,
Tak delikatny owoc obierasz z łupiny?
Nie chce zrazu ogrodnik wyjawić przyczyny,
Wreszcie rzecze:

— Gdym zrywał, obie spadły
[w — nawóz...
Kr. Stasicki.

Dział sportowy.

Dalszy ciąg mistrzostw tenisowych Polski.

W piątek rozegrano następujące spotkania o mistrzostwo tenisowe Polski.

Gra pojedyncza panów: Andrzejewski — Popławski 1:6, 7:5, 1:6, 7:5, 6:4. Hebda — Jurczyński 5:7, 4:6, 6:0, 6:4, 6:3. Stolarów pokonał po zaciętej walce Andrzejewskiego 6:2, 4:6, 7:5, 11:9. Warmiński wyeliminował niespodziewanie łatwo Wittmana 6:3, 6:4, 8:6, wreszcie Stolarów zwyciężył Marszewskiego 6:1, 6:2, 6:2. W półfinałach M. Stolarów walcząc będzie z Warmińskim, a J. Stolarów ze zwycięzcą meczu Tłoczyński-Hebda.

Gra podwójna panów: Warmiński, Marszewski — Wielowieyski, Drewnowski 9:7, 6:0, 6:4. Prochowski, Kloszek — Czyżowski, Kopnoka 6:3, 2:6, 6:4, 5:7, 6:4. Brac. Stolarowowie — Tłoczyński, Jurczyński 6:3, 7:5, 6:3.

Gra pojedyncza pań: Jędrzejewska — Bielecka 6:2, 6:1. Volkmerówna — Kruczkiewiczowa 6:1, 6:1. Do półfinałów doszły wobec tego panie: Jędrzejewska — Volkmerówna i Dubieńska — zwyciężczynie meczu Pozowska — Cuny.

W grze podwójnej pań do finału doszły walkowerem Dubieńska, Syropowa, a z drugiej

Nieludzki człowiek znęcał się nad koniem.

Donoszą nam o następującej, ohydnej scenie, jaka miała miejsce dnia 25 bm. przy ul. Chłopińskiego, Mianowicie, w godzinach popołudniowych zajeżdżał przed jedną z kamienic elegancki powozik, którym powoził jakiś osobnik, mówiący po niemiecku. W pewnym momencie, chcąc nawrócić, nieprzyzwyczajonego widocznie do zaprzęgu konia, pociął go katowcem w nieludzki sposób. Bicie i kopanie konia trwało około kwadransu tak, że z bata pozostały szczątki.

PROGRAM W KINACH.

CORSO. Dziś nieodwołalnie po raz ostatni „Upiory“, sensacyjno-detektywny film z ulubieńcem publiczności Harry Peelem w roli gł. W niedzielę premjera wielkiego podwójnego programu w 18 aktach, na który składa się potężny dramat p. t. „Zuluska“ (Siliwa z ulu), oraz film amerykański p. t. „Sitting Bull“ „Szalony jeździec“. W roli głównej najsłynniejszy człowiek świata Joe Bonomo.

KRYSTAŁ powtarza wczorajszą premjerę o rewelacyjnej treści p. t. „Miłość w kajdanach“. Dramat ten o wzruszających scenach, wyściska lzy w niewiast i zarazem ciekawie ujmuje problem grodu seksualnego u dziewcząt nieroztropnych. Wczoraj film ten wyświetlany był przy zapelnionej widowni. Nadprogram larsa i tygodnik.

OKO wyświetla wspaniały superfilm p. t. „Anastazja“. Obraz ten ilustruje dzieje córki cara Mikołaja II, której udało się zbiec z rąk siepaczy bolszewickich. Nadprogram wesoła komedia p. t. „Bohatera Dordia“ i występy na scenie sympatycznych tancerek.

PAW gra w sobotę i w niedzielę po raz ostatni wielkie arcydzieło reżyserji Lang’a pt. „Anioł na bagnisku“. Wzruszające do łez dzieje niewinnego dziewczęcia, które wpadło w sidła wielkomięskiego rozpustnika. Nadprogram komedyjka.

Nowość! Uwaga! Nowość!

Wypożyczamy aparaty fotograficzne na dogodnych warunkach. Najtańsze źródło zakupu. Wydajemy bonny gratyf. **Agencja Fotograficzna „KAZIA“** Marszałka Focha 31. — Telefon nr. 1519.

List gończy za oszustem.

Władze policyjne i sądowe poszukują niejakiego Zarnowskiego z Poznańskiego, który wspólnie z niejakim Janem Wnuczkiem dokonał oszustwa przez sfalszowanie książeczki P. K. O. i to w sposób następujący: Wnuczek wpłacił w P. K. O. w Katowicach kwotę 10 zł, na co otrzymał na swe nazwisko książeczkę, w której następnie obaj współnicy podrobili kwotę 10 zł na sumę 10,000 zł. Z tak sfalszowaną książeczką udał się Wnuczek do pewnego jubilera w Katowicach i wybrawszy kolje, wartości 6,000 zł, chciał za nią zapłacić czekiem na P. K. O. Jubiler jednak, podejrzewając w tem jakąś nieczystą sprawę, powiadomił policję, która przytrzymała Wnuczka, co widząc oczekujący na ulicy Zarnowski, zbiegł w niewiadomym kierunku, a najprawdopodobniej w Poznańskie, skąd pochodzi. Liczy on lat 30, wzrostu około 160 ctm., szczupły, blondyn, włosy krótko strzyżone i mały wąsik an-

a cały pysk konia był pokaleczony do krwi. Wkońcu koń upadł, a człowiek ten znęcał się w dalszym ciągu nad nieszczęśliwym zwierzęciem. Widowisku temu przyglądały się dzieci i starsi, a nikt nie ujął się za biednym zwierzęciem z obawy narażenia się na obelgi, jakie zwykle są odpowiedzią brutalnych dręczycieli zwierząt, a policjanta nie było w pobliżu. Gorszący ten widok wywołał jednak ogólne oburzenie.

gielski; ubrany w jasno-szarą marynarkę, ciemne spodnie, w płaszcz siwy gumowy i w szary kapelusz. W razie napotkania, należy go bezzwłocznie oddać w ręce policji.

— **Kradzież obrazów.** Panu Wasylowi Grybskinowi, zamieszkałemu w hotelu Pomorskim przy ul. Melchjora Wierzbickiego 3. skradziono obrazy, wartości 425 zł.

— **Kradzież drzewa.** Michał Jankowski, zamieszkały przy ulicy Dwernickiego 17, doniósł policji o dokonaniu kradzieży drzewa w lesie bocianowskim, przez niejakiego St.

Stan pogody.

W dniu 29 sierpnia Polska leżała w dalszym ciągu we wschodniej części obszernego wyżu barometrycznego, zalegającego kraje Europy środkowej i Skandynawii. W Wileńskim, na Polesiu, Podlasiu i Wołyniu trwała naogół pogoda słoneczna, pozatem jednak było chmurno. Pod wpływem wiatrów północnych, przynoszących chłodne masy powietrzne z Nadbałtyku i Rosji zachodniej, temperatura w kraju w ciągu dnia niezbyt wydatnie wzrosła.

Zapowiedź na sobotę: Po chmurnym ranku w ciągu dnia dość pogodnie i dość ciepło przy słabych wiatrach północnych i północno-wschodnich.

Z życia towarzystw.

Sokół żeński Jachitec. Zebranie miesięczne odbędzie się we wtorek, dnia 2 września o g. 19 w lokalu p. Orczykowskiego ul. Saperów 10. **Tcw. Powstańców i Wójaków Wilczak** — Okole. Plenarne zebranie w poniedziałek dn. 1 września o godz. 19 w lokalu p. Kleinerta.

Związek Pracowników Kupieckich. Zebranie plenarne odbędzie się w środę, 3 września br. o godz. 20 w hotelu Lenging’a. Interesujący wykład. Ważne sprawy.

Sokół konny. Zbiórka w niedzielę dnia 31. bm. przed Koszarami 16 p. ul. o godz. 7.45. **Związek Emerytowanych Pracowników Kolejowych nieetatowych i wdów P. K. P. Bydgoszcz.** Zebranie odbędzie się 3 września br. o godz. 10 przed poł. w sali Kasyna kolej. przy ul. Zygm. Augusta 10.

Sokół IV. W sobotę 30. bm. o g. 19.30 zebranie zarządu i grona technicznego. W poniedziałek o godz. 19 zbiórka sekcji teatralnej w Instytucie Rolniczym.

Klub Wiośl. „Gryf“ urzędza 31. bm. o g. 13 na przystani schadzki towarzyskiej i regaty wewnętrzne, orkiestra, tańce, strzelanie do tarczy, bufet klubowy, ognie sztuczne. Wstęp dla członków i rodzin wolny za zaproszeniami, które można otrzymać codziennie na przystani od 16—20.

Związek Pracodawców Zawody Krawieckiego w Bydgoszczy. Zebranie miesięczne odbędzie się w poniedziałek, 1 września o g. 20.30 w lokalu p. Boehlkego, Marsz. Focha 9. Na porządku obrad ważne sprawy.

K. S. „Brdę“. Dziś w sobotę o g. 19.30 w lokalu „Złoty Róg“ ul. Grunwaldzka 14 schadzka informacyjna. W niedzielę zawody o wejście do klasy C. z K. S. „Kabel Polski“.

S. M. P. „Gwiazda“ przy kościeł. M. B. N. P. Zbiórka jutro w niedzielę na wycieczkę do Inowrocławia i Kruszwicy o godz. 6.45 przy kościele.

Towarzystwo Obywateli i Miłośników Czyt-kówki. Zebranie odbędzie się 2 września br. o godz. 19 w szkole. Na porządku dziennym bardzo ważne sprawy. O jak najliczniejszy udział członków prosi zarząd.

Kat. Tow. Robotników przy kościeł. Najsw. Serca P. Jezusa. Zebranie plenarne w niedzielę 31. bm. o godz. 16.30 w sali Ognisko Kolej. przy ul. Zygmunta Augusta róg Warszawskiej, połączone z uroczystą akademią na cześć św. Augustyna. Referat wygłosi II. wicepatron ks. Degórski. O jak najliczniejszy udział gorliwych parafjan prosi Zarząd.

„**Odrodzenie**“ obchodzi w niedzielę 7 września 8-letnią rocznicę swego istnienia w sali Resursy Kupieckiej przy ul. Jagiellońskiej. Początek o godz. 18. Program składa się z występu chóru, odegranie sztuczki teatralnej i zabawy. Komisja przygotowuje moc niespodzianek, by pobyt gościom przyjemni.

Tow. Powst. i Woj. „Macierz“. Zebranie plenarne dnia 1 września w sali p. Kocerki. Z powodu ważnych spraw komplet pożądany.

Zw. Właścicieli Nieruchomości, ul. Długa 49 tel. 41. Plenarne zebranie 3. bm. o godz. 20 „Pod Lwem“. Porządek obrad: Jankowski: „O materiale budowlanym 50 proc. tańszym od zwykłego“; adw. Żelazny „O samopomocy“; sprawy wewnętrzne. Wstęp tylko za legitymacją.

O. P. N. „Gwiazda“. Schadzka informacyjna I, II i III drużyny dziś dnia 30. bm. o godzinie 19.30 w salce przy kościeł. Sw. Trójcy. Rzeczy klubowe należy zabrać ze sobą.

Związek Inwalidów Cywilnych Koło Bydgoszcz zwołuje swe miesięczne zebranie na 2 września br. o godz. 18 u p. Mellera przy placu Piastowskim. Inwalidzi, którzy posiadają swą starą legitymację proszą się żeby oddali celem przeprowadzenia rewizji w zarządzie i wystawienia nowych legitymacji ze znaczkami.

Kalendarzyk zebrań Ch. Z. Z.

Posiedzenie Zarządu Okręgowego Ch. Z. Z. odbędzie się w sobotę, 30 sierpnia br. o godz. 5-tej po południu w sekretarjacie przy ul. Dworcowej 2. Obecność wszystkich członków pożądana.

Kalendarzyk zebrań Ch. D.

KOŁO CH. D. WIELKIE BARTODZIEJE.

Zebranie miesięczne odbędzie się w sobotę, 30 bm. o godz. 19 w lokalu p. Feliszowskiego. Z referatem przybędzie radny miasta p. Wencel. O jak najliczniejszy przybytek członków i sympatyków prosi Zarząd.

WYSOKA.

Zebranie organizacyjne Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej demokracji odbędzie się w niedzielę 31 bm. zaraz po sumie. Przemawiać będzie red. Bigoński z „Dzienia Bydg.“. Uprasza się o jak najliczniejszy udział wszystkich warstw miejscowego obywatelstwa.

Cedula urzędowa giełdy pieniężnej w Poznaniu.

POZNAŃ, dnia 29 sierpnia 1930 roku.
50% Pożyczka konwersyjna 00,00—54,75
80% dolarowe listy Pozn. Ziemstwa Kredyt. 00,00—96,50
40% listy zastaw. Pozn. Ziemstwa Kredyt. 41,00—00,00
50% Pożyczka premjowa serja II 62,00—63,00
Bank Zw. Sp. Zarob. 71,50—72,50
Tendencja: Utrzymana.

Bank Polski płacił w dniu 30 bm. za:

dolary amerykańskie	8,85—8,86
funt sterlingów	43,23
franki szwajcarskie	172,59
franki francuskie	34,91½
marki niemieckie	212,00
guldeny gdańskie	172,86
szylingi austriackie	125,44
liry włoskie	46,51
korony czeskie	26,34

Notowania Giełdy Zbożowej i Towarowej w Poznaniu.

POZNAŃ, dnia 29. 8. 1930 roku.
płacono za 100 kg. w zł.

Żyto	20,00—20,50
Pszonica	30,25—32,00
Jęczmień przemiałowy	21,60—24,00
Jęczmień browarowy	26,90—28,00
Owies	17,50—19,50
Mąka żytnia 65 proc.	00,00—32,00
Mąka pszena 65 proc.	50,50—53,50
Otręby żytnie	12,50—13,50
Otręby pszenne	15,50—16,50
Rzepak	47,00—49,00
Groch Viktorja	38,00—43,00
Groch polny	00,00—00,00
Groch Folgera	00,00—00,00

Giełda warszawska

dnia 29 sierpnia 1930.

Papiery Państwowe i obligacje
4-proc. poz. inwest. . . 000,00 113,00 000,00
5-proc. poz. premj. dol. . 000,00 061,50 059,75

Akcje w złotych:
Bank Polski . . . . . 000,00—168,50
Siła i Światło . . . . . 000,00—073,00
Chodorów . . . . . 000,00—127,00
W. T. F. Cukru . . . . . 00,00—34,75
Modrzewów . . . . . 8,75—9,00
Norblin . . . . . 40,00—000,00
Haberbusch . . . . . 122,00—123,00
Tendencja niejednolita.

Stan wody na Wiśle dnia 30 sierpnia: Płock 1,49; Toruń 1,75; Fordon 1,85; Chełmno 1,76; Grudziądz 2,04; Korzeniewo 2,46; Piekło 1,94; Tczew 1,92; Einlage 2,40; Schievenhorst 2,50.

DZIAŁ GOSPODARCZY.

O uzdrowienie gospodarki europejskiej.

Brak rynków zbytu dla produkcji rolnej przyczyną zastoju w przemyśle.

Na konferencji państw rolniczych w Warszawie rumuński minister Madgearu stwierdził, że obecny kryzys rolniczy ma charakter wyraźnie europejski.

Konkurencja zamorska zbóż powiększyła znacznie niedomagania Europy, wywołując nadprodukcję w dziedzinie przemysłu i rolnictwa.

Kraje przemysłowe nie mogą znaleźć dostatecznego rynku zbytu w europejskich krajach rolniczych z tego powodu, iż możliwość robienia zakupów przez rolników europejskich została nagle zmniejszona przez niższą cenę produktów rolnych, wywołaną konkurencją krajów zamorskich.

Z drugiej strony europejskie kraje rolnicze nie mogą lokować swych normalnych nadwyżek produktów rolnych z powodu

różnego rodzaju ograniczeń i granic celnych,

stawianych przez europejskie kraje przemysłowe w celu ochrony własnego rolnictwa przeciw konkurencji zamorskiej.

W ten sposób Europa walczy z trudnościami, wywołanymi

zastojem w przemyśle, który z dnia na dzień się zwiększa

oraz pod ciężarem deficytowej gospodarki milionów producentów rolniczych.

Należy stwierdzić, że w obecnych warunkach byłoby zupełnie bezcelowe zatrzymać się na omawianiu sposobów racjonalizacji produkcji rolnej. Dopóki rolnictwo europejskie nie będzie miało zapewnionego rynku zbytu i nie będzie rozporządzało tanimi kredytami, dopóty wszelkie zabiegi o racjonalizację będą bezowocne.

Aby ta międzynarodowa konferencja uwieńczona została pomyślnym rezultatem, należy przedewszystkiem wspólnie opracować sposoby zapewnienia naszemu rolnictwu korzystnych rynków zbytu, i

tanich kredytów dla rolnictwa.

Aby zapewnić rolnictwu europejskiemu normalny zbytu produktów na

rynki europejskie, należy przebiec kolejno etapy, zaczynając od porozumienia gospodarczego regionalnego, przemierza lub unij celnych między państwami rolniczymi i przemysłowymi, należącymi do jednego wspólnego rejonu ekonomicznego. Stworzy się w ten sposób większość jednostek gospodarczych, realizując hasło racjonalizacji gospodarczej europejskiej. Jednocześnie kierując się silną wolą praktycznej i natychmiastowej realizacji, winniśmy zająć się wspólnie metodą najstosowniejszą dla usunięcia wzajemnej konkurencji, oraz dla organizacji przez wspólne porozumienie sprzedaży

naszych produktów. Nasi rolnicy potrzebują bardzo kredytów nagiych i tanich, aby uniknąć wysokich procentów i aby móc obniżyć koszt własnej produkcji. Utworzony

bank rozrachunków międzynarodowych zmienia położenie światowej organizacji kredytów i otwiera nowe widoki dla możliwości kredytów rolnych każdego kraju.

To też jedną z ważniejszych treści warszawskiej konferencji jest zbadanie środków, za pomocą których możnaby obudzić zainteresowanie banku rozrachunków międzynarodowych dla sprawy kredytów rolnych.

Przekonany jestem — zakończył minister Madgearu, — iż dojdziemy w ten sposób do kilku pozytywnych wyników, które spowodują **znaczące polepszenie sytuacji rolnictwa** naszych krajów i przyczynią się do postępu na drodze **uzdrowienia gospodarki europejskiej.**

Amerykanie chcą finansować polskie wynalazki.

Grupa amerykańskich kapitalistów Campbell Paterson & Co. Incorporated za pośrednictwem Konsulatu Generalnego w Nowym Jorku zwróciła się do Instytutu Doświadczalnego w Poznaniu z propozycją finansowania wybitnych patentów polskich. Dla załatwienia formalności i podpisania odpowiednich umów udaje się do Stanów Zjednoczonych dyrektor Instytutu p. Bajkowski. Jak się dowiadujemy, w Insty-

tucie złożony jest szereg wynalazków budzących poważne zainteresowanie zagranicą. M. in. zgłoszone są wynalazki metody wytwarzania superfosfatu bez udziału kwasu siarkowego, zaprawy katalizyczne do trudno przyswajalnych nawozów sztucznych, jak azotniaki i inne, wynalazek metody wytwarzania karbonawozów, lampy elektryczne o zmiennych kolorach światła i wiele innych.

Jak się przedstawia wywóz żyta polskiego?

W bieżącym roku gospodarczym t. j. od 1 sierpnia r. ub. do 1 lipca r. b. wywieziono z Polski żyta 310.659 ton, z czego w maju r. b. wywieziono 23.814 ton, w czerwcu 18.026 ton, i w lipcu około 15.000 ton.

Import niemieckiego żyta w maju do Polski wynosił 1.645 ton, w czerwcu i w lipcu z Niemiec żyta nie importowano.

Wobec niskiego stanu cen eksportowych Niemcy zaprzestały sprzedaży żyta zagranicę i wykonywują poprzednio zawarte kontrakty. Przy tych okolicznościach spodziewać się należy prawie całkowitego wyrównania w obu krajach cyfr eksportowych żyta w bieżącym roku gospodarczym.

Polski obrót zagraniczny pszenicy w maju r. b. był bardzo nieznaczny i zamknął

się w przywozie cyfrą 231 ton, w wywozie 337 ton. W okresie czasu od 1 stycznia r. b. do 1 czerwca r. b. przywieziono do Polski 2.894 ton, wywieziono 8.776 ton, wobec czego nadwyżka wywozu wynosi 5.792 ton, podczas gdy w tym samym okresie czasu ubiegłego roku przywieziono 19.063 ton, wywieziono zaledwie 522 tony, przeto nadwyżka przywozu wynosiła 18.541 ton.

W czerwcu r. b. wywieziono pszenicy 1875 ton, przywieziono zaś 108 ton.

W lipcu r. b., ze względu na niskie cło (11 zł), sprowadziliśmy z Węgier kilkanaście wagonów pszenicy, obecnie zaś z powodu podwyższenia cla do 17½ zł import pszenicy został zahamowany.

Niech cyfry mówią: w roku 1929 sprowadziliśmy w pierwszym półroczu o przeszło 40 procent więcej maszyn, aparatów i przyrządów do Polski, niż w roku obecnym. Bilans handlowy zatem nie wiele mówi. Najważniejsze to **konjunktura wewnętrzna.**

Uwaga całego świata gospodarczego skupia się dokoła

międzynarodowej konferencji rolniczej która zgromadziła poważnych przedstawicieli 8 państw rolniczych w Warszawie. Cieszy nas niezmiernie, że piękna inicjatywa rządu polskiego spotkała się z pełnym zrozumieniem wśród państw, zaproszonych na tę konferencję. Niemcy, wobec nieotrzymania zaproszenia na ten doniosły zjazd ministrów rolnictwa, z lekceważeniem wyrażają się o konferencji warszawskiej, aczkolwiek nie mogą zataić swego niezadowolenia i niepokoju. Jednakże — jak to stwierdził minister Janta-Polczyński — konferencja ta nie ma jakichkolwiek ukrytych tendencji i myśli politycznych a przedewszystkiem nie zwraca się przeciwko krajom przemysłowym, jak Niemcy, lecz przeciwnie stara się zacieśnić węzły gospodarcze pomiędzy poszczególnymi krajami. Ma ona zatem

w myśl idei paneuropejskiej Brianda stworzyć trwały związek państw rolniczych wschodnio-środkowej Europy. Jakie są powody zwołania konferencji? Wskutek słabej organizacji i produkcji rolnej uniemożliwiono jest dotychczas odpowiednie regulowanie zbytu nadwyżek podaży w stosunku do popytu.

Jeżeli przemysłowiec, produkujący artykuły fabryczne, stwierdza, iż z powodu nad-

Kulisi chińscy

nie mają tak ciężko jak polski obywateli

Minister Janta-Polczyński zwiedza gospodarstwa rolne na Wołyniu.

Minister rolnictwa dr. Leon Janta-Polczyński wyjechał na Wołyń celem dokonania inspekcji. P. Minister zlustrował organizacje rolnicze, gospodarstwa wzorowe, lasy państwowe, meljoracje, stacje ochrony roślin, szkoły rolnicze oraz liceum krzemienieckie.

P. Minister zabawi na inspekcji cztery dni. Trasa objazdu prowadzić będzie przez: Kiwerce, Różyszcze, Luck, Dubno, Białokrynicę, Krzemieniec i Równa.

Nowe stanowisko Younga.

Young ustąpił ze stanowiska gubernatora Federal Reserve Board. Miaonowany on został dyrektorem Federal Reserve Bank w Bostonie.

Wywóz wołowiny z Polski do Francji.

Od dłuższego czasu ceny wołowiny we Francji utrzymują się na bardzo wysokim poziomie skutkiem czego francuscy importerzy mięsa zwrócili się do firm polskich z zapytaniami o eksport mięsa wołowego z Polski. Byłoby pożądane, aby poważniejsze firmy eksportowe polskie zainteresowały się tą sprawą i podjęły żywszą akcję eksportową.

Wywóz cukru zmniejszył się.

Zbyt cukru na rynku wewnętrznym w lipcu r. b. wykazał pewien wzrost, osiągając 38.920 ton wobec 37.766 ton w lipcu r. ub.

Natomiast eksport cukru w lipcu, wobec niepomyślnych konjunktur na rynkach światowych wykazał spadek, obniżając się do 13.610 ton, wobec 16.713 ton w lipcu ubiegłej kampanji.

Tydzień gospodarczy.

Przysłowiowy „sezon ogórkowy” już zanika. Długotrwała posucha polityczna już ustąpiła, wobec gromów rzuconych niespodziewanie przez naszego polskiego Jowisza. Marszałek Piłsudski objął ster rządów w okresie groźnego dla całego państwa, rozpaczliwego położenia gospodarczego. Z radością powitano ten fakt, jako zapowiedź prawdziwej sanacji chorego naszego organizmu państwowego. Tymczasem

ostatnie wynurzenia marsz. Piłsudskiego

nie rokuja nic dobrego. Zamiast wyraźnego i jasnego planu gospodarczego, tak koniecznego w obecnych ciężkich chwilach krytycznych, nastąpił nowy napad na Sejm i przedstawiciele ludu. Pożądana atmosfera spokoju, o którą walczy nasze pismo i współpracy rządu z parlamentem w takich warunkach jest nie do pomyślenia.

Ta niepewna sytuacja polityczna uniemożliwia oczywiście jakiegokolwiek uzyskanie większej pożyczki zagranicą. A głód kapitału, tego podstawowego czynnika produkcji, daje się w naszym gospodarstwie narodowym bardzo dotkliwie we znaki.

Ścisłe zespolone z kredytem jest pojęcie zaufania. Bez zaufania niema kredytu i wszelki dopływ kapitałów ustaje. Śmiało też dzisiaj możemy powiedzieć, że kryzys gospodarczy w Polsce, to w pierwszym rzędzie

kryzys zaufania

Rynek wewnętrzny stale szczupleje, obroty handlowe zmniejszają się w zastraszający

sposób i produkcja się kurczy, gdyż zostało podważone zaufanie w nasze stosunki gospodarcze. Banki z największą ostrożnością udzielają kredytu i dyskontują tylko pierwszorzędną materjał wekslowy, producent nie ufa hurtownikowi, a hurtownik znowu podaje w wątpliwość wypłacalność poszczególnego drobnego kupca. Wobec ogromnej liczby nadzorów sądowych, zawieszania wpłat i akordów (**uczciwych konkursów u nas niemal wcale niema**, co jest bardzo symptomatyczne dla stosunków polskich) ryzyko jest wielkie. Przez to wytworzyły się nawet takie stosunki np. w branży włókienniczej, że sprzedaje się towary tylko za gotówkę. Przyczyną takiego niesłychanego stanu rzeczy jest

długotrwała zła konjunktura gospodarcza. Sezon letni wypadł w handlu gorzej, aniżeli prorokowali to najwięksi pesymiści (czarnowidze). Obroty w handlu i przemyśle nawet w części nie osiągają poziomu obrotów zeszłorocznych. W niemalym stopniu przyczyniło się do tego katastrofale położenie w rolnictwie i zupełny niemal zanik zdolności nabywczej ludności wiejskiej. Liczba bezrobotnych nieznacznie tylko zmalała wobec tak poważnego skurczenia rynku wewnętrznego. Jeżeli natomiast rząd wysuwaniem aktywności naszego bilansu handlowego (t. zn. że więcej wywozimy za granicę niż przywozimy do kraju) stara się przez prasę sanacyjną, niewolniczo mu oddana, zakryć ngdę gospodarczą wewnątrz w państwie, to takie tuszowanie rzeczywistości obliczone być może tylko na naiwność obywateli. Nie mamy ostatecznie zaco sprowadzać towarów zagranicznych a inwestycje chwilowo wiele nie po-

Dr. med. Franciszek Czajkowski
ul. Gdańska 158
wrócił
22343) i wznowił przyjęcia lekarskie.

Wróciłam
Dr. med. Irena Umbreit
Specjal. chorób dziecięcych.
Przyjmuje tylko pacj. prywatnych Banku
Polskiego i Fund. Ubezpieczeń.
22306) Godz. 11-1 i 3-5
ul. Grunwaldzka 8, telef. 191.

PUDELECZKA
do bytlingów, serów oraz wszelkich innych
artykułów wyrabia
22348) **FABRYKA SKRZYŃ**
Alfred Wiśniewski
Bydgoszcz, Nakielska 22. Telefon 22-62.

Uchwała. Celem rozpoznania wniosku kupca Ignacego Pestki z Łąga właśc. firmy Pomorski Dom Handlowy o odroczenie wypłat po myśli rozp. Prez. Rzplitej z dnia 6 marca 1928 roku o zapobieganiu upadłości wyznacza się przed Sądem Powiatowym w Czernsku rozprawę na dzień 9 września 1930 r. o godz. 12-ej pokój 12, na którą mogą przybyć wierzyciele celem udzielenia sądowi wyjaśnień. Czernsk, dnia 8 sierpnia 1930 roku. 22325 **Sąd Powiatowy.**

Obwieszczenie.
Podaję do publicznej wiadomości, że nominacja **p. Marjana Bema** na stanowisko Komisarza Kasy Chorych miasta Bydgoszczy, wystawiona przez Okręgowy Urząd Ubezpieczeń w Poznaniu dnia 4 września 1929 r. utraciła swoją ważność z dniem 10 lutego 1930 r. t. j. z chwilą odwołania p. Bema z zajmow. stanowiska. **Poznań, dnia 29 sierpnia 1930 r.**
Okręgowy Urząd Ubezpieczeń w Poznaniu.
22314) Dyrektor: (—) Barański.

Licytacja.
W poniedziałek, dnia 1. 9. br. o godz. 10-tej przed południem, sprzedawać będą przy ul. Podwale 15 **powóz - polowczyk wóz piekarski, prawie nowy i wagę przesuwankową.**
Michał Piechowiak, zaprzys. licytator i taksator
Długa 8 i Grodzka 23, telefon 1651. (22390)

ciąg dalszy
licytacji upadłościowej
przy ul. Batorego 5.
W poniedziałek, dnia 1 września o godz. 2-giej po południu sprzedawać będą **damską i męską konfekcję oraz galanterję w partjach** dalej od godziny 3-ciej po południu pojedynczo na sztuki oraz całkowite **urządzenie sklepowe.**
Michał Piechowiak, zaprzys. licytator i taksator
Długa 8 i Grodzka 23, telefon 1651. (22389)

Samochód
(Lanzia) otwarty i kryty 4-osobowy sprzedawany celem nabycia 6-osobowego tej samej marki (22400)
Seifert i Förster, Bydgoszcz, Gdańska 156.

Poważna fabryka obróbki drzewa
wyrabiająca drzwi, okna i urządzenia wewnętrzne
poszukuje dzielnego, dobrze wprowadzonego

przedstawiciela
na Gdynię.

Szczegółowe oferty z życiorysem i zapoznaniem referencji pod „Fabryka“ do Dz. Bydg. (22324)

Poszukująca pracy inteligencja!

(panie i panowie) znajdzie stałe zatrudnienie w znanej instytucji handlowej jako podróżujący. Wynagrodzenie: wysoka prowizja. Dla zdolnych prócz prowizji premja do zł 100 miesięcznie. (22363)
Pierwszeństwo mają ci, którzy już podróżowali.
Osobiste zgłoszenia z świadectwami w **sobotę poniedziałek 15-17, ul. Gdańska 125, parter.**

Sprzedam lub wydzierżawię ogród owocowy i warzywny, zabudowanie, wolne mieszkanie nadające się na rozbudowę. Zgłosz. Łaszewski, Grudziądz, Chelmińska 26. 22335

Skład (12767) z przyległym pokojem nadającym się na każdą branżę lub takowy jako mieszkanie oddam. Również regały z szufladami sprzedam. Gospodarz, Nowodworska 40.

Największy Specjalny Magazyn Wykwintnej Odzieży
męskiej i chłopięcej
poleca
Nowości jesienne
z nowoczesnych materiałów **piaszcz** modne fasony
ubrania
Leon Konieczka
Gdańska 26 Bydgoszcz Telefon 2196
Na nowy rok szkolny polecam w wielkim wyborze **mundurki szkolne, piaseczki i ubranka sportowe.**
22327

Hotel „Królewski Dwór“
właśc. St. Klarowski
Grudziądz Telefon 323
Telefon 76
Od poniedziałku, dnia 1 września
począwszy, koncertować będzie w moich pierwszorzędnych lokalach **artystyczny zespół orkiestry salonowej**
pod batutą kapelmistrza i kompozytora
Wacława Kaczmarska
We wtorki i piątki dancing, w niedziele i święta **Matiné i Five o'clock tea.** — Stale na składzie: Piwo Pilzneńskie „Prazdroż“.
(22326)

Przed użyciem — Po użyciu.
Krem i mydło „Kosmos“
usuwa pod gwarancją **złote plamy, przyszczo, wagi, jak i wszelkie nieczystości cery** (11637)
Krem 2.50 i 5. — zł., mydło 2. —
Do nabycia tylko w firmie „Kosmos“ Drogerja i Perfumerja J. Guma, Dworcowa 19.

Obiad z 3 dań 1,50 z kaczka 2,00
Obiad z 4 dań 2,50 z kaczka 3,00
Rosół z pulpetami
Zupa oxtail
Sztuka z beszamelem
Ozór wołowy w sosie chrzanowym
Zrazy zawiłane lub cumber cielęcy z jarzynką 22397
Kaczka z modrą kapustą, kompot, kawa.
Restauracja Hotel Lening
Bydgoszcz, Długa 56.

Specjalny skład i fabrykacja czapek.
Najstarsza firma w tej branży w Bydgoszczy poleca (22272)
czapki dla wszelkich szkół
leśniczych, kontr. skarbowych, strażaków, klubów automobil., wojskowych, powstańców oraz wszelkie oznaki i przybory mundurowe. Szable i pasy oficerskie.
Patki przepisowe dla urzędników pocztowych kontr. Skarbowych i Kolejowych.

H. Bunn i Syn
Bydgoszcz
ul. Gdańska nr. 153.
Tel. 2066.
Wysyłka pozamiejscowa.

Fachowiec drzewny
kierownik tartaku, eksploatator lasów i brakarz drzewa eksportowego (bale, kopalniki i drugi teleg) poszukuje posady, Of. pod „J. E.“ do filji Dz. Bydg. 12740

Piec
kafłowy na sprzedaż. Paderewskiego 14, II p. (22354)

Doktor M. Obniski 12221
powrócił
Choroby wewnętrzne i nerwowe od 9-10 1/2 i od 3-4 1/2
Koliątaja 5, Tel. 1220.
Poniedziałki i czwartki przyjęć niema.

Piegi - plamy - wyrzuty
usuwa krem i mydło
„Benegnina“
Puder Benegnina jako konieczny dod. nadaje cerze przepiękny wygląd i naturalną świeżość. Cena kremu 2 zł., mydła 1,50 zł., pudru 1 zł.

Magister Jan Stenzel, apt.
apteczka pod Łabędziem
Grudziądz, Rynek 10, Tel. 142.
Wszędzie do nabycia.

POLECENIA
Krawcowa 22265
dobra poleca się po za dom także na wieś. A. Spychałówna, Graniczna 11a.

Obuwie
eleganckie trwale po cenach korzystnych poleca Liwa, teraz Gdańska 39 w domu apteki pod Aniołem. 22262

Abażury
pajace, szkielety wykonuje szybko i tanio Kozłowska, Gdańska 44. (12828)

Przyjmuje
prasowanie w dom i poza dom po niskich cenach. Babiawieś 15, Rona. (12808)

Najmodniejsze
wykonanie garderoby damskiej. Czajkowska, Plac Wolności 2, I ptr. (12829)

Wózki
dziecięce, najnowsze modele poleca fabryka wózków dziecięcych, „Sport“ Sp. z ogr. odp. Bydgoszcz, 3 Maja 19. Wykonuje reperacje. Hurt. 12792

SPRZEDAŻ
Przetarg
przymusowy. Dnia 1. września o g. 9 sprzedam przy ul. Fredry 7, I p. najwięcej dającym za gotówkę: ubranie smokingowe. Kucharz, komornik sądowy. 22404

Place 12834
budowlane sprzedam tanio. Gdańska 101. Gospodarz.

NAUKA
Kroju
damskiego i męskiego udziała doskonałym systemem własnym. St. Lewandowski m. krawiecki. Jagiellońska 53. (12787)

POSADY WOLNE

Służąca
z dobrmi świadectwami potrzebna. Sikorska, Garbary 22. (22361)

Służąca
do wszystkiego z dobrem gotowaniem i praniem natychmiast potrzebna. D-ra E. Warmińskiego 15 I p. wprost 12809

Potrzebne
dziewczę do gabinetu od 16 do 18 lat. Zgłosz. od 6-8 popoł. Jeżewski, Dworcowa nr. 94. (12733)

POSADY POSZUKUJĄ

Szofer-służarz
sumienny, trzeźwy poszukuje posady. Trzy letnia praktyka dyplom czerwoną. Łask. oferty do filji Dzień. Bydg. pod „A. 3.“ (12731)

Panienska
w y u c z o n a gotowania szuka posady zaraz. Of. proszę składać pod „P. W.“ Dzień. Bydg. (22346)

Cholewkarz
poszukuje posady zaraz lub później. Brodnica n. Dr. Przykop 31, u Kilańskiego. (22412)

Modelarz
rutynowany samodzielny, poszukuje posady zaraz lub od 15. Oferty do filji Dzień. Bydg. pod „Modelarz“. 12799

MIESZKANIA

Pokój
z kuchnią zaraz wprost od gospodarza poszukuje, czynsz zgóry za rok. Oferty do Dziennika Bydg. pod „K. R.“ 12776

Mieszkanie
2 pokoje z kuchnią. Dworcowa przy Gdańskiej za wypożyczeniem 1500 zł. do wydzierżawienia. Of. do filji Dzień. Bydg. pod „M.“ (12728)

Poszukuje
małej ubikacji na cichej przemysł. Of. „Ubikacja“ do filji Dzień. 12799

Zamienię
3 pokojowe mieszkanie na takie same ul. spokojnej Dworcowa 63 II. p. 12788

POKOJE

Doży
umebl. pokój dla dwóch panów lub małżeństwa z urządzeniem kuchni do wynajęcia. Sw. Trójcy 22a, I prawo. (12780)

Stacja
tanio Grodzka 4. 12754

Pokój
na 1 lub 2 osoby Staszica nr. 5 I prawo 12807

Pokój
z osobnym wejściem wynajmę. Chołnowskiego nr. 10. 22371

Pokój
dla małżeństwa lub panów. Chelmińska 16. 22398

Pokój
umebl. dla pań w dobrym domu do wynajęcia. Zduny 6a, II ptr. 12729

Pokój
dla pana bez pościeli do wynajęcia. Obejrzeć można od godz. 8-11 i po godz. 6 wiecz. Chrobrego 7, II prawo. 12745

2 pokoje
umebl. dla lepszego małżeństwa. Sienkiewicza 13, II ptr. pr. (12764)

Pokój
frontowy oddam przy Placu Wolności. Gimnazjalna 1, II. 12740

Pokój
umeblowany wynajmę. Marszałka Focha 41 III. prawo. 12797

Pokój 22373
dla dwóch lepszych panów. Wileńska 7, II prawo

Pokoik
umeblowany do wynajęcia. Kościuszki 11. (12775)

Pokój
umebl. front. osobnd wejście dla solidnego pana do wynajęcia. Plac Kościuszki 1-2, Bl. IV. part. lewo. (12755)

Pokój
umeblowany do wynajęcia. Cieszkowskiego 17, I ptr. lewo. (12793)

Pokój
umeblowany zaraz, może być utrzymanie. Ulica Cieszkowskiego 17, II l. Breitenwald. (12778)

Pokój
duży słoneczny do wynajęcia. 3 Maja 21. Sikorska. (12768)

Umeblowany
pokój do wynajęcia też dla uczniów. Cieszkowskiego 12-13 II pr. (12801)

Pokój
w śródmieściu do wynajęcia. Gdańska 162, podwórze, I prawo. (12773)

Umeblowany
pokój. Przyrzecze 24, II. 22395

Pokój
dobrze umebl. dla intelig. pana do wynajęcia. Adr. wskaże filja Dzień. Bydg.

Do wynajęcia
pokój umebl. frontowy z balkonem. Pomorska 42, II ptr. front. 12740

Pokój
umeblowany do wynajęcia. Kanałowa 3, II l. (22392)

Pokój
do wynajęcia z utrzymaniem Cieszkowskiego 17, II piętro, Szymańska. (12743)

Pokój
skromnie umeblowany dla jednego lub dwóch panów. Paderewskiego 33, wysoki parter. (12796)

Pokój
umebl. do wynajęcia. Gdańska 142, II p. (12816)

Pokój
umebl. Plac Piastowski nr. 4, I. (12817)

Umeblowane
pokoje. Sienkiewicza 12, I piętro. (12815)

Pokój
umebl. z urządzeniem kuchni dla małżeństwa do wynajęcia. Śniadeckich 24, II lewo. 22393

Pokój
wynajmę inteligentnej osobie. Chwytywo 15, II p. lewo. (22394)

Pokój (12813)
dla pani lub uczenic może być z urządzeniem kuchni. Sienkiewicza 51 I ptr. pr.

Umeblowany
pokój, niekrepująca wejście dla 1-2 lepszych panów do wynajęcia. Podgórna 24, I pr. (22357)

Pensje
dla uczennic. Sienkiewicza 17, parter prawo. (12826)

Pokój
amebl. dla dwóch lub jednego pana do wynajęcia. Gdańska 72, II p. I. (22400)

Pokój
umeblowany frontowy osobne wejście do wynajęcia. Śniadeckich 6, II l. 12748

Pokój (12811)
umeblowany z osobnym wejściem do wynajęcia. Pomorska 31, II prawo.

Pokój
umeblowany z urządzeniem kuchni. Siemiradzkiego 9, I prawo. (12752)

Stacja
dla dwóch uczni, Śniadeckich 11, oficyna Januszewska. 12771

Pokój
dobrze umeblowany do wynajęcia. Nakielska 8, II pr. (22402)

Pokój
umebl. do wynajęcia. Kościuszki 58, II piętro prawo. 12820

Stacja
u nauczycielki dla 2 młodszych uczennic ze stałą pomocą w nauce. Sienkiewicza 44, II lewo. (12804)

Pokój
umebl. ładny, słoneczny, z osobnym wejściem do wynajęcia. Herm. Franko 9, oficyna, I piętro, lewo. (12789)

Pokoje
wynajmę najlepszym paniom Wiatrakowa 9, I ptr. prawo. 22356

Pokój
ładnie umeblowany do wynajęcia. Gdańska 66. Ristau. 12794

Pokój
męski, jadalnia korzystnie na sprzedaż. Kościuszki 58. Hłady. 12819

Stacja
dla ucni Plac Piastowski 12 parter prawo. 12750

Pokój 12765
osobne wejście dla pana Świętojańska 14 II p.

Pokój
umebl. z centralnem ogrzewaniem dla 1 lub 2 panów do wynajęcia. Sw. Trójcy 10 dom boczny part. (22399)

Pokój (22397)
dla ucni lub uczennic z utrzymaniem, kuchnia warszawska, osobne wejście. Dworcowa 53, II p.

Ładny
słoneczny pokój z osobnym wejściem dla jednego lub dwóch panów do wynajęcia. Marszałka Focha 35, I prawo. (22401)

Pokój 12779
dla pani lub uczennic. Wileńska 12 parter lewo.

RÓŻNE
Natychmiast (12730)
kup abonament na obiady, kolacje w Kawiarni Ziemiańskiej, Pomorska 5. Tam już dziś wszyscy jadają.

Obiady
smaczne i tanie 1,10 zł., abonament taniej, śniadania, kolacje od 1,20 zł. poleca „Pomorzanka“, Pomorska 47. 12774

Obiady
smaczne i zdrowe dla ucni. Reja 2. (12770)

Zguba
Dnia 8 bm. pomiędzy godziną 21 a 22 na szosie Mrocza Nako zgubiłem granatowy piaseczek damski. Uczciwego zualęczę proszę o zwrot za wynagrodzeniem. Walczak, Gąsawa. 12741

Ostrzeżenie.
Unieważniam weksel na 500 zł., blanko-wystawca Maksymilian Ryterski, który został skradziony oraz z torebkę dnia 27. bm. Tafelska. 12753

Pamiętaj!

że od dnia 9 września r. b. rozpoczynają się

ciągnięcia V. klasy

21 Polskiej Państwowej Loterii Klasowej

i trwać będą o 14 października r. b.

Wygrane: 350.000 zł. 250.000 zł. 150.000 zł.
10.000 zł. 75.000 zł. i t. d.

22142)

Radjo

PHILIP, MARCONI
kompl. instalacj. od 100 do 6000 zł.
Spec. wzmacniacze dla ogrodów, hoteli
i restauracji. góniki elektro-dyna-
miczne, komlacje gramofon radjo.

Całkowita elektryfikacja instalacji.

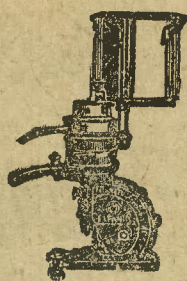
Żądajcie demonstracji w domu bezobowiązk. kupna.
Dogodne warunki spła do 12 miesięcy.

„RADJOLAVOX“ Zakład ratof techniczny
Bydgoszcz, ulica Królowej Jadwigi nr. 10, telefon 2101.

Meble

jadalnie, sypialnie i po-
koje męskie dębowe, orze-
chowe, palizandrowe i so-
snowe, także różne meble
pojedyncze i wyścielane
w wielkim wyborze na
dogodnych warunkach,
najtaniej poleca (21518)

Zieliński
Bydgoszcz
ul. Śniadeckich 43
Tel. 1707.

Oryginalne

szwedzkie wirówki

o sławie światowej

Cynkowany parnik „GLORJA“
Masielnice stalowe „GLORJA“
Masielnice drewniane
Maszyny do szycia

do nabycia na 1-roczone spłaty

U A. i F. KRZYWOSZYŃSKI

Nakło n/Not. Rynek 67.

— Agenci do sprzedaży mogą się zgłosić. —

(21927)

Żądajcie wszędzie ORCASÓW GUMOWYCH

nowej marki

„GLOBUS“

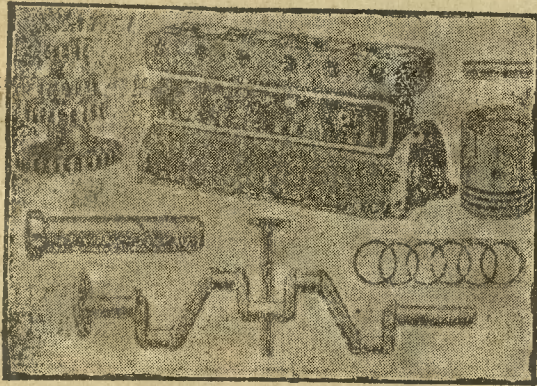
sporządzonych z pierwszorzędno materiału, są one najtrwał-
sze i najtańsze. Gwarantujemy 3 miesięczną wytrzymałość
w noszeniu, każdą parę zniszczoną w krótszym czasie za-
mienia się na nową.

UWAGA. Reklamowe piłki bezpłatnie. (22148)

Warsztaty

(14985)

Kadry 8. Dywizjonu Samochodowego
Telefon nr. 20-14. Bydgoszcz ul. Artyleryjska 10

Szlifowanie

bloków cylindrowych i wałów,
— naprasowanie masywów —

Remont samochodów i motocykli

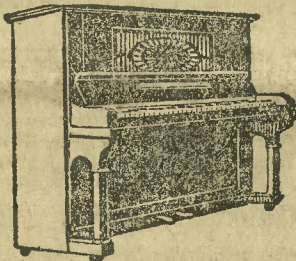
Bezpłatnie!

Redaktor Szyller-Szkolnik (autor
prac naukowych), określa charakter
zdolność i przeznaczenie bezinteresow-
nie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc
urodzenia, otrzymasz analizę darmo.
Poznasz kim jesteś, kim być możesz.
Warszawa, Psycho - Grafolog
Szyller - Szkolnik, Nowowiejska
nr. 32, m. 6. Znaczkami pocztowymi
75 gr. na przesyłkę załączyć. Przyjęcia
osobiste płatne godz. 11—7 wieczór.

Wielki wybór

PIANIN

w doskonałym gatunku poleca

B. Sommerfeld

największa w Polsce fabryka pianin
BYDGOSZCZ

ul. Śniadeckich 56 - tel. 883 i 458

Fija: GDAŃSK, Hundegasse 112

Fija: GRUDZIĄDZ, ulica Grablowa 4

Dotawca Państw. Konserwatorium
Muzycznego w Katowicach 28975

Jako fachowiec muzyki i znawca różnych
fabrykatów stwierdzam z największym zado-
woleciem, iż instrumenty fabrykatu firmy
B. Sommerfeld pod względem dźwięku jak
i mechaniki są pierwszorzędne i mogą takowe
każdemu reflektantowi gorąco polecić.

(—) Emil Bergmann
Profesor Konserwatorium Winterfelda.

Najnowsza moda.

Corselette od 23.00 zł pocz.
noszą wszystkie panie, które bez wszelkiego mył-
żenia na budowę ciała chcą smukło się okazać.

Elastyczna przepaska na biodra od 7.50 zł
nieprześciągająca w noszeniu i formie.

Biustonosze od 1.00 zł pocz.
w dobrym wykonaniu,
także stosowne na najkorpulentniejsze osoby.

Wykonanie na miarę. — Przyjmuje się bieleżną gorszo-
tą i reperacje. — Artykuły higieniczne.
Kolekcje do wyboru myślamy chętnie.

Fachową poradę przy rzetelnej obsłudze spotkacie tylko
w naszym specjalnym składzie gorsetów

„Imperial“

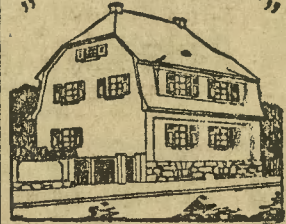
Gdańska 162 Bydgoszcz Gdańska 162

22153

obok Hotelu Pod Oriem.

„Własna osada“

Udzielamy bezprocentowych pożyczek na budowę i na spłatę hipoteki!

Potrzebny własny kapitał 10—15% od kwoty po-
życzkowej, który oszczędzić można w małych ratach
1931) miesięcznych, amortyzacja 6—8%.

„HACEGE“ e. G. m. b. H. Gdańsk, Hansaplatz 2b.

Informacyj udziela: W. Biebler, Bydgoszcz, Marsz. Focha 23/25.

ZEGAREK ZE ZŁOTA

amerykańskiego

nie różniąc się od prawdziwego złota 14-o kar.

tylko złotych 7.95

(zam. zł 303.—)

Uwaga: Zegarki nasze nie należy porówny-
wać z innymi tak szumnie reklamowanymi.

Na listowne zamówienie wysyłamy natych-
miast elegancki piaski zegarek, chód
dźwięczny, z 8-letnią gwarancją, 2 szluki
zł 15.—, 4 szt. 29.50, 6 szt. 43.50. Lepsi
gatunek 10.50, 13.—, 18.—, 24.—, 30.— zł.
Ze świeżym cyferblatem 9.50, 12.—, 15.— i 18.—. Zegarek kryty
anki z trzema kopertami amerykańsk. 16.—, 19.—, 24.—, 28.—
i 35.—. Zegarki na rękę męskie i damskie amerykańskie 15.—
17.—, 20.—, 24.—, 28.— i 35.—. Łańcuszki z ameryk. złota 2.—
4.— i 6.— zł. Takież zegarki lak rysunek niklowe: 5.75, 2 szt.
10.50, 4 szt. 20.—, 6 szt. 29.75. Budziki stolowe 10.50, 12.50 i 14.50.
Za kosztą przesyłki płaci kupujący.

Światowa Firma „Chronometre“ Warszawa

skrzynka pocztowa 939 oddział 109.

Otrzymujemy setki listów dziękczynnych jako dowód dobroci
naszych zegarków. (20311)

Żelazo, blachę, gwoździe,

osie i buksy do wozów
odkładnie, lemieszce
podkowy

śruby i nity (23397)

poleca po przystępnych cenach

Fa. JULJ. MUSOLFF

Tow. z ogr. poręką

ul. Gdańska 6 BYDGOSZCZ Tel. 26 i 1650

Rzadka okazja!!!

(22151)

Nowocześnie urządzona kawiarnia i restauracja
bez alkoholu, w większym mieście na Pomorzu
przy ruchliwej ulicy, z powodu wyjazdu zaraz
na sprzedaż. Cena z urządzeniem lokalu, kuchni
i kompl. urządz. 3 pok. miesz. zł. 14.000,—
Oferty do Dzien. Bydgoskiego pod „Pomorze“.

Skład (blawatów)

Konfekcji i krótkich towarów jest zaraz lub
później do wudzierzawienia. (21783)

Leon Neuman
Świecie n./W. (Pomorze).

Joehnego młocarnie motorowe

z idealnym łożyskowaniem
kulkowym, smarowaniem pod
ciśnieniem, podwójnym oczy-
szczaniem z dwoma wielkimi
wentylatorami (bez wiatru ssą-
cego), odwołnikami i wszel-
kimi najnowszymi ulepszeniami
polecają zależnie od wielkości
od zł 5.150

włącznie cła z natychmiastową
dostawą z składnicy w Bydgoszczy

Bracia Ramme, Bydgoszcz

Św. Trójcy 14b. (19242) Telefon nr. 79.

Wróciłem
Dr. Kawczyński
lekarz specjalista w chorobach nerwów i mózgu
Bydgoszcz, ul. Sniadeckich 56.

W odpowiedzi
„astrologów z międzynarodową sławą“.
Trzeba upaść na głowę, aby być tak niemądre naiwnym. „Leżący z gwiazd i wskazujący śmierć śmiertelnikom przy ul. Gdańskiej“ (według oryginału), to osobnik, który nie przebiera w środkach, aby zohydzić dobre imię człowieka. W swem ogłoszeniu stara się póżnym kłamstwem przekonać opinię publiczną o swych zdolnościach lekarsko-cudotwórczych. Krowa, która dużo rzezy, mało mleka daje. Takie przysłowie pasuje zupełnie do tego pana „ze sławą międzynarodową“. Osioł też znany jest na obu półkulach, a cóż dopiero pseudo-astrolog z ulicy Gdańskiej. A psie głosy, nie idą pod niebiosa. Stara się ten pasożyt w opinii szkodzić przez twierdzenie, jakoby u niego szukał pomocy w chorobie. Jest to bezcelne kłamstwo, które publicznie piętnuję.
Kasprzewski
Bydgoszcz, ul. Dworcowa 31b.
22063)

NAGROBKI
i pomniki w wielkim wyborze z powodu likwidacji placu niemożliwie tanio. (22211)
„POLON“ Bydgoszcz, Gdańska 107

Przetarg przymusowy.
W dniu 1 września br. o godzinie 10-tej rano sprzedawać się będzie na publicznej licytacji:
urządzenie fabryczne do wyrobu łózek metalowych oraz siatek sprężynowych. przy ul. Senatorskiej 30. (22315)
I. Urząd Skarbowy
podatków i opłat skarbowych, Bydgoszcz m. (lewy brzeg Brdy).

Magistrat miasta Gdyni
rozpisuje niniejszem
przetarg publiczny
na dostawę:
100 ton koksu hutniczego grubego
50 „ węgla opałowego drobnego
50 „ węgla opałowego kamiennego.
Warunki dostawy i zapłaty otrzymać można w referacie Zarządu Majątku Miejskiego Magistratu miasta Gdyni pokój Nr. 31.
Oferty należy składać do dnia 10 września r. b. godz. 12 w wyżej wspomnianym referacie z napisem **„Oferta na opał“.**
Otwarcie ofert nastąpi dnia 13 września r. b. godz. 13. Do oferty należy dołączyć kwit na wpłacone wadium w Głównej Kasie Miejskiej w wysokości 5 proc. oferowanej sumy.
Magistrat zastrzega sobie prawo ceny i dobrowolnego wyboru złożonych ofert. (22312)

5 dni na próbe (22134)
Wysyłamy do każdej miejscowości na najdogodniejszych warunkach, **kamgarny, bostony, rypsy, jedwabie, koldry watawe, płótno pościelowe, stolowe i nabełzine, gotowe ubiory** it. d. z warunk. odesłania z powrotem, gdyby się towar nie podobał.
Towary sprzedajemy na dogodnie spłaty miesięczne od zł 10. Żądajcie cennik bezpłatnie.
ŁÓDZKI EXPORT WŁÓKIENNICZY - ŁÓDŹ 2, ulica Piotrkowska 37.

Poszukuję zaraz
mieszkania
(4 wzgl. 5 pokojowego) możliwie wśródmieściu. Pośrednictwo pożądane. Oferty do Dziennika Bydg. pod **„Mieszkanie 45“.** (22005)

BIADA NAMI RATUNKU!
I dolara za każdą żywą pluskwę
znalezioną po przeprowadzeniu dezynfekcji preparatem „FUMIGATORE CIMEX“, przy zastosowaniu się do sposobów użycia, wypłacamy natychmiast. — „FUMIGATORE CIMEX“ jest świecą dezynfekcyjną, tępiącą radykalnie w ciągu 5 godzin wszelkie insekty (pluskwy, wszy, mele, karaluchy) i mikroby chorobotwórcze. Posiadamy pochwalne orzeczenia rozliczn. instytucji rząd. i komun. Zakłady Chemiczne-dezynfekcyjne „SALVATOR“, Katowice, Teatrna 10. Tel. 29-01. Do nabycia w aptek. i drog.

Okazja! (22289)
1 stół sklepowy z gablotką czarną i lustrami,
2 stoły sklepowe z szufladami,
1 kasa,
kilka stojaków do konfekcji, regały, większa ilość drewnianych pudełek do galanterji i towarów krótkich, lustra w rozmaitych wielkościach, płyty szklane i wazony, urządzenie mosiężne do okien wystawowych bardzo tanio na sprzedaż. Wiadomość: **Długa 19** w składzie.

Dziś o godz. 4-tej po południu
Otwarcie
KAWIARNI ZWIERZYCKIEGO
Dworcowa róg Sienkiewicza
22294

tylko oryginalne
obniżyło znacznie ceny
wszystkich części zapasowych niektórych do 35%
W własnym swoim interesie winien każdy posiadacz samochodu Chevrolet nabywać wyłącznie **oryginalne części zapasowe** sprzedawane **w Bydgoszczy jedynie przez moją firmę.**
W razie używania podrobionych części traci się nie tylko możliwość wykorzystania swoich praw z tytułu gwarancji, lecz naraża również w poważnej mierze życie i zdrowie pasażerów.
Zamówienia piśmienne lub telefoniczne wykonuje się w przeciągu 8 godzin. 22162

E. STADIE - AUTOMOBILE
Tel. 1602. Bydgoszcz, ul. Gdańska 160. Tel. 2163.
Składnica części zapasowych: Plac Wolności nr. 1.
Specjalne warsztaty reparacyjne Chevrolet ulica Mazowiecka nr. 34.

!! Tanio z własnej pracowni !!
Eleganckie
Plaszcze damskie, plaszcze męskie, plaszcze dziecięce
Ubrania męskie i chłopięce - Kapelusze damskie duży wybór
Wszelkie towary z metra **firany, kapy** i inne.
Firma Chrześcijańska! (22242) Firma Chrześcijańska!
Anna Dorożyńska, Bydgoszcz, ul. Długa 31.

ZANOPN
BLINLU
LNOWI
Czy odgadnięcie?
Nie loteria! Nie podział!
Tak drogie i pożądane w dzisiejszym czasie kamgarny na ubrania i kostiumy damskie, bieliznę damską i po-męskie i damskie, aparaty fotograficzne i inne wartościowe przedmioty możecie u nas otrzymać zupełnie bezpłatnie. — Niema żadnego ryzyka. — Niepowodzenie wykluczone.
Prosimy nadesłać nam prawidłowe rozwiązanie obok umieszczonego zdania (litery należy ułożyć wszczep) które oznaczają trzy miasta polskie.
Wrz z zadaniem prosimy w liście podać dokładny adres oraz załączyć znaczek pocztowy na porto, na co otrzyma WP. szczegółowy prospekt i niespodziankę.
Posiadamy dużo listów dziękczynnych. (22133)
DOM WYSŁKOWY „MERKURY“ ŁÓDŹ II.
Skr. pocztowa 487.

Pierze - Puch - Wyprawy
polecają najtaniej
Karol Kurtz nast. Bydgoszcz
zał. w r. 1839, tel. 1210, Poznańska 32.
Parowa czyszczalnia pierza (22229)
przyjmuje pierze do czyszczenia co wtorek i czwartek.

Dekorator
tylko pierwszorzędna siła od 1 października względnie zaraz. Zgłosz. z podaniem referencji
oraz **3 uczni**
22220) przyjmiaie
Dom Towarowy B-cia Mateccy
Bydgoszcz, Stary Rynek nr. 23/25.

Tajemnica powodzenia
Chcesz złożyć egzamin na cen-zysk niezbedny do uzyskania posady wzgl. awansu lub stabilizacji, wplisz się na **kurs korespondencyjny metodą „Globus“.** (21325)
Wydatek mały, korzyść duża. Żądaj bezpłatnego prospektu wzgl. próbnych lekcji na 8 dni (podać kurs i język nowoz.).
„Studjum“ Kraków
Karmelicka 35.

Patety rzecznik patentowy
F. Winnicki, inż. dypl.
wzory, znaki towarowe w Polsce i zagranicą.
Poznań ulica Konopnickiej 7.
Praktykury Handlowe
Prof. Jan Hennesa, ul. Chrobrego 7 (dom wł.)
zał. w r. 1924 tezw. Minist. Wyz. Rel. i O. P. L. Dz. 18.393. 24. D. III.
zawiadamiam!
Kurs handwy półroczny koedukacyjny i równoległy zabezpiecza na życie rozpoczyna się w pierwszych dniach wptnia r. b. Absolwentom kursu ubezpieczeniowego jady zapewnione w Towarzystwie Ubezpieczeń Euro w/m. (22144)
Dyrekcja Jan Hennes.

Niszym zawiadamiamy P. T. Publiczność, że z dniem 20 sierpnia 1930 r. otwartą została
w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 91, I ptr.
Pracownia Futur i Wyrobów Kuśnierskich
pod kierownictwem **St. Reima**
fawca z długoletnią w tym zawodzie praktyką w Lipsku, Wntu, Astrachaniu, Winnipeg-Kanada, Warszawie i Krakowie. Wprowadzimy najnowsze urządzenia i system pracy, jesny w możności zaspokoić najwybredniejsze wymagania, darczając robotą wykonaną elegancko, starannie i po kon-juncyjnie niskich cenach.
Przyjmujemy też zamówienia na męskie i damskie futra nowe jak i przeróbki podług modeli Paryskich „Ro-Ko“ i Wiedeńskich i Lipskich. Także wszelkie reperacje i przabki w zakres kuśnierstwa wchodzące. (22231)
Polecając się P. T. Publiczności, kreślił
M. Turzańska i Ska.

Tańców nowe kursy rozpoczną się w czwartek dnia 4 września. Informacje i zgłoszenia codz. w godzinach od 12-2 i 4-8 w kancelarii szkoły. W programie tańca najnowsze układy. (22302)
Tel. 22-14
WŁ. KOCHAŃSKI, szkoła tańców
Sienkiewicza 61.

Żywa reklama
niezawodny środek
Na Pow. W. K. w Poznaniu demonstrowała się ten chłopiec, u którego pół twarzy w piegach, wą-grach itp., zaś druga połowa od-swieżona kremem „Malina“ i zupełnie czysta — żądać w ap-tekach i drogerjach Perf. — W razie braku 19261
„Pharmachemia“
Bydgoszcz wskaże adres lub wy-słać pocztą zł. 2.50, próbną 1.00 złotych.

Kafle
przedniejszego gatunku, białe, brązowe, zielone i niebieskie poleca po cenach przystępnych 17702
„Impregnacja“
Bydgoszcz
składnica
Chodkiewicza 8-18
tel. 1300 i fabryka
Nakło tel. 58.

Większy nowoczesny, bardzo dobrze reprezentujący (22207)
skład
z mieszkaniem w pierwszorzęd-nym położeniu, w mieście po-wiatowym na Pomorzu, nadejduj się na białawy, na specjalny skład obuwia, na konfitury i wina lub na drogocnej od 1. 10. do wydzier-zawienia. Potrzeba 1000 zł kaucji.
Br. Chrzan, Kościerzyna (Pomorze).

Wywózka
i ładowanie na wagony drze-wa sosnowego (Głazyce) z Szecpanowa oddział 54 do Barcna jest do oddania. Zgło-szenia z podaniem ceny upra-sza 22193
Dereziński, Tartak
Sęszew pow. Poznań.

Szkoła muzyczna
L. Jaworskiego
ulica Sniadeckich 13-14
przyjmuje wpisy na nowy rok szkolny do klasy forte-pianu, skrzypców, wio-lonczeli, śpiewu i teorii. Zgłoszenia codziennie od godz. 11—1 przed poł. i od 6—7 po poł. (22213)

Kursy samochodowe
amatorskie i zawodo-we. Do nauki jazdy 4 nowoczesne samochody. Kursy amatorskie odby-wają się w godzinach wieczorowych. 22003
Kursy samochodowe
Z. Kochańskiego
w Bydgoszczy
ul. 3 Maja nr. 14a
tel. 1185.

Tartak Zimnewody
Gustaw Kobelt
Toruńska 48, Tel. 2148
dostarcza jako specjalność:

suche deski podłogowe
heblowane i szpundowane oraz wszelki tarty mater-jał budowlany i stolar-ski. 15107

Świnki morskie
w każdej ilości kupuje (22313)
Miejski Instytut Higjeny
Bydgoszcz, ul. Marsz. Focha 3, I ptr.

POLECENIA

Buchalterja
zakład książki i sporządza bilansy, załatwia sprawy podatkowe i administracyjne. Specjalność: zakładanie księżkowości dla średnich i drobnych kupców, przemysłowców i rzemieślników przy bardzo przystępnych cenach z współpracą sądowicą. Zaprzys. rewizora ksiąg handl. Ul. Zduny 18 tel. 353. (22274)

Futra
wszelkie przerabiam, reperuję solidnie, modnie, tanio. Pomorska 32 a. (22230)

Futra
najsolidniej i najtaniej wykonuje chrześcijanin, popularny w Bydgoszczy fachowiec Stanisław Rudak, Dworcowa 64. (22277)

Najtaniej
zakupisz wszelkie artykuły sportowe, zabawki dziecięce, przybory szkolne. Długa 50 róg Jezuniekiej. (22353)

Ostrzy
brzytwy, nożyczki, żelazki Switalski Poznańska 6. (22248)

SPRZEDAŻ

Okazja
750 morg. majątek, w tem 500 morg. dobrze zarządnego jeziora, z zabudowaniami sprzętami wyb. żywym i martwym inwentarzem jest zaraz do wydzierżawienia. Do przejęcia potrzeba 13.000 zł. Zgł. Agencja Dóbr Grudziądz, Marszałka Focha 20. Na odpowiedź załączyc znarezek (22366)

Resztówka
300 morg, 5 marek bonitacji, zabudowania masywne, dwór w parku 12 pokoi, inwentarz kompletny, cena 180.000 wplata 100.000 poleca do kupna biuro Pogoń, Dworcowa 80, tel. 18-15.

Majątek
I klasy, 78 morg, z powodu wyjazdu do Ameryki sprzedam na korzystnych warunkach. J. Płoszyński, Mogilno, Pl. Wolności 6. (22198)

Kamienice
ogród, skład, mieszkanie wolne, sprzedam. Gdańska 101. Gospodarz. (12832)

Posiadłość
moją w mieście Rogowie, pow. Żnin, ślicznie nad jeziorem położoną, 20 morg rentowe, obszerne, masywne zabudowania, dom 4 pokoje, ładny ogród sprzedam zaraz. Renta spłacona. Wpłaty najmniej 10 tys. cena do ugody. Niezgodzki, Rogowo, pow. Żnin. (22199)

Dom
z wolnym mieszkaniem 1 2 morgi ziemi zaraz na sprzedaż. Belzka 104. (22382)

Place
budowane, kilkadziesiąt tysięcy m², całkowicie lub częściowo w bardzo buhliwej części miasta Bydgoszczy, korzystnie do nabycia. Wiadomość Dzien Bydg. (22255)

Restauracja
na sprzedaż w Bydgoszczy. Wiad. Dz. Bydg. (22237)

Skład
kolonialny, 3 pokoje i kuchnia przy rynku, za bezcen na sprzedaż. Zgł. Grunwaldzka 144, Wylegała. (22284)

Dom
ze składem, ogródkiem przy głównej ulicy, tramwaj na sprzedaż, cena 21.000. Adres wskaże Dz. Bydg. (22254)

Restauracja
kawiarnia w śródmieściu z 3 pokojowym mieszkaniem z powodu wyjazdu sprzedam byle z a z a z. Wiad. Toruń ul. Prosta 23 III. p. Toruń. (22333)

Restauracja
w dobrym punkcie, pokoje gościnne z kompletnym urządzeniem, zaraz do objęcia. Cena podług umowy. Wiadomość Grudziądz, Toruńska 26. (22338)

Ford
z światłem i starterem 850 zł lub zamiennie na motocykl. Adres w Dz. Bydg. (22352)

Nadający
się dla inwalidów i wdów po inwalidach kiosk i składy kolonialne od 1.500 do 3.000 zł sprzedaje Grundtke Bydgoszcz, ul. Sniadeckich 33, róg Dworcowej. (12735)

Na sprzedaż
wózek ręczny, koza dojna i młot do kamieni. Ul. Inowrocławska 12. (22281)

Biurko
dębowe tania na sprzedaż ul. Chwytowo 15, I p. lewo. (22257)

Kanapa
i stół przed kanapę na sprzedaż. Kube, Chołnolewskiego 49. (22287)

Rower
męski tania na sprzedaż lub zamienie na strugnicę stolarską. Ul. Nowa 15, lewo. (22223)

Samochód
półciężarowy na sprzedaż Scieżka 9. (22245)

Radjo
„Trójka Philipsa” na sprzedaż. Leon Kochański, Podgórna 7. (22275)

Młyn
wodny z motorem gazosącym w pow. mieście na Pomorzu na sprzedaż lub wydzierżawie przy wysokiej kaucji. Wpłaty na kupno 60 000 zł. Of. pod „B. L. 4127” do Dz. Bydg. (22321)

Wózek
4 ctr., drabinkowy na sprzedaż. Ul. Babia-wieś nr. 19, II. (22290)

Motocykl
Harley Davidson sprzedam bardzo tania. Zgł. od godz. 5-tej popołudniu ulica Gdańska 78 w podwórzu. (22319)

Z powodu
wyjazdu mam łóżka, szafy, biurko, kredens na sprzedaż. K. Wilczyńska, S. W. Jańska 18, II pr. (22362)

Rower 195
opona 6,— dętka 3,— pedały 4,80, łańcuch 4,— rzęski 1,— wszelkie inne części sprzedaje najtaniej. Reparatywy wykonuje natychmiast. „Rower”, Gdańska 41. (12835)

Austro-Daimler
otwarty ładny za bezcen. Niedbalski Jagiellońska 56. (22279)

Na sprzedaż
tokarnia nowa 1/2 metrowa. Pomorska 58, Hejnowski. (12727)

Rower
na sprzedaż. Sniadeckich 45, w skl. robót ręcznych. (22263)

Maszyna
do szycia na sprzedaż Kordeckiego 1a parter. (22250)

Motor
elektryczny ca 2 PS prąd zmienny 220 Volt kupie. Zgłoszenia pod „Motor” do Dziennika Bydg. (22247)

Rowóz
i wóz na resorach nadający się dla młeczarni lub owoce. Grunwaldzka 35. (22308)

Motocykl
Harley-Davidson sprzedam. Rupienica 9. (22305)

Tanio
sprzedam stół składowy szafę dębową do jakerów i piec żelazny. Walkowiak Bocianowo 17. (12782)

Kuchnie
modna i sypialkę dębową tania sprzedam Stolarska Marszałka Focha 31. (22276)

Prosięta
7 tygodniowe na sprzedaż. Bielicka 20. (22350)

KUPNA

Tokarka
w dobrym stanie do 1 mtr. rozstaw kłów poszukuje. Zgł pod „Tokarka” do Par Bydgoszcz, Dworcowa 72. (12777)

LEKCJE

Lekcje
kroju i modelowanie u dziela Podgórna 3. part. (22298)

Kroju
damskiego udzielam. Urządzą także kurs wieczorny. Misiewiczówna, mistrzyni, Sienkiewicza 8. (12737)

Pianino
do ćwiczeń. Chrobrego 13, I p. prawo. (12735)

POSADY WOLNE

Wydawnictwo
popularnych dzieł, książek naukowych, poszukuje zaraz 2 skwizytorów na wysoką prowizję do przyjmowania zamówień na raty. Spieszne oferty do Dzien. Bydg pod „Popularne.” (22366)

Poszukuje
kierownika lub starszego pomocnika z dingoletnią praktyką do oddziału zielaznego obeznanego z materiałami budowlanymi zaraz i ucznia z dobrem wykształceniem szkolnym. Bron. Murawski, skład zelaza, Grudziądz, ulica Wybieckiego 26. (22339)

Ważne
dla zastępców. Poszukujemy zastępców losowych do ratulnej sprzedaży najnowszej 3 proc. pożyczki budowlanej. Płacimy najwyższą prowizję. Ręczyśmy za 1500 zł miesięcznej prowizji. Zawodowym zastępcem i subzastępcem dajemy patent i kosztą podróży. Po okresie próbnym stabilizacja. Początkujących dokładnie pouczamy naszym najnowszym systemem. Listy: Lwowskie Towarzystwo Kredytowe, Lwów, Legjónów 33. (22341)

Poszukuje
maturzystę spokojnego jako nauczyciela domowego. Zgł. do Dz. Bydg. pod „Maturzysta.” (22345)

Krawcowa
podręczna do płaszczy zaraz potrzebna. Nowodworska 40, w podwórzu. (22243)

Biegła
stenotypistkę poszukuje. Fr. Kosznik, fabryka mydeł i perfum. Bocianowo nr. 4. (22328)

2 czeladników
stolarskich na fornierowaną pracę poszukuje zaraz. W. Górecki, Chełmińska fabryka mebli. (22279)

Pomocnik
szewski potrzebny. Wiadomość Chełmińska nr. 1. (22279)

Nania
do niemowlęcia, oraz kucharka, dobrze polecone, do Wagrowca, zaraz potrzebne. Zgłoszenia: Bydgoszcz, Grunwaldzka 143, telefon 191. (22296)

Posługaczka
potrzebna. Królówej Jagdwi 13, I lewo. (12706)

Dziewczyna
starsza do wszelkich prac. Gdzie? wskaże Dziennik Bydgoski. (22276)

Techniczka
lub praktykantka dentyzyczna, która dobrze pracuje operatywnie, może się zgłosić. Długa 19, II piętro. (22292)

Piekarz
tylko dobry piecowy, przed piec drzewny potrzebny. Zgłoszenia z podaniem warunków i odpisem świadectw przyjmuje Angowski, Gdynia 4. (22201)

Dziewczyna
lat 14—16 uczelnie i skrzętne potrzebne. Paderewskiego 14, II pr. (22347)

Dziewczyna
do dziecka potrzebna. Łokietka 22. (Fryzjer). (12802)

Który
z pp. lekarzy dentyków przyjmie uczenie celem wycuczenia zawodu dentyzycznego. Łask. oferty do filji Dzien. Bydg. pod „J. E. 17.” (12777)

Służąca
młodsza może się zgłosić. Grunwaldzka 17. (22385)

Służąca
do wszystkiego potrzebna Kujawska 126, Wolbekowa (22266)

Służąca
z dobrymi świadectwami potrzebna na zaraz. Zgłoszenia Restauracja Zagłoba Gdańska 165. (22269)

Służąca
do wszelkich robót i chłopa do paszenia bydła poszukuje natychmiast. Heise, Kruszyńiec. (22283)

Młodsza
służąca potrzebna. F. Drews, Gdańska 151. (22280)

Dziewczyna
15—16 lat do dzieć i lekich prac domowych potrzebne. Ul. Św. Janska nr. 16, I p. lewo. (22288)

Dziewczyna
starsza do kuchni zaraz potrzebna. „Resursa Kupiecka”. (22377)

Paniętkę
do składu — lekich prac domowych przyjmę. Adres wskaże filja Dzien. (12836)

Uczniwa
(12842) pracowita dziewczyna potrzebna (bez spania). Zduny 20, II p. prawo. (22258)

POSADY POSZUKUJĄ

Pianistka
rutynowana wolna. Filja Dz. Bydg. „Rutyna”. (12831)

Dobry
czelista-jazzband wolny. Of. do Dz. Bydg. Grudziądz, pod „Czelista”. (22340)

Starsza
panna z dobrej rodziny, umiejąca szyć i skromnie gotować poszukuje posady do dzieć. zna dobrze język niemiecki, wzgl. do pomocy pani domu. Łask. oferty do Dzien. Bydg. pod „Panna”. (22322)

Czeladnik
rzeźnicki z kilkuletnią praktyką dobre świadectwa poszukuje posady. Oferty „Rzeźnicki” filja Dzieu. (12693)

Techniczka
dentyzyczna, pilna, uczciwa dobrze obeznana w kauczuku, złości również wykonuje operacje poszukuje posady. Estrop, Grudziądz, Kwiatowa 3. (22337)

Pomocnik
(22350) fryzjerski poszukuje posady, pracowałby chętnie taniej gdyby mógł przyuczyć się ondulacji. Łaskawe zgłosz. uprasza się nadesłać do Dzien. Bydg. pod „Biegły pomocnik”. (22279)

Pomorzanin
lat 35 branży restauracyjnej (uczony kucharz) język polski i niemiecki w słowie i piśmie poszukuje jakakolwiek posadę: jako kierownik ekonom w Kasyńce, Klubie i t. p. Oferty do filji Dz. Bydg. Toruń pod „Pomorzanin”. (22332)

Wydzierżawie
moje 150 morgowe gospodarstwo, dobrej ziemi, blisko gimnazjalnego miasta, na 5—6 lat. Do objęcia potrzeba 30—35 tys. zł., mieszkanie wspólne, lecz obszerne. Agenci wykluczeni. Adres w Dzien. Bydg. (22197)

DZIERŻAWY

7 pokojowa wila
Płocka 20, wszelkie wygody, ogród owocowy zaraz do wydzierżawienia. Zgłosz. Płocka 19. (22232)

Wydzierżawie
z osobnym wejściem. Łokietka 8 b, II p. lewo, II wejście. (22307)

Pokój
obszerny w centrum do wynajęcia. Gdańska 162, III p. lewo. (12830)

Pokój
umieblowany. Jezuitcka 9 I p. (22309)

Pokój
dla młodszego ucznia nadzór w lekcjach. Sw. Trójcy 12 e, I lewo. (22301)

Pokój
dla 2 panów lub uczni. Dolina 25, I. (22388)

MIESZKANIA

Poszukiwane
2—3 pokoje, kuchnia za rocznym czynszem zaraz. Oferty: „2 osoby” do Dz. Bydg. (22131)

Urzednik
(22264) wyższy, poszukuje 3 pokoje, kuchnię, tylko za rocznym 1000 zł. czynszem zgóry. Oferty do Dz. Bydg. pod VII st. st.” (22264)

3.000
kto pożyczyc otrzyma 3 pokoje kuchnie, ogródek za procent z dopłatą czynszu Oferty do Dz. Bydg. pod „Rynek”. (22267)

4 pokoje
z wszelkimi wygodami II p. Pomorska 43 wydzierżawie gospodarz. (22251)

Za
pożyczkę 3 tys. zł oddam 3 pokoje z kuchnią. Of. do Dzien. Bydg. pod „Komfort”. (22258)

W mej
(21881) wili wydzierżawie moje mieszkanie 7 pok. eleg. z komfortem, garaż, ogród i inne uroklicze. Zgłoszenia od godz. 9—11 tej. Ziętek, Król. Jadwigi 5. (22282)

POKOJE

Uczni
szkolnych przyjmę. Sumienna opieka. Skład cukierków Długa 23. (22218)

Stancja
dla uczni lub uczenie wyższych klas z dobrem utrzymaniem i troskliwą opieką zaraz. Marcinkowskiego 10, I prawo. (12810)

Stancja
w lepszym domu w pobliżu Placu Teatralnego dla 1 ewent. 2 gimnazjalstów, mam syna V-cio klasistę. Adres wskaże filja Dz. Bydg. (12763)

Stancja
dla dwóch gimnazjalstów z utrzymaniem na korzystnych warunkach. Kwiatowa 1, III piętro, róg Pomorskiej. (22295)

Stancja
polecona dla uczni pokoje słoneczne, odżywianie bardzo zdrowe. Ceny przystępne. Świętojańska 22, I lewo. (22374)

Pokój
ładny z utrzymaniem, osobne wejście. Garbary 17 II prawo. (23368)

Pokój
Zduny 3, parter. (22367)

Pokój
(12821) umieblowany wynajmę. Garbary 6, II p. lewo. (22368)

Pokój
(12827) Hetmańska 13. Fibich. (22318)

Pokój
(12842) osobne wejście dla pana. Zduny 20a, II p. prawo. (22318)

Pokój
wynajmę. Jezuitcka 19 III piętro. (22318)

Pokój
osobne wejście bez pościeli dla dwóch pań lub panów. Grotgera 3, II lewo. (22320)

Pokój
umieblowany do wynajęcia, ewtl. dla 2 panów. Długa 60, II piętro. (22266)

Pokój
z osobnym wejściem. Łokietka 8 b, II p. lewo, II wejście. (22307)

Pokój
obszerny w centrum do wynajęcia. Gdańska 162, III p. lewo. (12830)

Pokój
umieblowany. Jezuitcka 9 I p. (22309)

Pokój
dla młodszego ucznia nadzór w lekcjach. Sw. Trójcy 12 e, I lewo. (22301)

Pokój
dla 2 panów lub uczni. Dolina 25, I. (22388)

Pokój
umiebl. do wynajęcia. Św. Trójcy 16, I piętro. (22252)

Dobrze
umiebl. pokój do wynajęcia Jezuitcka 10, II p. (22261)

Dia
solidnej pani pokój do wynajęcia. Chełmińska 15. parter lewo. (22260)

Pokój
(22291) dla dwóch panów. Sienkiewicza 43. Klabecka. (22282)

Pokój
(22286) Podwale 17. (22286)

Pokój
na dwie osoby wolny. Fredry 5, niski part. (12708)

Pokój
umieblowany do wynajęcia. Ul. Gdańska 71, II p. lewo. (22282)

Pokój
dobrze umieblowany wynajmę. Kordeckiego 15, parter. (22285)

Pokój
solidnemu panu oddam. Marcinkowskiego 10, dom ogrodowy, II piętro lewo. (22278)

Pokój
umieblowany. Chwytowo 7, I p. średnie drzwi. (22316)

Pokój
(22253) dobrze umiebl. do wynajęcia. Kordeckiego 35, III lewo. (22273)

Pokój
dla dwóch panów lub uczni. Król. Jadwigi 10, podwórze. (22273)

Pokój
umieblowany dla pana do wynajęcia. Sniadeckich 50 II prawo. (22378)

Pokój
dla dwóch panów z opalem. Ul. Sieroca 5. (22365)

Pokój
dla 2 solidnych lepszych panów lub pań, z dobrem utrzymaniem. Pożnańska 24, parter prawo. (22364)

Pokój
(22299) umiebl. Podgórna 3, part. (22360)

Pokój
do wynajęcia dla 2 panów. Łokietka 25, I pr. (22360)

Pokój
12726 dobrze umiebl. do wynajęcia. Lipowa 5a, II. (22364)

Pokój
umiebl. dla lepszego pana lub pani do wynajęcia. Müller, Gdańska 21. (12769)

Pokój
wynajmę inteligentnemu panu. 3 Maja 19 II. (12734)

Pokój
umieblowany z utrzymaniem dla uczni. Chrobrego 15, parter lewo. (12732)

Pokój
umieblowany, może być na biuro do wynajęcia. Dworcowa 66. II p. (12841)

Pokój
(12839) z używaniem telefonu i centralnym ogrzewaniem odnajmę. Dworcowa 18, I lewo. (12732)

Pokoik
do wynajęcia, najchętniej bez pościeli. 3 Maja 16, III p. pr. (12840)

Pokój
do wynajęcia. Gdańska 56. II lewo. (12733)

2 dobrze
umiebl. pokoje z oddzielnym wejściem do wynajęcia. Sniadeckich 15/16 II piętro. (22370)

Pokój
dla dwóch panów do wynajęcia. Sienkiewicza 3, II lewo. (12800)

Pokój
z osobnym wejściem dla 1—2 panów. Pl. Piastowskiego 2, III pr. (12738)

Pokój
umiebl. dla 2 uczni z utrzymaniem do wynajęcia. Matejki 8, I pr. (12781)

Pokój
umieblowany do wynajęcia Orla 4. (22384)

Pokój
umiebl. wynajmę. Wileńska 2. I. lewo. (12731)

Pokój
niekrepujący dla inteligentnej osoby. Sniadeckich 33, III. Gretza. (12825)

Pokój
balkonowy, słoneczny, osobnym wejściem do wynajęcia. Świętojańska 22 I lewo. (22375)

Pokój
umiebl. z balkonem. Cieszkowskiego 2, III. (22355)

Pokój
dla dwóch gimnazjalstów z utrzymaniem wynajmę. Długosza 6, part. I. (22380)

Pokój
(22351) 2 panów z utrzymaniem. Sw. Trójcy 1 a, II lewo. (22355)

Umieblowany
pokój wynajmę. Paderewskiego 7, part. lewo. (12823)

Pokój
Zduny 6, II prawo. (12822)

Śliczny
słoneczny, pokój umiebl. tania. Ul. Babia

POLECENIA

Osiadlam

się jako akuszerka, przyjmuję zamówienia i stoję do usług Szan. p. p. Paniom. Bydgoszcz, ul. Grunwaldzka 78 (Czyżkówko) Melanja Leśniewska, Dypl. akuszerka. (22188)

Detektywno

(12690) wywiadowcze biuro „Argus” Bydgoszcz, Pomorska 67. Wywiady, informacje, obserwacje, materiały procesowe, rozkładowe i alimentacyjne. Dyskrekcja zapewniona. Podziękowania pisemne.

Nowość!

Otworzyłem zakład rzeźbiarsko-kamieniarski po długoletniej praktyce w większych zakładach, skąd jako fachowiec posiadam najlepsze świadectwa. Zapewniam dobre i tanie kupno nagrobków rzeźbionych i stylowych z najlepszych surowca i na dogodnych warunkach spłaty. Prace budowlane wykonuję solidnie i czysto, proszę o laskawe poparcie Szan. Publiczności. Z poważaniem B. Kwaśniewski, Zygmunt Augusta nr. 19. (22158)

Pianina

z gwarancją tanio na dogodnych warunkach poleca Majewski, Pomorska 65. 22241

MEBLE

Najtańsze źródło zakupu w wielkim wyborze kompletnych pod gwarancją deb.: jadalni, sypialni pokoi męskich, kuchni oraz mebli pojedynczych, także wyścielane solidnego wykonania własnych warsztatów na dogodnych warunkach tylko u Ignacego Grajnera, Bydgoszcz, ul. Dworcowa 8, telefon 1921-9574

Garnitury

klubowe okazynie. Tapiceria Marszałka Focha nr. 32. 22184

Leżanki

(22188) ceny przystępne. Tapiceria Marszałka Focha 32.

Meble

wszelkiego rodzaju w wielkim wyborze najtańszej i na dogodnych warunkach pod gwarancją poleca Julian Nowak, Szpitalna 8, tel. 1223-21697

Wiel. Paniom

Dobrodziejkom polecam się w dom i poza domem do gustownego wykonywania sukien i kapeluszy, także wszelkie przeróbki. Łaskawe oferty pod „Modystka” do Dzien. Bydg. 22195

Panowie!

Najbardziej zniszczoną garderobę czyści, reperuje starannie, najtańszej „Ekonomia”, Dra Emila Warmińskiego 15. (12670)

SPRZEDAŻE

Mały

domek na sprzedaż. Szubińska 25b. 12687

Dom

IV piętro w centrum, dzierżawa roczna 30.000 zł. Cena 250.000 zł, wpłata 150.000 zł poleca Westfalewski, Dworcowa 17, Tel. 698. (12712)

Dom

III piętro w centrum. Dzierżawa roczna 16.000 zł cena 120.000 zł, wpłata 80.000 zł poleca Westfalewski, Dworcowa 17, Tel. 698. (12710)

Dom

III piętro dzierżawa roczna 18.000 zł. Cena 140.000 zł, wpłata 80.000 zł poleca Westfalewski, Dworcowa 17, Tel. 698. (12711)

Kamienica

3 piętro komfortowa, centrum 120.000, wpłata ugodowa. Nowakowski, ul. Dworcowa 69. (12651)

Tanio (21455) dom na sprzedaż z trzema składami wśródmieściu z wolnem czteropokojowem mieszkaniem. Długa 51.

Kamienica

2 piętro, piekarnia o gród dochód 450 zł., cena 3200, wpłata ugodowa. Nowakowski, Dworcowa 69. (12652)

Gospodarstwo

prywatne 50 morgowe, wprost od właściciela na sprzedaż, budynki murowane, blisko miasta, cena 12000 zł. Dyło, Nakło, Jackowskiego. (12531)

Dom

sprzedam tanio. Czarnckiego 2. (22238)

Zamienie

(22031) gospodarstwo 60 morgowe, blisko Bydgoszczy, ziemia buraczana, budynki I klasy, inwentarze kompletne, wartości 45 tys. zł. na dom dochodowy w Bydgoszczy. Lask. zgłosz. do Dz. Bydg. pod „Dobre gospodarstwo”.

Korzystna

egzystencja! Z powodu choroby i starości, sprzedam mój dom ze składem kolonialnym i artykułami budowlanymi, restauracją i dwoma zajazdami przy głównej ulicy większego powiatowego miasta na Pomorzu. Szkoły średnie i wyższe na miejscu, cena podług umowy. Adres wskaże Dz. Bydg. (22220)

Dom

z oficyną na sprzedaż, wolny. Wiadom. Kaszubska 4. 12704

Dom

7 ubikacji, ogród sprzedam. Gołębia 105. (22181)

Oberża

w wiosce kościelnej, pow. Starogard, stacja kolejowa z ogrodem natychmiast za gotówkę na sprzedaż, cena kupna 10.000 zł. Zgłoszenia uprasza się nadesłać do właściciela J. Czarnińskiego, Starogard, Chojnicka 46. (22200)

Skład

narożnikowy w centrum, z urządzeniem natychmiast tanio. Pomorska róg Sniadeckich 49, właściciel. (12715)

Linja

autobusowa z bardzo dobrą frekwencją bezkonkurencyjna z trzema autobusami z powodu objęcia majątku zaraz okazynie na sprzedaż. Do objęcia 10-15 tys. Zgł. do filij Dz. Bydg. pod „Linja”. (12607)

Samochód

w najlepszym stanie i wyglądzie sprzedam z powodu likwidacji za 900 w zł. zamienie na większy motocykl. Informacje: Raffle w s k i, Grudziądz, Wybickiego 44. 22139

Fisharmonja

maszyna szewska, tanio na sprzedaż. Skład komi-sowy, Pomorska 6. (12701)

Nowy

pokój jadalny na sprzedaż. Nowogrodzka 10, II wejście, oglądać 6-8 wieczorem. (22191)

Harmonja

12 basowa, Warszawska sprzedam. Pomorska 60, podwórze. 12661

Pianino

używane za gotówkę na sprzedaż. Ul. Sniadeckich nr. 15-16. 22187

Radjo

(12681) 4 - lampowe komplet w dobrym stanie sprzedam korzystnie. Adres: Szymański, Promenada 21 a.

Maszyny

do wyrobów trykotowych używane ale prawie jak nowe, w różnych długościach i grubościach (działki od nr. 5 ty do nr. 14), oraz szgatówkę jedną (P. D.) osiemzatkową, jak również maszyny do wyrobu rekawiczek, na sprzedaż. Zgłoszenia do Dziennika Bydg. pod „P. D.” 22192

Gitara (22179) korzystnie do nabycia. Mazowiecka 37, parter.

Legowice

suka niem. giatko-włos., silna budowa bardzo dobrze ułożona, także na grubą zwierzynę, w drugim polu, zaraz na sprzedaż. Leśnictwo Czemlewo, powiat Chełmno. (12461)

Tresowanego

wilka sprzedam tanio natychmiast z powodu wyjazdu. Zgł. Leszczyńskiego 16, parter, Kobierska. 22123

Świnka

(22039) (warchlak 80 ft) tanio na sprzedaż Karpacka 22.

Zgrabny

czujny rasowy szpic na sprzedaż. Toruńska 9 w podwórzu. 22115

Sprzedam

małego pinczera. Oferty pod „Mały” do filij Dz. Bydg. (F-12693)

KUPNA

Kupie

domek z ogrodem do 12,000 zł. okolica Bydgoszcz. Oferty pod „B. C. 101” Dzien. Bydg. (22177)

Bilard

mały, dobrze utrzymany kupie. Oferty pod „O. N.” do filij Dzien. 12664

Kupie

opony używane 32x6 lub 30x5 niewulkanizowane. Zgł. do filij Dzien. Bydg. pod „Opomy”. (12608)

LEKcje

Francuskiego języka, lekcje niedrogo, dobra konwersacja. Gimnazjalna 2, II wprost, zgł. od 5 godz. (12669)

Kto

udzieli gruntownych lekcji języka polskiego. Łaskawe zgłoszenia pod „Kto” do Dz. Bydg. (22176)

Lekcji

gry fortepjanowej oraz teorii muzyki udziela rutynowa nauczycielka. Błonia 23, I p. lewo. (12718)

Rewizor

bilansista udziela wieczornych praktycznych, do-kształcających kursów w księgowości pod gwarancją pewnego bilansowania. Dla pozamiejscowych listownie. Zgłosz. uprasza się pod „Bilansista” do filij Dz. Bydg. Dworcowa. 12719

POSADY WOLNE

Akwizytorów

i domokrążnych na artykuły spożywcze i kuchenne poszukuje Fabiszak, Bydgoszcz, Gamma 8, I ptr. Zgłosz. 9-12 i 15 do 19-tej. (12722)

Poszukujemy

z dniem 1 lub 15. 9., jednego młodszego pomocnika żelazniaka. Szczegółowe oferty z odpisami świadectw oraz zapoda-niem wymaganego wynagrodzenia, przy wolnem mieszkaniu i utrzymaniu, należy składać do firmy Bracia Borzestowscy, Kar-tuzy. (22204)

Dyrekcja

Państwowej Szkoły Przemysłowej w Bydgoszczy, ul. Św. Trójcy 11, poszukuje na stanowisko in-struktora, dzielonego słuszarza maszynowego, dobrego traserza, czeladnika lub mistrza. Wymagane gruntowne opanowanie fa-chu i 6 letnia praktyka fabryczna. Kandydat wy-kona pracę próbną. Wy-nagrodzenie podług norm urzędowych. Podania ze wskazaniem praktyki przyjmujemy Kancelaria szkoły. 22185

Buchalterkę

bilansitkę z ładnym charakterem pisma poszukuje Bydg. Hurtownia Galanterji. Długa 19, I p. 22239

Werkmistrz tartaczny obeznan z maszynami, reperacjami maszyn, światłem elektrycznym, obróbką i wykorzystaniem drzewa potrzebny zaraz. Oferty proszę nadsyłać do Dz. Bydg. pod nr. „100”. 22228

Siłę

biurową z znajomością języka angielsko - polsko-niemieckiego w słowie i piśmie. Oferty z życiorysem i warunkami skierować pod nr. „555” do filij Dzien. Bydg. 12702

Czeladnik

rzeźniczy potrzebny zaraz do Gdyni. Gwarancja do 1000 zł. Of. pod „Rzeź-nictwo” Gdynia skrytka pocztowa 5. (22216)

Poszukiwani

(12679) agenci, agentki. „Przy-szłość”, Sniadeckich 40.

Dzielnego

(22170) pomocnika kominiarskie-go poszukuje zaraz. Okrę-gowy mistrz kominiarski Stefan Kościelski, Fordon.

Uczennice

(12587) starsze do magazynu obu-wia poszukuje W. Kocz-orowski, Gdańska 5.

Służąca

potrzebna od 1. 9. 30 r. Grunwaldzka 127, Piekar-nia. (22172)

Poszukuje

robotnicę, która pracowała dłużej czas w fabryce mydeł. Świadectwa po-żądane. Wytwornia my-deł, Szpitalna 3. (22171)

Pracownik

do roznoszenia towaru i inkasa z zabezpieczeniem 500 zł potrzebny. Adres filja Dzien. (12723)

Panie

chceące wyczyć się kroju i szycia mogą się zgło-sić. Michałska, ul. Chrobrego 8, III ptr. (12709)

Pokojuwa

potrzebna od 1 września Zgłoszenia osobiste ze świadectwami. Majątek i stacja Plutowo, pow. Chełmno. (12655)

Uczennice

poszukują do szycia i kroju. Kujawska 19. (22223)

Służąca

22234 potrzebna. Przyrzecze 4.

POSADY POSZUKUJA

Panienska

inteligentna, umiejająca haftować poszukuje posady do dzieci. Łaskawe oferty pod „Panienska 22” filja Dzien. 12666

DZIERŻAWY

Wynajmę

(22240) dwie ubikacje, parter ul. Długa, osobne wejście, na warsztat krawiecki, szewski itp. Zgłosz. Byd-goszcz, Długa 53, portjer.

MIESZKANIA

Duży

wybor mieszkań poleca „Przyszłość”, Sniadeckich 40. (12678)

Mieszkanie

dwu lub jednopokojowe z kuchnią poszukuje natychmiast od gospodarza. Okolica i warunki obojętne. Oferty do Dzien. pod „Kuchnię”. (22210)

Pokój

razem z kuchnią wynaj-mę. Scieżka 9. 22246

POKOJE

Stancja

dla uczniów lub uczennic, troskliwa opieka, pomoc w angielskim, cena przystępna, kuchnia dobra. Gdańska 85, II p. (12725)

Stancja

z fortepianem, tanio do wynajęcia. Adr. wskaże Dzien. Bydg. (22209)

Stancja dla trzech uczenie. Klej-nowa, piekarnia, Hetmań-ska 18. (12703)

Pokój

umeblowany zaraz do wynajęcia. Sniadeckich 47, II prawo. 12713

Pokój

umeblowany z balkonem do wynajęcia. Paderew-skiego 6, I ptr. (12700)

Pokój

(12691) niekrepujący. Sienkie-wicza 17, parter lewo.

Pokój

do wynajęcia. Nakielska 3, parter lewo. (12694)

Pokój

(22225) umeblowany dla 1 lub 2 panów lub pań do wynajęcia. Sw. Trójcy 10, wehód boczny. I lewo.

2 pokoje

do wynajęcia, każdy z osobną zaraz. Święto-jańska 22, III lewo. (12671)

2 pokoje

(12665) słoneczne, z utrzymaniem lub bez, ewent. stancja dla uczni, dobre utrzymanie. Słowackiego 1, II lewo.

1 lub 2 pokoje

do wynajęcia, tylko dla spokojnego pana. Ulica Hermana Frankiego 3, III piętro. Oglądać można od godziny 3-6. (22104)

1 lub 2 pokoje

niekrepujące komfortowo umeblowane do wynajęcia tylko solidnemu panu. Te-lefona 1943. 22046

Pokój

22150 umebl., osobne wejście 1 lub 2 panom wynajmę Kościuszki 41, II prawo.

Pokój

Warszawska 14, piętro prawo. 12663

Pokój

umebl. z gotowaniem dla małżeństwa z wolnem wejściem tanio. Grunwaldzka 60. 22159

Pokój

umebl. słoneczny z świa-tłem elektr. i osobnem wejściem. Jezuicka 11, I p. 22167

Pokój

umebl. do wynajęcia. Osso-lińskich 9, II pr. 22166

Pokój

Dworcowa 1a, I p. (12662)

Pokój

słoneczny frontowy z o-sobnem wejściem wolny. Gdańska 94, II p. (22155)

Pokój

do wynajęcia. Chodkiewi-cza 36, portjer. (22194)

Pokój

umeblowany. Leszczyń-skiego 34. 22174

Pokój

umeblowany z osobnem wejściem. Sienkiewicza nr. 54, I. Pohl. (12669)

Pokój

dla uczenia lub uczni, dobre odżywianie, piani-no, ul. Wileńska 8, Czo-powska. 12596

Pokój

dla 2 uczni względnie 1 pana, Mazowiecka 13, Woźniak. 22157

Pokój

Mazowiecka 29a, III le-wo. 12667

Pokój

frontowy dla 1-2 panów Pomorska 43, I prawo.

Pokój

do wynajęcia. Fredry 7, I lewo. 12699

Pokój

Przyrzecze 4, I p. (22214)

Pokój

do wynajęcia. Siemiradzkiego 7, II p.

Pokój

do wynajęcia. Nowy Ry-nek 10, parter lewo. 22244

Samotnej

bezpłatnie pokój za po-sługę. Długa 29, Skład cukierków. (22219)

Pokój (22190) umebl. dla pana do wy-najęcia. Błonia 3, part.

Pokój

umeblowany do wynaje-cia. Sniadeckich 11, III p. lewo. (22087)

Wspólny

pokój. Sienkiewicza 11 a, II piętro lewo. (22196)

Pokój

z utrzymaniem dla lep-szego pana lub pani, ul. Gdańska 137, III. 12672

Pokój

dla 2 panów lub uczni. Grodzka 16, I. (22180)

Pokój

oddam solid. panu. Mar-cinkowskiego 8 b, I. (22212)

Pokój

mały czysty umebl. w do-brym domu. Gdańska 52, I p. lewo. 12677

Pensja

Znawcy kupują Pianina Jähnego

Nie należy utożsamiać z wyrobami masowymi. Nagrodzone złotymi medalami na każdej wystawie.

Salon wystawowy

Bydgoszcz
ul. Gdańska 149. Tel. 2225
Spłaty ratami do 18 miesięcy.
Filija: Poznań, Św. Marcin 43.

Obrońca prywatny

złatwia wszelkie, choćby najtrudniejsze sprawy sądowe, karne, procesowe, spadkowe, hipoteczne, waloryzacyjne, kontraktowe, spółkowe, najmu, podatkowe itd., ściąganie należności i udziela porady prawnej.

St. Banaszak,
Bydgoszcz,
Cieszkowskiego 2. Tel. 1304.
Długoletnia praktyka.

POLECENIA

Przypomnienie.
Sprzedaż, kupno i zamiana książek szkolnych na nowe i używane odbywa się od lat dziesięciu w Książnicy Samokształceniowej, Kordeckiego 1a, I piętro, (dojazd tramwajami do samego domu, obok kościoła) i Sniadeckich 39, (przy Placu Piastowskim). Wielki wybór książek. Przed południem bywa luźniej. (22066)

Meble!

Przy dogodnych warunkach polecam: kompl. pokoje męskie, kluby, jadalnie, sypialnie, kuchnie jako też pojedyncze meble, szafy, stoły, łóżka, krzesła, kanapy, fotele, biurka, lustra i inne przedmioty. Piechowiak, ul. Długa 8. Tel. 1651.

Brodawki
usuwa skutecznie Budzinski, naprzeciw Klarysek. 24496

Meble
w wszelkiego rodzaju, kompletne urządzenia, specjalność materace, kanapy i leżanki za gotówkę i na raty po niskich cenach poleca T. S a j k o w s k i, Jezuitska 18. 20571

Meble
w każdej cenie, pokoje męskie, sypialnie, kuchnie, krzesła wiedeńskie. H. Schmidtke, Szpitalna 6. — Czysta praca, akuratna dostawa, dogodny warunki spłaty. (21394)

Meble
sypialnie, jadalnie, pokoje męskie, kuchnie. Meble pojedyncze: szafy, lustra, krzesła, łóżka, leżanki, kanapy, garnitury klubowe najtaniej i na raty kupisz tylko u **Andrzeja Nowaka**, Bydgoszcz, Wełniany Rynek 5/6, tel. 2143. Specjalność: kompletne urządzenia dla nowożeńców. 19768

"Juwel" (17450)
Najlepsze i najsolidniejsze rowery, 2-letnia gwarancja, nośność do 10 ctr. Na prywatną odpowiedź znaczków dołączyć. Wytwórnia rowerów, Bydgoszcz, Grunwaldzka 144.

Krawcowa (12347)
szyje suknie, kostjumy, ceny przystępne. Sienkiewicza 55, II piętro lewo.

SPRZEDAŻE

Rezydencja
1500 m² pszenno-buraczanej ziemi, 100 m² jeziora, 100 m² lasu, dwór w parku, 30 pokoi, zabudowanie maszynowe, cena 550 tys., wpłaty 300 tys. sprzedaż biuro Pogoń, Dworcowa nr. 80.

Kolonje
z parcelacji majątku Wiąg pod Świeciem p. Böhmfeldta. Ziemia wyborowa, żniwo, dogodny warunki, tania sprzedaż: Paweł, generalny plenipotent właściciela. Grudziądz, Groblowa 11. (19183)

Baczność!
Kto chce kupić, dzierżawić majątek ziemski, kamienie, cegielnię, tartak, hotel, gościniec, piekarnię, interes handlowy, przemysłowy, proszę się zgłosić do biura Pogoń Dworcowa 80, tel. 18-15.

Gospodarstwo
sprzedam 35 mórg pszennej ziemi, cena podług umowy. Franciszek Kalinowski, Skórcz, Pomorze. 22165

Dom - wila
z ogrodem, 20 drzew owocowych, 3 mieszkania, jedno wolne w okolicy wilewej zaraz sprzedam. Zgłoszenia do filii Dzien. pod: "Sierpień 80". (12530)

Sprzedam
tanio skład papieru w ruchliwej ul. Bydgoszczy lub przyjmę współnika-czkę). Oferty filija Dzien. Bydg. Dworcowa 2, pod "Wspólnictwo". (12688)

Skład
z urządzeniem, 4 pokojowym mieszkaniem, w dobrym punkcie, korzystnie zaraz odstąpię. Adres wskaże filija Dziennika Bydg. 12394

Plac
budowlany sprzedam, ul. Leszczyńskiego 26. (21982)

Dom
w Miłosławiu, dzierżawa roczna 8 tys. zł. w domu piekarni i rzeźnicy, cena 60 tys. zł, wpłata 22 tys. Zgłoszenia Z. Nieman. Miłosław. 22037

Pianino
sprzedam. Grunwaldzka nr. 73d. 12602

KUPNA

Kupię
dom za gotówkę w Bydgoszczy, możliwie z wolnym mieszkaniem i składem. Pośrednicy wykluczeni. Zgłoszenia pod "Czterdzieści tysięcy" do Dzien. Bydg. (22077)

Baczność!
Poszukujemy stałych dostawców na mleko za dobrą ceną. Mleczarnia Centralna T. z o. p. Bydgoszcz, ul. Gdańska 56, Telefon 410. (12635)

Jabłka
w każdej ilości kupuje bieżąco i odbiera własnym samochodem Kama, fabryka marmolady, Zdun 13. Tel. 1410. (20663)

W komis
przyjmie towary galanterijne oraz manufaktury kupiec na dużej wiosce. Oferty pod "Pomorze" do Dzien. Bydg. (21803)

Skład
towarów kolonialnych lub białawotw kupię za gotówkę. Oferty pod "555" do filii Dzien. Bydg. Toruń. 21767

Jadalnię (22168)
nową kupię zaraz. Of. z podaniem ceny do Dzien. Bydg. pod "Jadalnia".

Pokój
męski kupię zaraz. Of. z podaniem ceny do Dzien. Bydg. pod "Z. B.". (22169)

NAUKA

Gimnazjum
Żeńskie Humanistyczne G. Winogrodzkiego w Wejherowie przyjmuje zapisy do klas I, II, III, IV, V i VI-ej. 21528

Stenografii
listownie jak najdokładniej wyuczyć. "Stenograf", miesięcznik wychodzący. "Stenografia Parlamentarna", udoskonalona, wydana. Dziesięć wydawnictw. Instytut Stenograficzny: Warszawa, Kruca 26. (21347)

POSADY WOLNE

2000-4000 złotych
miesięcznie zarobkowi solidni dobrze ustosunkowani panowie, przyjmując zastępstwo poważnego Banku. Prowadzimy dział pożyczkowy, inkasowy oraz ratulną sprzedaż obligacji premijowych na raty. Poważne oferty składać: Lwów, skrytka pocztowa 271. (20643)

Czesz
otrzymać posadę? Musisz ukończyć kursy fachowo-korespondencyjne profesora Sekułowicza, Warszawa, Żółwia 42e. Kursy wyuczają listownie: buchalterji, rachunkowości kucharzki, korespondencji handlowej, stenografji, nauki handlu, prawa, kaligrafji, pisania na maszynie, towaroznawstwa, angielskiego, francuskiego, niemieckiego, pisowni oraz gramatyki polskiej. Po ukończeniu świadectwo. Żądajcie prospektów. (19786)

Podróżującego
branży kolonialno-spożywczej dobrze zaprowadzony w Województwie Poznańskim i Pomorskiem poszukuje Fabryka Cukierek i Marmelady. Oferty wraz z odpisem świadectw, proszę skierować pod nr. "C. 4091" do biura ogl. Wallis, Toruń. 22108

Uczniwy
wysoki zarobek przez stałą lekką pracę w domu oferuje i gwarantuje około 10 zł. dziennie placówka przemysłowa systemu amerykańskiego "Carbon" w Jan Płużkiewicz, Gdynia-Port. Wystarczy podać swój dokładny adres. (21784)

Poszukuje (12705)
natychmiast jednego starszego wykwalifikowanego karmelkarza który obecnym jest we wszystkich pracach karmelkarskich i zdolny do kierowania robotnikami. Oferty do Dzien. Bydg. pod "Karmelkarz".

Panny
do dzieci, z praktyką, spokojnej, inteligentnej, nie niżej lat 18, poszukuje się od 1 października na Pomorze do chłopczyka 4 letniego, oraz do niemowlęcia. Zgłosz. z podaniem warunków i odpisem świadectw, pod nr. "248" do Dzien. Bydg. (22059)

Młodszy (22152)
czeladnik piekarski, który zna cukiernictwo na piec pierścieniowy, może się zgłosić. Zgł. Oparka, Przechow. pow. Świecie.

Krawiec
na duże szutki i stałą pracę może się zgłosić. Paweł Gnat, Białostwie, skład białawotw. (21831)

Nauczycielka
wychowawczyni z pozwoleniem kuratorium potrzebna zaraz do 9-letniej dziewczynki. Oferty z życiorysem, odpis. świad. z fotografią i pod. wys. pensji proszę nadesłać do Dzien. Bydg. pod "Wychowawczyni 2". (22057)

Gospośnia
z kuchnią warszawską zostanie przyjęta zaraz. Zgłaszać się: Gama 9, II od 9-1. Romańska. (12586)

Potrzebny
uczeń piekarski zaraz lub później. Ko w a ł e w s k i, mistrz piekarski, Gostyżyn pow. Tuchola. (21920)

Ucznia
z dobrego domu poszukuje: Grzęda, Dworcowa 89, skład kolonialny. (12556)

Uczeń
fryzjerski, z prowincji może się zgłosić z całkowitem utrzymaniem za wynagrodzeniem. Pomorska 45/46. (12560)

Uczeń
fryzjerski potrzebny. Hamulski, Gdańska 40. (12653)

Uczeń (21716)
kupi ecki przy wolnej stacji może się zaraz zgłosić. Fr. Napierała, skład towarów kolonialnych, win i tytoniu Bydgoszcz, Śląska 15, tel. 1834.

Uczeń
siodlarsko tapierski może się zgłosić. A. Malak, mistrz siodlarski, Emila Warmińskiego 10. (12676)

Uczni (22208)
kilka młodszych przyjmie na haft wojskowy. Nauka miesięczna. Potem stałe, pełne zatrudnienie. Gdańska 104, I piętro lewo.

Służaca
która dobrze gotuje, tylko samodzielna, pracowniasta i z dobrymi świadectwami potrzebna. Adres wskaże Dzien. Bydg. (22163)

POSADY POSZUKUJĄ

Fryzjerka
i manikurzystka poszukuje posady zaraz, miejscowość obojętna. Wiadomość Sienkiewicza 4. D. Szarański. 22093

Młynarz
kawaler dzielny w zawdzie, samodzielny z bardzo dobrymi poleceniami poszukuje od 15. 9. lub później posady. Lask. oferty z podaniem warunków pod St. Czekala, Młyn parowy, Smolnica, pow. Szamotuły. (22058)

Saxofonista
flecista - oboista wolny. Zgł. do Dzien. Bydg. pod "Młody". 22128

Osoba
inteligentną, wieku średniego, pierwszorzędne świadectwa, znającą dobrą kuchnię, gospodarstwo miejskie i wiejskie jako samodzielną na majątek lub probostwo poleca od września lub później Pluciński, Toruń, Lubicka 28. 21416

Bufetowa (12685)
z dobrymi świadectwami, poszukuje posady, miejscowość obojętna. Cieszkowskiego 18. Sarnecka.

Kuchmistrz
pierzwsorzędna siła poszukuje posady. Oferty do Dzien. Bydg. Toruń pod "Kuchmistrz". (22106)

Ekspedjentka
z branży białawotw i towarów krótkich dzielna w swem zawodzie, poszukuje posady zaraz lub później. Lask. oferty pod "Uczniwa" do filii Dzien. Bydg. (12629)

Gospodyni
skromna uczniwa szuka posady u księdza na probostwo lub w mieście o skromnych wydatkach. Oferty upraszam do Dzien. Bydg. pod "Z. A.". (21941)

Szofer
z trzyletnią praktyką w warsztacie samochodowym poszukuje posady na ciężarowym lub osobowym samochodzie. Oferty do Dziennika Bydg. pod "Szofer". 22035

Szofer (22173)
trzeźwy, sumienny do 500 zł kaucji poszukuje posady. Zgłosz. do Dzien. Bydg. pod "Trzeźwy".

Prac
w biurze lub jakiejkolwiek innej zajęciu w handlu na warunkach bardzo skromnych poszukuje z r a z. Antoni Nieman, Matejki 6, II u p. Ziółkiewicza. (22036)

DZIERŻAWY

Lokal
w Nakle przy rynku, dwa duże okna wystawowe, w którym od dawnych lat prowadzono z dobrym powodzeniem bławoty i konfekcje i strój, z kompl. urządzeniem bez towaru i przyległym obszernym mieszkaniem zaraz do wynajęcia. W. Cieślowski, Nakło. 12458

Rzeźnictwo
w dobrej okolicy przy kościele, gdzie jest duża mleczarnia, wydzierżawie Zgłoszenia: Kołpaeki, Bobrowo, stacja Najmowo, powiat Brodnica. (22154)

Skład (21928)
dla bławotw i konfekcji z dwoma wielkimi oknami wyst. i cztero pokojowe mieszkanie i kompletne urządzenie w rynku, jest zaraz do wydzierżawienia. Zgł. Wład. Gajtkowski, mistrz piekarski, Łasin, pow. Grudziądz.

Ogrodnictwo
do wydzierżawienia. Jekel, Nakło n/Notecią. 21948

Błacharstwo
około 50 lat istniejące, z powodu śmierci zaraz do wydzierżawienia z wszelkimi narzędziami bez konkurencji w mieście. Marja Karczyńska, Czersk, ul. Szkolna 17. (22013)

Wydzierżawie
dobre zaprowadzone kino we większym lub średnim mieście. Laskawe oferty pod "Kino" do Dzien. Bydg. 21101

Do
wydzierżawienia warsztat 16x6 z pokojem. Bocianowo 7, gospodarz. (12379)

Skład
2 pokoje i kuchnia do wynajęcia. Bydgoszcz, Niegolewskiego 5, Mazurek. 21994

Dom
przy ul. Kossaka z 3 pokojami, kuchnią i przedpokojem oraz zabudowaniem podwózkowym i ogrodem wynajmę zaraz. T. Orchołski, właśc. Lenartowicza 20. 22161

MIESZKANIA

Bezdzietne
małżeństwo poszukuje mieszkanie. Oferty pod "Mieszkanie" filija Dzien. 12393

Poszukuje (12695)
2 pokoje z kuchnią wprost od gospodarza. Oferty do filii Dzien. Bydg. "Kuchnia".

4 lub 5
pokojowego mieszkania z wszelkim komfortem, poszukuje poważna osoba na kierowniczem stanowisku. Placę czynsz na dłuższy czas zgóry, ewtl. zwrot kosztów remontu. Zgłosz. pod "Kawaler 50" do filii Dzien. Bydg. (12412)

Mieszkanie (21925)
3 pokoje i kuchnię poszukuje, możliwie w pobliżu Placu Poznańskiego za wynagrodzeniem. Oferty do Dzien. Bydg. pod "T. U."

W meji (21881)
wili wydzierżawie moje mieszkanie 7 pok. eleg. z komfortem, garaż, ogród i inne ubikacje. Ziętak, Król. Jadwigi 5. (21881)

3 pokoje (12689)
z komfortem w centrum miasta z zwrotem kosztów remontu i czynsz roczny do oddania. Gdzie? wskaże filija Dzien. Bydg.

Mieszkanie
5 pokojowe i pokój dla służby w centrum miasta, remontowane od gospodarza do wynajęcia. Zgłoszenia do filii Dzien. pod "Remont". 12585

POKOJE

Stancja
pierzwsorzędna, polecona dla uczennicy, troskliwa opieka, dobre odżywianie, fortepjan. Cena przystępna. Świętojańska 13, I lewo. 12632

Stancja (12590)
polecona. Skład papieru, Flegier, Dworcowa 18c.

Stancja (22125)
dla uczennicy, fortepjan. Kordeckiego 3, II lewo.

Stancja
z utrzymaniem, używanie pianina, łazienki i t. p., fachowa opieka dla uczennicy lub uczni. Zacisze 4, III prawo. (12674)

Stancja
dla ucznia, będącego 3 lata na stacji, poszukuje ucznia na wspólny pokój. 3 Maja 16, II lewo. (12645)

Pierzwsorzędna
stancja dla uczennicy. Jaworowiczowa, Świętojańska 18. 12516

Stancja
u profesora, fortepjan francuski, pomoc w nauce, troskliwa opieka, cena przystępna. Toruńska 177, II piętro. (12526)

Stancja
dla uczennicy lub uczni dobre odżywianie i odpowiednia opieka. Garbary nr. 24, II lewo. (12541)

Pokój
do wynajęcia. Długosza 3, parter prawo. 22068

Pokój
umeblowany. Pomorska 58, II lewo. (12707)

Pokój
wynajmę. Pomorska 39, II prawo. 12697

Pokoik
dla ucznia, dobra stancja. 3 Maja 16, II lewo. (12646)

Umeblowany
pokój z wygodami blisko dworca zaraz do wynajęcia. Dworcowa 31a, II parter, II ptr. lewo. (12640)

Pokój (22092)
sliczy dla 2 uczennicy z wyższych szkół z utrzymaniem, fortepjan do dyspozycji, ewentl. pomoc w lekcjach. J. Rux, Poznańska 1, I piętro.

Pokój
umebl. do wynajęcia. Kanałowa 8, I prawo. (12560)

Pokój (22047)
dobrze umebl. dla intelig. pana do wynajęcia. Plac Poznański 12, I prawo.

Pokój
dla uczennicy lub uczni z dobrym utrzymaniem i opieką. Sienkiewicza 9, I lewo. 21986

Pokój
umeblowany z urządzeniem kuchni do wynajęcia bezdzietnemu małżeństwu. Zgłosz. Grunwaldzka 23, skład kolonialny. (12654)

Pokój
umebl. Śląska 8, I schody prawo. 21985

Pokój
umeblowany dla pani do wynajęcia. Chrobrego 21, I piętro. (12535)

Pokój
dla 2 uczni z wszystkimi wygodami, utrzymaniem, blisko gimnazjum. Sienkiewicza 9, parter. 12623

Pokój
umebl. wynajmę. Cieszkowskiego 9, parter. (22084)

Pokój (12613)
umeblowany z utrzymaniem, telefonem wynajmę 2 panom. Wiadom Dworcowa 33 w restauracji.

Pokój
umeblowany dla lepszego solidnego pana od 1 września 1930, do wynajęcia, ul. Kordeckiego 19 I piętro lewo. (22127)

Pokój (12598)
dla pana bez pościeli, osobne wejście. Sniadeckich 13/14, parter lewo.

LETNISKI

Truskawiec
w r e s i e n, październik, przysłówowo piękna jeziora, idealny wypoczynek i kuracja. Zgłoszenia i informacje Zarząd zdrowoty, Truskawiec. (21937)

RÓŻNE

Żurnale (22103)
mód na wreszcie i zimę 1931 rok, nadeszły. N. Gieryn, Plac Teatralny.

Wypożyczam
samochód ciężarowy. 3 Maja 15, I lewo. Telefon 1470. 12470

Wypożyczam
samochód ciężarowy, ul. Grunwaldzka 17, tel. 1776. 22072

MATRYMONIALNE

Szukasz (21413)
Twego szczęścia. zamów próbny numer pisma matrymonialnego, 55 gr. znaczkami. "Nowe Życie", Poznań, Masztalarska 8a.

Ceny ogłoszeń: 25 gr. za wiersz milimetrowy na stronie 7-linowej szerokości 38 mm. Za reklamy na stronie przed ogłoszeniami 60 gr., w tekście na drugiej i trzeciej stronie 1,00 zł., na dalszych stronach 85 gr. za milim. 1 łam., szer. 67 mm. Drobne ogłoszenia słowo tytułowe 25 gr., każde dalsze 15 gr.; dla poszukujących pracy oraz na nekrologi 20% zniżki. Większe ogłoszenia, zamieszczone wśród drobnych 100% drożej jak w zwykłym dziale ogłoszeniowym. Przy powtórzeniu ogłoszeń o tym samym tekście udziela się rabatu. Przy konkursach i dochodzeniach sądowych wszelkie rabaty upadają. — Ogłoszenia zagraniczne 25% dopłaty. — Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca o 20% drożej. Za terminowe umieszczenie i przepisane miejsce administracja nie odpowiada. — Miejsce płatności: Bydgoszcz. — Konta bankowe: Bank Związków Spółek Zarobkowych, Bank Ludowy, Bank M. Stadthagen. — Konto czekowe: P. K. O. 203713 Poznań.

Wydawca, nakładem i czcionkami: Drukarnia Bydgoska Sp. Akc. w Bydgoszczy. — Za redakcję odpowiedzialny: Stanisław Nowakowski w Bydgoszczy.

Mam zaszczyt zawiadomić Sz. Klientelę iż mój **Instytut Higieny i Piękności Bydgoszcz, Gdańska 159** został świeżo zaopatrzony w ostatnie nowości i wynalazki francuskie i wiedeńskie, dające mi możliwość podniesienia wydajności mojej pracy w zakresie kultury i pielęgnacji ciała. W sezonie bieżącym będę w moich pogadankach kosmetycznych na łamach Gazety Bydgoskiej informować Sz. Publiczność o postępach pielęgnowania młodości, osiągnięcia i zachowania urody.

Z poważaniem
M. Petrykowska
wł. Instytutu Higieny i Piękności
Bydgoszcz, Gdańska 159.

Wróciłem
Dr. Eugenjusz Czaykowski
Specjalista chorób nerwowych i wewnętrznych.
Ordynuje od 4 do 7 popoł.
ulica Jagiellońska nr. 61. (22344)

Przyjmuje
w **Poznańskim Zakładzie Ortopedycznym**
POZNAŃ-LAZARZ, Gąsiorowskich 7
chorych prywatnych i z **Kas Chorych** codziennie (prócz niedziel i świąt). Prywatnych tylko w poniedziałki, środy i piątki od 5—6 popoł. przy ul. 27 Grudnia nr. 10 (po ś. p. Prof. Wierzejewskim.)
Dr. Michał Grobelski
lekarz-specjalista w chirurgii ortopedycznej
Dyrektor i lekarz naczelny Poznańskiego Zakładu Ortoped. im. B. S. Gąsiorowskiego.
21200)

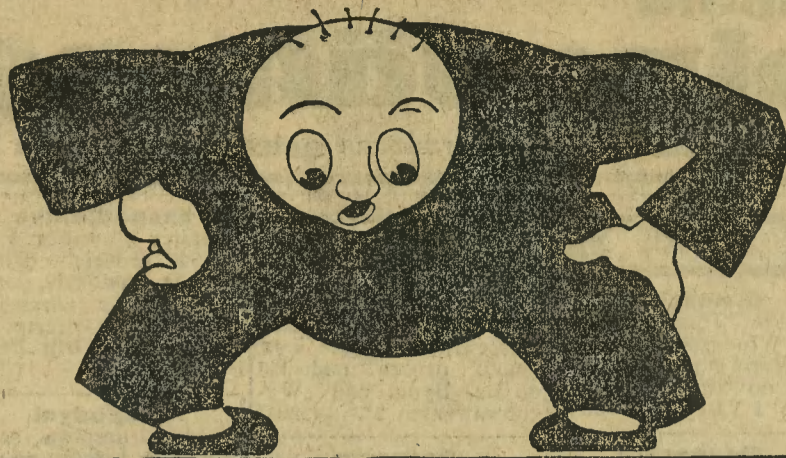
ARMATURY dla wody, pary, gazu oraz toaletowe wszelkiego rodzaju,
GWOŹDZIE BUDOWLANE
RURY gazowe czarne, ocynkowane i ołow.
ŁĄCZNIKI kuto-lane, znanej szwajcarskiej marki „G. F.“ i krajowej „E. E.“ czarne i pocynkowane,
RURY I FASONY ZLEWOWE
FAJANSE wyrobu kraj. i zagranicznego.
RURY I FASONY KAMIONKOWE
Wszelkiego rodzaju urządzenia łazienkowe i sanitarne poleca bardzo korzystnie w każdej ilości do nactymiaszowej dostawy (22141)

W. STAWICKI
Specjalny skład artykułów instalacyjnych i kanalizacyjno-sanitarnych
Bydgoszcz, Piotra Skargi 9 - Tel. 1975.

Jedyna Polska Pracownia Czapek poleca na sezon szkolny
● CZAPKI
po niskich cenach, w wielkim wyborze
W. Świtalska, Mostowa 11.
Firma przeniesiona została z ul. Niedźwiedziej. Poleca się czapki oficerskie, dla organizacji wojskowych i urzędnicze. (21444)

Mechaniczna stolarnia Józef Eken i Syn
Bydgoszcz, Ślaska 3
wykonuje wszelkie prace w zakresie stolarstwa.
Specjalność: pokoje stołowe i męskie w pierwszorzędnym wykonaniu. (10828)
Przyjmujemy wszelkie obróbki drzewa.

„PETOW“ Polskie Towarzystwo Węglowe z o. p. Bydgoszcz, ul. Krasińskiego 14 parter. — Tel. 321.
dostarcza **Węgiel i Koks** górnośląski wagonowo I-iej jakości
dla przemysłu, rolnictwa i opału domowego z reprezentowanych Polskich Kopalń Skarbowych **Król, Bielszowice i Knurów**
Dostarczamy detalicznie: węgiel, koks i drzewo w każdej ilości z dostawą w dom (7658)
ze składnicy: **Raławicka 14, tel. 378**

Podziwiającie ceny!!

Po długich zabiegach uzyskaliśmy sprzedaż **obuwia** po cenach **fabrycznych**.
Poniżej kilka cen **fabrycznych** niedoścignionej jakości.

Pantofelek modny z najlepszego cielecącego boks. Obsada ozdobiona odcienionymi kombinacjami. Barwne naszytce u boku, ostatni krzyk mody. Wykonanie w różnych kolorach. **34 00**
Bardzo modny wygodny pantofelek spacerowy na amerykańskim obcasie. Trwały i praktyczny do nabycia w różnych odcieniach. Obsada ozdobiona przybraniem ciemniejszym. **31 00**
Lakierok przybrany zamaszem. Obcas francuski. Bardzo elegancki. **32 50**

Zamsz wizytowy. Obcas hiszpański. Bardzo lekki. **35 00**
Półbucik dla młodzieży. Obsada z bardzo dobrego cielecącego boks. Podeszew z pierwszorzędnej skóry, bardzo praktycz. i trwałe w noszeniu od **13 35**
Eleganckie czółenka lakierowane na hiszpański obcasie. Niezbędne dla każdej pani, bywającej w towarzystwie. **32 50**

Elegancki lakierok dla młodego pana - lekki, dobry materiał **35 00**
Elegancki i praktyczny bucik czarny. Wykonanie solidne z pa-cielecącego boks. Fason półwydużony. **30 70**
Pasowy brązowy i czarny półbucik najnowszego wiedeńskiego fasonu. Wykonanie z najlepszego cielec. boks, a podeszew specjal. z pierw. skóry **30 00**

Buciki ranne brokatowe od **6 00**
Brązowy na pasku dobry boks elegancki od **12 25**
Do szkoły, czarny i brązowy, boks. mocna podeszew od **10 50**
Czarny pantofelek paniński na niskim obcasie. Wyrób z trwał. boks na skórzanej podeszwie. Nadzwyczaj praktycz. w noszeniu od **22 25**

Dla zareklamowania powyższej sprzedaży **fabrycznej** urządzamy na rozpoczynający się czas szkoły

TYDZIEŃ SZKOLNY
po cenach niebywale niskich

- Mundurek gimnazj. przepisowy kam. granat . . . . . od **37,00**
- Mundurek gimnazj. przepisowy dla dziewcząt . . . . . od **14,50**
- Ubranko nowe des. trwałe . . . . . od **12,00**
- Kurтка na ciepłej podszewce . . . . . od **13,00**
- Płaszczyk prima czysta wełna i gabardynowy . . . . . od **23,00**
- Płaszczyk dla dziewczynki weł. praktycz. kolory . . . . . od **35,00**
- Na ubranko Boston 140 cm. granat . . . . . od **8,80**
- „ „ Kamgar 140 cm. granat prima towar . . . . . od **18,00**
- Na sukienkę Popelinka granat . . . . . od **3,30**
- „ „ Szewiot na mundurki . . . . . od **3,10**
- Czapki granatowe . . . . . od **3,50**
- Bereciki wszystkie kolory . . . . . od **4,00**
- Pończoszki dla dziewcząt wszystkie kolory . . . . . od **1,50**
- „ „ dla chłopców wszystkie desenia . . . . . od **1,50**
- Szelki gumowe . . . . . od **0,75**
- Koszulki sportowe . . . . . od **3,85**
- Chusteczki . . . . . od **0,30**
- Koszulka gimnastyczna . . . . . od **2,20**
- Teki skórzane . . . . . od **12,50**

Wszelkie odznaki i naszywki poszczególnych stopni klas.
Dla uczeni i uczenie dodajemy praktyczne przybory szkolne darmo.
Dla maluczkich baloniki w dalszym ciągu. (22109)

Wielkie zapasy **resztek** z ukończonych **Białych Dni** sprzedajemy za bezcen.
DOM TOWAROWY
Bracia Mateccy
BYDGOSZCZ
STARY RYNEK 23 1/2

Zal. 1845 **J. Pietschmann i Ska Bydgoszcz** Zal. 1845
kantorek i fabryka ulica Grudziądzka nr. 7/11
fabryka papy dachowej
I a papa dachowa, papa do lepienia, lepnik, smoła i t. d. jak i materiały budowlane
przedsiębiorstwo pokrywania dachów
wykonuje wszelkie prace dachowe pod dozorem fachowca.
Telefon 82 i 2245. (7984) Telefon 82 i 2245.

SZLIFOWANIE CYLINDRÓW
najnowocześniejszej i najprecyzyjniejszej szlifierce w całej Polsce.
„Autoarma“ Bydgoszcz Śniadeckich 45
telefon 18-24

Doświadczenie uczy,
że tylko oryginalne części zamienne zastosowane przy naprawach samochodów wykazują należytą odporność w użyciu oraz jedynie zapewniają bezpieczeństwo jazdy. Wszelkie naśladowictwa aczkolwiek tańsze, w skutkach mogą pociągnąć za sobą nieobliczone straty.
Jako wyłączni przedstawiciele polecamy **oryginalne części zamien. do samochodów**
„FIAT“
na warunkach najkorzystniejszych z naszych stale i specjalnie bogato zaopatrzonych magazynów
„BRZESKIAUTO“, Sp. Akc.
Poznań, Dąbrowskiego 29, tel. 63-23, 63-65.

Dom wysyłkowy sukna w Bielsku poszukuje dzielnego **zastępcę**
na miasto Bydgoszcz wraz z powiatem. Pierwszeństwo mają obywateli w branży suknienniczej i mającej styczność z zakładami krawieckimi.
Oferty wraz z podaniem curriculum vitae należy przesyłać pod Bielsko, skrytka pocztowa 171.

Piegi
zółte plamy, opalenizne uszu, biele skóry pod gwarancją aptekarza **Jana Gadebuscha**
„Axela“ - Krem
1/2 słoika 2,50 zł, 1/4 słoika 4,50 zł, do tego mydło „Axela“ 1 kaw. 1,25 zł. Do nabycia w drogeriach, składach aptecznych, perfumeryjnych i aptekach lub wprost w firmie 9916
J. Gadebusch, Poznań, ul. Nowa nr. 7.
W Bydgoszczy do nabycia w następujących aptekach: Apteka pod „Aniomet“, ulica Gdańska, Apteka pod „Lubieżem“ Gdańska 5, Apteka Kuzaj, ul. Długa, Apteka Piastowska, Pl. Piastowski, Apteka pod Koroną, Dworcowa 74, Apteka Rochon, ul. Niedźwiedzia, Apteka Umbreit, Okole. W drogeriach: Bogacz, Dworcowa 94, St. Różański, Gdańska 23, M. Buzalski, Okole, ul. Grunwaldzka 133, Drogeria pod „Lubieżem“ Gdańska 5, Droga pod „Gwiazdą“ Ig. Kotłega, Dworcowa 13, J. Głuma, Dworcowa 19a, H. Gundlach, Poznańska 4, W. Heydemann, Gdańska 20, R. Górski, Złoty Rynek 3, B. Kiedrowski, Długa 64, L. Kindermann, Dworcowa, Kopeczynski, ul. Śniadeckich, H. Kaffler, ul. Gdańska 22, J. Owczarek, ul. Grunwaldzka nr. 13, K. Stark, ul. Gdańska 48, M. Walter ul. Gdańska 47, „Sawonia“ ul. Długa 20, C. Schmidt ul. Śniadeckich, A. Schiefelbein Bocianowo 1, A. Schiefelbein Helmańska 25, W. Krowczyński Drogeria St. Korta, apt. Nowacki, Białośliwie: Drogeria A. Ochocki i apteka J. Warda, W Osiu: drogeria A. Kłonecki, W Łobżenicy: apteka J. Reinholz, W Tucholi: drogeria St. Wawrzynowicz, W Pruszczu: apteka J. Bujalskiego, W Sepólnie: apt. J. Naatz, Rynek, Alojzy Kneba, Rynek 17, Wysoka pow. Wyrzysk, Dywiewski Józef, drogerja.

Do szkoły
tornistry, teki, torebki, tablice itp.
najtaniej w składzie galanterji skórzanej 22221
Marjana Cywińskiego
ul. Poznańska nr. 4
naprzeciw redakcji Dziennika Bydgoskiego.

Dopasowanie i wykonanie według ostatniej techniki ortopedycznej prak. od 1895 r.
M. Kiciński
Bydgoszcz 20874
ul. Pomorska 13.

Używane **pianina**
poleca z gwarancją **B. Sommerfeld**
14080 Bydgoszcz
ul. Śniadeckich 56.

100 zł nagrody
za odprawienie psa, który zbiegł z folwarku Błoto, własność pana Kuś, około Unisławia w dniu 4 sierpnia br. Pies duży, grzbiet czarny, boki i brzuch żółte, wiek 8 lat, wabił „Murzik“, podaje łapę. Odprowadzić proszę na folwark Błoto, powiat Chełmno pan Kuś lub Bydgoszcz, Helmańska 10 pan Maciejewski. (21936)

Obelge
rzeczoną na panią Walerję Przytołę z domu Ziolkowską z Ossowej Góry z żalem cofam i przepraszam. 22164
Antonina Kalarusówna
za zgodność: Gierszewski sędzia polubowy.

5
1

